

deKanttekening

JUNI 2021 | DEKANTTEKENING.NL | PRIJS €5,99

MAGAZINE

Geen tolken in de zorg, en kinderen draaien ervoor op

Aboutaleb geprikt: 'Vertel elkaar geen fabeltjes over dit vaccin!'

Wapenstilstand of niet, NGO's zetten door voor de Palestijnse zaak

Inhoudsopgave

de Kanttekening MAGAZINE

COLOFON

Juni 2021
Jaargang 4 - nr. 43

UITGEVER
De Kanttekening B.V.

HOOFDREDACTEUR
Mehmet Cerit

EINDREDACTEUR
Arnout Maat

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE
Chris Aalberts, Tayfun Balcik,
Tineke Bennema, Kaja Bouman,
Gürkan Çelik, Thomas von der
Dunk, Dave Ensberg-Kleijkers,
Gert Jan Geling, Anne-Rose Hermer,
Fitria Jelyta, Lody van de Kamp,
Ewout Klei, Lydia de Leeuw,
Kiza Magendane, Nadia Murady,
Süheyla Yalcin

CONTACT / INFORMATIE
010-2013740
info@dekanttekening.nl
www.dekanttekening.nl

Vrij. Moedig. Inclusief.

De uitgave van dit blad wordt
mede mogelijk gemaakt door:

Derman Projects B.V.

6

Aboutaleb geprikt: 'Vertel elkaar geen fabeltjes over dit vaccin!'

● SAMENLEVING

14

Geen tolken in de zorg, en kinderen draaien ervoor op

● SAMENLEVING

● SAMENLEVING

6 Aboutaleb geprikt: 'Vertel elkaar geen fabeltjes over dit vaccin!'	18 Thomas von der Dunk - Met betuttelracisme is niemand geholpen
8 Gevraagd: meer bluswater tegen de veenbrand die moslimhaat heet	19 Dave Ensberg-Kleijkers - Wat politieke partijen kunnen leren van voetbalclubs
11 Katholieke anti-abortusclub framet Kaag als gesluierde kindermoordenaar	20 #StopAsianHate komt nu naar Nederland, maar het racisme was hier allang
12 Dalend Holocaust-besef: 'Joden hebben veel geld', hoor ik leerlingen zeggen	
14 Geen tolken in de zorg, en kinderen draaien ervoor op	

22

Is de Turkse CHP wel een echte oppositiepartij?

● WERELD

5

Pro-Palestijnse moslims, hekel eens de islamitische leiders, niet de westerse

● HOOFDREDACTIONEEL

Wapenstilstand of niet, NGO's zetten door voor de Palestijnse zaak

● ISRAËL - PALESTINA

32

● WERELD

- 22 Is de Turkse CHP wel een echte oppositiepartij?
- 25 Gürkan Çelik - De hoogste tijd voor een islamitische renaissance
- 26 Hoe een loslippige Turkse maffiabaas de AKP al wekenlang kopzorgen geeft
- 28 Afghaanse Nederlanders in spanning: wat als de Westerse troepen weg zijn?
- 30 Gevluchte Rifijnen blijven bevreesd: 'De lange arm van Rabat reikt ver'

● ISRAËL - PALESTINA

- 32 Wapenstilstand of niet, NGO's zetten door voor de Palestijnse zaak
- 34 Tayfun Balcik - Israël pleegt geen aanslagen, ze schieten alleen Palestijnse kinderen dood
- 35 Chris Aalberts - Zelfs Israël-PR kan niet verhullen dat de Palestijnen geen perspectief hebben
- 36 Lody van de Kamp - Wij, moslims en Joden, moeten ons nu niet laten verdelen
- 37 Kiza Magendane - Het nut van bruggenbouwers
- 38 'Belachelijk', 'hopeloos', 'trash': ons panel fileert Ruttes Israël-steun

- 40 Gert Jan Geling - Erken het leed van de Palestijnen, maar dan zonder dubbele standaarden
- 42 Lydia de Leeuw - Israëlische geweldsescalaties volgen altijd hetzelfde patroon
- 43 Tineke Bennema - 73 jaar na de Nakba: Palestijnen willen hun toekomst terug

● KUNST & CULTUUR

- 44 Te negatief, of juist 'te Nederlands': film *De Oost* raakt aan diepe wonden
- 47 Süheyla Yalcin - De-oriëntaliseer de Turkse vrouw

In het kort.

Staat wil schikken met nabestaanden menselijke tweegevechten Indonesië

De Nederlandse staat biedt 5.000 euro ter compensatie aan Indonesische nabestaanden van menselijke tweegevechten die door Nederlandse soldaten werden georganiseerd tijdens de zogeheten 'politieacties' in 1945-1949.

De tweegevechten, waar op het eiland Sulawesi tenminste zes van werden gehouden, zijn onderdeel van de vele oorlogsmisdaden die Nederlandse militairen beginden in Indonesië.

KNIL-soldaten (Koninklijk Nederlands Indisch Leger) vroegen bij aankomst in een dorp aan de lokale bevolking wie er bij het anti-Nederlandse verzet betrokken was. Vervolgens werd de Indonesische verzetsstrijder gedwongen te vechten tegen zijn verklikker. Aan het eind van het gevecht werden beide mannen geëxecuteerd.

Een van de officieren die de gevechten organiseerde was kapitein Eduard Rijborz. Hij was onderdeel van het Depot Speciale Troepen onder leiding van de beruchte KNIL-kapitein Raymond

Westerling. In 1947 ontving Rijborz de Bronzen Leeuw, een hoge militaire onderscheiding, voor zijn 'bijzonder moedige en beleidsvolle daden.'

Door elf nabestaanden en getuigen van de menselijke tweegevechten zijn nu rechtszaken aangespannen tegen de Nederlandse staat. Onder hen ook de 82-jarige Ambo Asse, die op tienjarige leeftijd een tweegevecht moest aanschouwen dat in 1947 in zijn dorp Lisu plaatsvond. Asse tekende hoe dit tweegevecht eraan toeging in zijn dorp (foto). Hij woont er nog steeds.

Het schikkingsvoorstel van 5.000 euro staat in schril contrast met de 30.000 euro die advocate Liesbeth Zegveld had geëist namens Stichting Comité Nederlandse Ereschulden (K.U.K.B.), die de Indonesische nabestaanden bijstaat.

BEELD: AMBO ASSE

'Het is duidelijk dat de Nederlandse staat hiermee probeert om de bedragen van compensaties zo laag mogelijk te houden', stelt voorzitter Jeffry Pondaag.

De schikking houdt verder in dat de Nederlandse staat de proceskosten niet langer zal vergoeden wanneer Indonesische slachtoffers in de toekomst zullen procederen. Wel worden de proceskosten van deze en andere rechtszaken in de toekomst gecompenseerd wanneer de Indonesische nabestaanden de schikking accepteren.

Volgens K.U.K.B.-voorzitter Pondaag wil de Nederlandse staat hiermee voorkomen dat er in de toekomst hogere bedragen kunnen

worden afgedwongen. 'Hoe schaamteloos kun je zijn als land? Hoezo 4 en 5 mei?'

In 2011 won K.U.K.B. zijn eerste rechtszaak tegen de Nederlandse staat voor het bloedbad in het dorp Rawagede. Het Nederlandse leger executeerde daar in 1947 ruim vierhonderd Indonesische burgers.

Nadat die rechtszaak werd gewonnen zette K.U.K.B. haar missie voort. Zo won de stichting in 2015 een rechtszaak waarmee de Nederlandse staat aansprakelijk werd gesteld voor de onrechtmatige executies van ongeveer 3.500 Indonesische burgers op het eiland Zuid-Sulawesi tijdens de 'politieacties'. •

Frankrijk: partij Macron trekt steun in voor verkiezingskandidate met hijab

De Franse politica Sara Zemmahi wilde voor La République En Marche! (LERM), de partij van president Emmanuel Macron, aan de regionale verkiezingen van deze maand meedoen. Maar vanwege ophef over haar hijab besloot de partijtop haar niet langer te steunen.

Zemmahi, afkomstig uit de zuidelijke stad Montpellier, kwam in opspraak vanwege een verkiezingsposter waarop te zien is dat ze een hoofddoek draagt. Op de gewraakte poster wordt Zemmahi afgebeeld met een witte hijab. De woorden 'Anders, maar verenigd voor jou' op de poster promoten het idee van diversiteit.

In Frankrijk is het dragen van de hijab of andere religieuze symbolen op campagneposters niet verboden. Toch ontstond er ophef nadat nadat

Jordan Bardella, de nummer twee van de radicaal rechtse partij Rassemblement National van Marine le Pen, een kopie van de flyer tweette met de boodschap: 'Is dit hoe je separatisme bestrijdt?' Frankrijk heeft de strijd aangeboden met 'islamitisch separatisme'. Moslims mogen moslim zijn, maar moeten loyaal zijn aan 'de waarden van de Republiek'.

Stanislas Guerini, algemeen secretaris van LERM, reageerde direct op de kritiek van Bardella en anderen. Hij eiste dat de flyer zou worden ingetrokken, omdat Zemmahi anders de steun van de partij zou verliezen. Die steun verloor ze uiteindelijk ook.

Het besluit om Zemmahi aan de kant te zetten ligt gevoelig bij een deel van LERM. 'Door achter (radicaal rechtse) stemmen aan te gaan zullen hun ideeën alleen maar sterk worden. Genoeg is genoeg', twitterde LERM-parlementariër Caroline Janvier.

DE VERKIEZINGSPOSTER IN KWESTIE (BEELD: LA RÉPUBLIQUE EN MARCHÉ)

Andere LERM-politici steunen het besluit van de partijtop. 'Het is een explosief onderwerp. De politieke islam is een realiteit, het is een sluimerende dreiging in sommige wijken en we moeten heel standvastig zijn', zei LERM-parlementariër Roland Lescures tegen het internationaal persbureau Reuters.

Rim-Sarah Alouane, een Franse jurist aan de Universiteit van Toulouse, vertelde de Arabische nieuwswijder *al Jazeera*: 'Dit laatste schandaal is slechts een ander voorbeeld van hoe de zichtbaarheid van de islam het echte probleem is voor onze politieke elite, van beide kanten van het politieke spectrum'. •

Pro-Palestijnse moslims, hekel eens de islamitische leiders, niet de westerse

MEHMET CERIT

Hoofdredacteur / Directeur.

Veel Nederlanders voelden zich in de steek gelaten toen Mark Rutte per tweet zijn steun uitsprak aan Israël.

Daaronder ook veel Turks- en Marokkaans-Nederlandse moslims. Ze bekritiseerden westerse leiders als Rutte en Biden om hun pro-Israëlsche opstelling, maar lieten moslimleiders uit de regio buiten schot of prezen hen.

Sommigen pronkten op Palestina-demonstraties zelfs met Turks vlagvertoon. Ze lieten weten: president Erdogan is onze leider, hij komt wél op voor de Palestijnen.

Rondom de slag tussen Israël en Hamas tuigde Turkije een PR-offensief op om dit beeld te bestendigen. Zo noemde Erdogan Israël een 'terreurstaat' die 'een lesje' verdient en vervloekte hij Oostenrijk, dat de Israëlsche vlag hees op het parlement.

Maar dit idee van Erdogan als leider der moslims die het opneemt voor de Palestijnen is louter gestoeld op woorden. Zijn beleid richt zich niet op échte verbetering van de Palestijnse positie. En dat weten weinig moslims.

Voor Israël staat Turkije op nummer 6 in de lijst met exportlanden. Turkije kan Israël een lesje leren met economische sancties. Maar daar dreigde Erdogan niet eens mee.

Rationeel economisch gedrag: andersom is Israël de op twee na grootste exportbestemming van Turkije. Niet zonder toeval. De handel tussen Israël en Turkije vervijfvoudigde sinds Erdogans aantreden in 2002. Daarnaast leunt Turkije ook in militair opzicht op Israël: het gebruikt Israëlsche

In de moslimwereld gaan handel en geopolitieke positie boven daden na woorden, wanneer die woorden er al zijn

tanks en wapens.

Met zijn 'kritiek' op Israël wil Erdogan de harde kern van zijn electoraat in toom houden en moslims in de rest van de wereld doen geloven dat hij hun leider is. En velen trappen erin.

Ook de bij veel Marokkaanse Nederlanders geliefde koning Mohammed VI gaat niets wezenlijks betekenen voor de Palestijnen. Ja, koning Mohammed VI stuurde wel noodhulp naar Gaza. Maar het is slechts een doekje voor het bloeden.

Marokko normaliseerde de betrekkingen met Israël, in ruil voor Amerikaanse erkenning van Marokkaanse soevereiniteit over de Westelijke Sahara. De economische banden met Israël zijn hechter geworden, en Marokko verloor gelijk zijn tong. Na het geweld in Jeruzalem veroordeelde Marokko Israël wel, maar zonder het land te noemen. Marokko maakte ook hardhandig een einde aan pro-Palestina-demonstraties.

Een verklaring door de Organisatie voor Islamitische Samenwerking (OIC), een collectief van 57 islamitische landen, liet lang op zich wachten: vier dagen voordat er een staakt-het-vuren was bereikt. Het stond bol van de ferme taal - een veroordeling van Israëls gedrag in Gaza, de Westelijke Jordaanoever en Jeruzalem - maar sprak niet over concrete acties. Dit komt deels door de weifelende positie van Saoedi-Arabië, de voorzitter van de OIC.

Saoedi-Arabië hint op betere betrekkingen met Israël, maar zegt dat er dan eerst meer uitzicht moet zijn op een Palestijnse staat. Toch hield het koninkrijk, de grootste bondgenoot van Amerika in de regio, zich afgelopen weken koest - zeker nu de Verenigde Arabische Emiraten de betrekkingen met Israël hebben verbeterd. Sowieso heeft Saoedi-Arabië, dat in Israël een bondgenoot ziet tegen Iran en Turkije, veel te verliezen als de Israëlsch-Saoedische betrekkin-

gen verslechteren, hoewel het koninkrijk nu met Teheran en Ankara praat over een betere relatie.

Het is met een vergrootglas zoeken naar landen in de regio die echt wat voor de Palestijnen betekenen. Egypte komt het dichtst in de buurt: het bemiddelde in de totstandkoming van de wapenstilstand. Ook trekt het een half miljard uit voor de 'heropbouw' van Gaza. Maar verder blijft de grens met Gaza potdicht en hoeven we van Egypte weinig te verwachten. Tussen Israël en president Sisi - aartsvijand van de Moslimbroederschap, waar Hamas van afstamt - is de economische en strategische samenwerking enkel toegenomen.

In de moslimwereld gaan handel en geopolitieke positie boven daden na woorden, wanneer die woorden er al zijn. In deze inconsequentie zijn deze landen opvallend consequent. Zie ook het collectieve stilzwijgen ten opzichte van China, dat mogelijk genocide pleegt op de islamitische Oeigoeren. Niemand wil zijn waardevolle relatie met China op het spel zetten.

Denk hier maar aan, wanneer de volgende geweldsuitbarsting tussen Israël en Hamas zich aandient. Je kunt de straat opgaan en nog zo hard Erdogan prijzen: hij zal het tevreden aanzien, maar hij zal niet als al die andere moslimleiders niet antwoorden met daden die het lot van de Palestijnen wezenlijk verbeteren.

Het enige protest dat heel misschien effect zal hebben, is niet gericht tegen westerse leiders, maar tegen de hypocriete opstelling van deze moslimleiders. •

Aboutaleb geprikt: 'Vertel elkaar

BEELD: ANNE-ROSE HERMER

Op vrijdagochtend 14 mei liet de Rotterdamse burgemeester Ahmed Aboutaleb zich vaccineren tegen corona. Hij riep andere Rotterdammers hetzelfde te doen. Ook gaf hij hiermee het startschot voor een campagne in negen talen, om zoveel mogelijk Rotterdammers te overtuigen van het belang van vaccinatie.

● ANNE-ROSE HERMER

De nietsvermoedende mensen die ook naar deze priklocatie waren gekomen om gevaccineerd te worden, keken soms verbaasd bij het zien van de mediakaravaan. 'Als-tie nu pas komt, dan krijgt-tie

geen voorkeursbehandeling,' bezweert een oudere Rotterdamse die op haar beurt zit te wachten.

Haar veronderstelling klopt. Aboutaleb moet zich gewoon bij de balie melden, legitimatie kunnen overleggen en een gezondheidsverklaring invullen. Eenmaal bij de tafel, waar hij geprikt wordt, trekt

hij zijn colbertjasje uit en blijkt dat hij expres een overhemd met korte mouwen draagt. De prikmedewerker kan er makkelijk bij. Volgens Aboutaleb stak de naald minder hard dan sommige opmerkingen van mensen kunnen doen.

Aboutaleb: 'Laat je niet ontmoedigen om je te vaccineren en

maak de afspraak zodra je de oproep ontvangt. Doe het voor jezelf, je familie en je omgeving. Dit is echt van belang. Daarnaast: wees aardig en zacht voor elkaar. Vertel elkaar géén fabeltjes.'

Het is niet voor niets dat burgemeester Aboutaleb dit zegt. Moskeekoepel Stichting Platform

geen fabeltjes over dit vaccin!’

Islamitische Organisaties Rijnmond (SPIOR) luidde al eerder de noodklok, omdat onder moslims veel complottheorieën de ronde doen over het vaccin. Zo zou je er binnen drie jaar aan kunnen overlijden, of er zou een chip in het vaccin zitten zodat je voortaan gevolgd kunt worden.

‘Schandalig, echt schandálig,’ vindt Aboutaleb. ‘Pure misleiding. Dit moet stoppen. Het ergste is nog het plezier dat de verspreiders van deze valse berichten hebben. Luister niet naar die valse verhalen. Luister naar de overheid, naar het RIVM. Het is tijd om naar de goede verhalen te luisteren. Reageer alsjeblieft op de oproep. Het vaccin is veilig.’

Sommige moslims twijfelen om religieuze redenen over vaccineren. Het zou varkensgelatine bevatten, wat voor moslims vanuit religieuze richtlijnen niet is toegestaan om in te nemen. Daarnaast zou de prik het vasten tijdens de ramadan ongeldig kunnen maken. ‘De ramadan is voorbij, maar deze vaccinatie bevat geen voedingsstoffen. Dus automatisch ook geen varkensgelatine,’ benadrukt Aboutaleb.

De Etnobarometer, een multicultureel peilbureau, meldde na de verkiezingen dat een behoorlijk aantal Marokkaanse Nederlanders op het ‘corona-sceptische’ Forum voor Democratie stemde. Volgens Aboutaleb moeten mensen zelf weten wat ze stemmen, maar hij wil met kracht bestrijden dat corona slechts een griepje is.

‘Het is niet voor niets dat er in de VS per dag vierduizend mensen aan de gevolgen van corona overlijden, ongeveer drieduizend per dag in Brazilië en momenteel een veelvoud daarvan in India. Ik heb vorig jaar oktober zelf corona gehad en ik ben een week goed van de kaart geweest. Kerngezonde mensen worden er ook ziek van.’

‘Reageer alsjeblieft op de oproep. Het vaccin is veilig’

Géén griepje

De Rotterdamse huisarts Shakib Sana maakt zich ook zorgen over alle fabels die verspreid worden over de vaccinatie. Sana is huisarts in Delfshaven, een stadsdeel in Rotterdam met veel kwetsbare mensen, maar ook met bewoners die er sociaaleconomisch gezien wat beter voor staan. Hij kent de fabels over de vaccinatie, hoewel het verhaal dat je binnen drie jaar dood bent nieuw voor hem is. Het valse bericht over ‘de chip’ kent hij wel.

‘Dan krijg ik te horen dat Bill Gates dat gezegd heeft, wat een van hun kinderen heeft verteld. Als ik vervolgens vraag of mensen

weten wie Bill Gates is, blijken ze dat niet te weten.’

Robin Peeters, als internist verbonden aan het Erasmus Medisch Centrum, herkent dit relaas. Hij ziet dat oudere kwetsbare patiënten door hun kinderen worden afgeraden om zich te laten vaccineren. ‘Daarom moeten we inzetten op betere informatie voor alle generaties.’

Sana begeleidt als huisarts ook veel coronapatiënten die thuis blijven. ‘Het probleem rond vaccineren is groter in kwetsbare wijken. Een van mijn patiënten had een brief gehad met de oproep voor de vaccinatie. Hij wilde graag ingeënt worden, maar begreep de brief niet.

Ongeveer 30 tot 40 procent van de patiënten reageert op de oproep van de huisarts voor de vaccinatie. Bij collega-huisartsen in betere wijken ligt dit percentage tussen de 80 en 90 procent.’

Het komt niet door ‘de islam’. Peeters benadrukt dat de vaccinatiebereidheid in landen als Turkije en Marokko juist heel hoog is. Sana zet ook wat vraagtekens bij de informatie die mensen krijgen. Er wordt te veel gesproken over de bijwerkingen en te weinig over de werking. Beide artsen hechten veel belang aan het bieden van informatie in meerdere talen. Op die manier worden er meer mensen bereikt.

Peeters is blij dat Aboutaleb laat zien dat hij zich laat vaccineren, want boegbeelden zijn heel belangrijk. ‘Dit straalt uit: ‘Ik vertrouw dit vaccin.’ Sana hoopt dat het mensen motiveert om zich ook te laten inenten.

Dat corona slechts een griepje zou zijn, gaat er bij deze artsen niet in. ‘Veel mensen belanden op de intensive care en overlijden. Het treft ook jongere mensen. Er zijn patiënten die corona hebben gehad en een jaar later nog steeds niet kunnen ruiken of proeven, of na maanden op een andere manier nog steeds niet de oude zijn,’ waarschuwt Sana.

Ook Peeters heeft veel coronapatiënten zien overlijden. ‘Corona is besmettelijk, waardoor het vaak echt paren en gezinnen treft. Ik heb soms meegemaakt dat er meerdere gezinsleden aan corona zijn overleden. Dat heeft heel veel impact op de familie. Het raakt mij echt als er wordt beweerd dat het ‘maar een griepje is’. Niemand is veilig voor corona.’

Volgens Aboutaleb moeten we ons dan ook zo veel mogelijk mensen zich laten inenten, zodat we samen een mooie zomer tegemoet kunnen gaan. ●

Gevraagd: meer bluswater tegen moslimhaat heet

Elke twee à drie jaar komt de Monitor Moslimdiscriminatie uit, die uitgebreid moslimdiscriminatie in Nederland bespreekt en hier ook de beschikbare cijfers over geeft. Onlangs verscheen de vierde rapportage, samengesteld door onderzoekers Ewoud Butter, Roemer van Oordt en Ineke van der Valk.

● EWOUT KLEI

Discriminatie van moslims vindt plaats in de openbare ruimte, op school, op de arbeidsmarkt en het internet, maar ook in de media en politiek. Eerder onderzoek naar ervaren discriminatie, onder meer door het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), laat zien dat veel moslims in Nederland discriminatie voelen: ongeveer

twee derde van de Marokkaanse Nederlanders en de helft van de Turkse Nederlanders.

De nieuwste Monitor Moslimdiscriminatie, die de periode 2017-2020 behandelt, is gebaseerd op een literatuurstudie, diepte-interviews, groepsgesprekken, een rapport van Meld Islamofobie en een onderzoek naar moslimdiscriminatie in Utrecht. Ook staat in de monitor een eigen onderzoek naar discriminatie van moslims

op de arbeidsmarkt, waaraan 315 respondenten deelnamen.

De Kanttekening sprak met Butter, hoofdredacteur van de website *Republiek Allochtonië*, over de huidige stand van zaken van moslimdiscriminatie in Nederland.

Er waren in de periode 2017-2020 minder incidenten van moslimdiscriminatie dan in

DE EINDHOVENSE SCHOLIER CIHAN GUCLUER (16) WERD IN 2019 EEN INTERNETHIT NADAT HIJ TEVERGEEFS EEN GESPREK PROBEERDE AAN TE KNOPEN MET EDWIN WAGENSVELD VAN DE ANTI-ISLAMCLUB PEGIDA (BEELD: YOUTUBE / OMROEP BRABANT).

de veenbrand die

2015 2016, las ik in de monitor. Er waren in 2015, alles bij elkaar opgeteld, maar liefst 1.151 meldingen, tegenover 'slechts' 410 in 2018. Hoe komt dit?

'Een algemene trend is dat als er terroristische aanslagen in Europa of verhitte discussies zijn er ook meer anti-islamitische acties komen. Ook de vluchtelingen crisis zorgde voor het aanwakken van moslimhaat. In 2015 had je de aanslagen in Parijs op *Charlie Hebdo* in Frankrijk, een jaar later vond de vluchtelingen crisis plaats. Toen waren er veel publieke uitingen van moslimhaat. Dat lijkt nu minder, maar het is als een veenbrand: het kan zo weer terugkomen als er nieuwe aanslagen komen, of een nieuwe vluchtelingen crisis.'

De afgelopen maanden vond er opeens een piek in anti islamitische hate crimes plaats. Moskeeën kregen bedreigingen binnen en in Almere ging het zelfs om doodsb bedreigingen. Heb je hier een verklaring voor?

'Lastig. We hebben nu nog geen goed beeld van de incidenten van 2021. Misschien komt het door de moord op Samuel Paty in Frankrijk in oktober vorig jaar, of de recente ophef in Nederland over GroenLinks-politica Kauthar Bouchallikht en schrijfster Lale Gül, of misschien iets anders. Ik kan hier nog geen harde dingen over zeggen.'

In het rapport zoomen jullie in op discriminatie van moslims op de arbeidsmarkt. Moslims worden niet alleen gediscrimineerd tijdens de sollicitatieprocedure, maar krijgen ook minder gauw een contractverlenging of lopen een promotie mis, las ik in de monitor. Maar, ik speel even de advocaat van de duivel, is discriminatie niet ontzettend lastig te bewijzen?

'Het is inderdaad heel lastig om goed te bewijzen. Daarom hebben we gekeken naar ervaringen. Veel respondenten die mee hebben gedaan aan ons onderzoek voelden dat ze werden afgewezen omdat ze moslim zijn of omdat mensen denken dat ze moslim zijn. Als je bij een sollicitatie wordt afgewezen omdat je 'niet bij het team' past, dan kan dat misschien door moslimhaat komen - dat kun je niet aantonen -, maar moslimsolicitanten kregen ook te maken met expliciete vormen van moslimhaat. Anderen werden geconfronteerd met subtiele vormen van uitsluiting, bijvoorbeeld wanneer ze vragen en opmerkingen kregen die niets met hun functie en alles met hun geloof te maken hebben.'

BEELD: EWOUT BUTTER

hoofddoek', dat hoor je zelden, toch?

'Het gebeurt wel, maar vaker verschuilen bedrijven zich met een smoes achter hun klanten. Dan zeggen ze: 'Onze klanten kunnen slecht reageren op vrouwen die een hoofddoek dragen.' Terwijl ze misschien zelf moeite met de hoofddoek hebben.'

En klopt mijn vooroordeel dat moslimdiscriminatie op de arbeidsmarkt vooral een probleem is voor laaggeschoolde kandidaten, minder een probleem is voor hbo kandidaten en nauwelijks voor kandidaten met een universitaire achtergrond?

'Dat weet ik niet. Onze enquête is niet helemaal representatief, want die is vooral ingevuld door hoogopgeleide moslims die discriminatie ervaren. Uit eerder onderzoek bleek ook dat juist hoogopgeleiden vaker discriminatie ervaren. De 'integratieparadox' werd dat vroeger genoemd, dat mensen die meer zijn geïntegreerd in de Nederlandse samenleving meer discriminatie ervaren. Maar ik sluit niet uit dat je misschien gelijk hebt en discriminatie voor laaggeschoolde moslims een groter probleem is dan uit onderzoek blijkt.'

In het rapport schrijven jullie dat de politie moslimhaat niet meer apart registreert.

Waarom doet de politie dit niet meer? En waarom zou dat wel moeten volgens jullie?

'Toen vorig jaar de jaarlijkse discriminatiecijfers verschenen, ontdekte ik dat de politie gestopt was met het apart registreren van moslimdiscriminatie als subcategorie van discriminatie op grond van geloof. Ik heb daar toen op *Republiek Allochtonië* een blog over geschreven. Er zijn vervolgens Kamervragen over gesteld en ook raadvragen in Amsterdam en Rotterdam, maar de minister en de burgemeesters lieten weten dat het ging om een 'andere werkwijze'. Er zou geen 'politieke agenda' achter zitten. Dat vind ik te kort door de bocht. Natuurlijk is het niet meer apart registreren van moslimdiscriminatie een politieke keuze.

'Wellicht heeft het ook te maken met bezuinigingen, maar duidelijk is in ieder geval dat de aanpak van moslimdiscriminatie nu geen prioriteit heeft. Het is beleid van het landelijke politiekorps, maar het Rotterdamse college antwoordde na vragen van Denk dat ze de politie zou laten weten dat gedegen registratie van discriminatie cruciaal is. Het Amsterdamse college vond het - na vragen van Denk, PvdA en GroenLinks - niet nodig verder actie te ondernemen. Dat was

Waar moet ik dan aan denken?

'Ze kregen bijvoorbeeld de vraag voor de voeten geworpen: 'Wat vind je van homo's?' Of: 'Hoe kijk je aan tegen vrouwenonderdrukking?' Of: 'Wat is je mening over IS of over de Turkse president Erdogan?' Vragen die niet aan andere sollicitanten werden gesteld. Dit soort vragen worden ervaren als een vorm van microagressie. Er wordt vaak subtiel of minder subtiel benadrukt dat moslims er eigenlijk niet bij horen. Dit kan een enorme impact hebben.'

Maar openlijke discriminatie, bijvoorbeeld: 'Je hebt hier niets te zoeken want je draagt een

opmerkelijk, omdat de Amsterdamse raad in 2015 naar aanleiding van een vorige editie van de Monitor Moslimdiscriminatie nog een motie van VVD en D66 had aangenomen waarin nota bene expliciet werd opgeroepen moslimdiscriminatie apart te registreren. Ook door de politiek.

In hoeverre is er eigenlijk een relatie tussen anti islamitische retoriek in de politiek denk aan wat Geert Wilders allemaal roept en moslimdiscriminatie op de arbeidsmarkt, op internet en op straat?

‘Er is geen een-op-een-relatie, maar het resoneert wel. Mede dankzij Wilders en de zijnen is er in Nederland een maatschappelijk klimaat ontstaan waarin het expliciet uitsluiten van moslims of het maken van grappen en botte opmerkingen over hen voor weinig ophef zorgen. We hebben een partij in de Tweede Kamer die al jaren voorstellen doet die moslims uitsluiten van elementaire grondrechten. Dat is ernstig.’

Maar in bepaalde kringen is harde kritiek op de islam *not done*. De stelling dat het Nederlandse maatschappelijke klimaat anti islamitisch is klopt niet, in de zin van dat het veel genuanceerder ligt.

‘Kritiek op de islam of mensen aanspreken op hun geloof is prima, maar mensen uitsluiten op grond van hun geloof niet. Maar het klopt dat de berichtgeving in bijvoorbeeld kwaliteitsmedia genuanceerder is. Het hangt er heel erg vanaf in welke kringen je je begeeft. Maar maatschappijbreed kun je wel stellen dat er bijvoorbeeld op antisemitisme een veel groter taboe ligt dan op moslimhaat.’

In hoeverre kun je antisemitisme en moslimhaat eigenlijk met elkaar vergelijken? Je hoort vanuit linkse of islamitische hoek wel eens dat moslims de nieuwe Joden zijn, of dat de discriminatie van moslims lijkt op de discriminatie van de Joden in de jaren dertig van de vorige eeuw.

‘Er zijn absoluut vergelijkingen te trekken tussen antisemitisme en moslimhaat. Het gaat allebei om vormen van xenofobie, vormen van racisme, stigmatisering en complottheorieën. Tegelijkertijd is de historische context heel anders. Daarom zal ik zelf de vergelijking niet zo snel trekken.

‘Moslimhaat moeten we niet bagatelliseren.

‘Mede dankzij Wilders is er een maatschappelijk klimaat ontstaan waarin het expliciet uitsluiten van moslims voor weinig ophef zorgt’

Moslimhaat is geen religiekritiek, kritiek op de islamitische religie. Het gaat hier duidelijk om haat tegen moslims en vermeende moslims: ex-moslims en sikhs uit India krijgen bijvoorbeeld met moslimdiscriminatie te maken omdat ze er ‘islamitisch’ uitzien. Een vriend van mij, een atheïst die gevlucht is uit Irak, wordt voor moslim aangezien vanwege zijn naam en zijn baard. Hij krijgt steeds weer de vraag of hij vrouwen wel een hand geeft.’

Krijgt de strijd tegen moslimhaat de wind in de zeilen, nu er zoveel aandacht is voor racisme dankzij de Black Lives Matter beweging? Of valt dat juist tegen?

‘Dankzij Black Lives Matter is er wel meer aandacht voor discriminatie. Toch krijg ik niet de

indruk dat er nu meer aandacht is voor moslimdiscriminatie. Dat is evenveel gebleven. Aandacht voor anti-zwart racisme is er nu gelukkig wel meer. Dat was tot vorig jaar nihil.’

Er is dit jaar een Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding gekomen. Moet zo’n coördinator er ook komen voor moslimhaat?

‘Er komt waarschijnlijk een nationale coördinator voor discriminatiebestrijding in het algemeen, waar ook de bestrijding van moslimhaat onder valt.’

Ligt dat onder linkse mensen en moslims niet gevoelig? Omdat je nu misschien de indruk kan krijgen dat Joden worden voorgetrokken omdat zij een aparte coördinator hebben, en moslims en Afro-Nederlanders niet?

‘Dat is niet wat ik hoor. Ik hoor juist dat mensen het goed vinden dat er een nationaal coördinator antisemitismebestrijding is, maar dat ze daarnaast ook aandacht willen voor racisme en moslimhaat.’

Welke concrete stappen moet Nederland nu zetten om moslimhaat effectief tegen te gaan?

‘Veel maatregelen liggen in het verlengde van de algemene aanpak van discriminatie. Er moet meer bewustwording worden gecreëerd, meer geld naar de politie en Openbaar Ministerie om moslimdiscriminatie aan te pakken, ook moet moslimhaat weer erkend worden als aparte discriminatiegrond. Daarnaast is het belangrijk dat de islamitische gemeenschap meer in het besluitvormingsproces betrokken wordt. Verder, en dat is meer algemeen, moeten de media, de overheid en de politie meer divers en meer inclusief worden, zodat moslimdiscriminatie en stigmatisering sneller wordt herkend, eerder wordt erkend, effectiever wordt bestreden.

‘Belangrijk in dit verband is ook het beseffen dat de islamitische gemeenschap in Nederland heel divers is. Qua etnische achtergrond, qua religiebeleving, qua sociaaleconomische achtergrond en opleiding, enzovoort. Dit zie je echter nauwelijks terug in de Nederlandse media. In de beeldbank van het ANP bijvoorbeeld staan veel foto’s van moslima’s. Maar dit zijn vooral foto’s van vrouwen met een hoofddoek die boodschappen doen. In de beeldvorming zijn moslima’s passieve wezens, geen actieve burgers. Zulke foto’s houden vooroordelen wel in stand.’ ●

Katholieke anti-abortusclub framet Kaag als gesluierde kindermoordenaar

De katholieke anti-abortusorganisatie Stirezo roept buitenlandminister Sigrid Kaag op om een einde te maken aan buitenlandse abortussubsidies. Dit doet de stichting via een ongekend felle petitieactie.

● EWOUT KLEI

Minister Kaag bekostigt in het kader van ontwikkelings-samenwerking 'het doden van ongeboren kinderen in de Derde Wereld', stelt Stirezo. 'Miljoenen kinderen hebben hierdoor het levenslicht niet mogen zien. Daarnaast subsidieert zij de promotie van abortus, alsof dit een nastrevenswaardig doel is.'

De petitie is inmiddels ruim tweeduizend keer getekend.

Op de Facebook-advertentie voor deze petitie beeldt Stirezo Kaag af met hoofdbedekking. 'Deze afbeelding is duidelijk bedoeld om Sigrid Kaag in diskrediet te brengen', zegt Ineke van der Valk, onderzoeker aan de Universiteit Leiden en gespecialiseerd op het gebied van racisme, discriminatie en extremisme. 'Kaag wordt afgebeeld met een hoofddoek en daarmee wordt gehint op haar relatie met de islamitische wereld.'

Als VN-onderhandelaar droeg Kaag in belangrijke contacten met Arabische landen een losjes om haar hoofd geslagen sjaal. Dit deed ze, legt Van der Valk uit, 'uit respect voor de lokale gebruiken, in verband met het gunstig stemmen van de onderhandelingspartner met het oog op belangrijke zaken als de wereldvrede. Maar deze verwijzing is in de context van de Nederlandse anti-abortusbeweging duidelijk niet neutraal.'

Volgens Van der Valk vindt dit verband zijn oorsprong bij uiterst

BEELD: FACEBOOK

'Kaag afbeelden met een hoofddoek heeft een hoog ideologisch gehalte'

rechts en extreemrechts, waar beide standpunten, anti-islam en anti-abortus, hoog op de agenda staan. 'Kaag afbeelden met een hoofddoek heeft een hoog ideologisch gehalte', stelt ze. 'Stirezo positioneert zich hiermee in een politiek uiterst rechtse hoek. Men wil kennelijk zeggen: 'Kijk ze deugde al niet, want ze droeg een hoofddoek, en nu promoot ze ook nog eens abortus!''

De onderzoeker vraagt zich af of Stirezo de islamitische wereld wellicht een pro-abortus standpunt in de schoenen probeert te schuiven, 'maar dat is in zijn algemeenheid apert onjuist en getuigt mede door het generaliserende karakter van een anti-islamideologie'.

Van der Valk: 'Niet anders dan in Nederland leven binnen de islamitische wereld verschillende opinies over abortus, ook onder

geleerden. Er is dus geen sprake van een direct verband tussen de islam en een pro-abortusstandpunt.'

'Foto's van Kaag met een hoofddoek worden op social media vaker gebruikt', zegt een woordvoerder van de minister. 'Als je iets vervelends over haar wil zeggen, dan laat je een foto van Kaag met een hoofddoek zien, want dat ziet er lekker uit. Een foto van de minister op bezoek in Iran, terwijl ze een hoofddoek draagt, wordt heel vaak ingezet tegen haar op social media. We hebben ervoor gekozen om niet op deze kritiek te reageren.'

Stirezo (Stichting Recht Zonder Onderscheid) werd in 1973 opgericht en maakt tegenwoordig onderdeel uit van de ultraconservatieve katholieke organisatie Civitas Christiana. Deze organisatie zit ook achter Cultuur onder Vuur, een organisatie die onder ijvert voor het behoud van Zwarte Piet, en Gezin in Gevaar, een organisatie die felle kritiek heeft op de 'genderideologie'.

Het is niet de eerste keer dat Stirezo in de strijd tegen abortus kiest voor persoonlijke aanvallen. In 2018 betichtte de anti-abortusorganisatie toenmalig D66-leider Alexander Pechtold ervan dat hij zijn minnares dwong tot het aborteren van zijn eigen kinderen. Ook verweet de organisatie dat Lilianne Ploumen honderden miljoenen ophaalde 'zodat Afrikaanse kinderen geaborteerd kunnen worden'.

Civitas Christiana wilde niet reageren op vragen. ●

Dalend Holocaust-besef: ‘Joden leerlingen zeggen’

Bij een groeiende groep Nederlanders ontbreekt het besef over de Jodenvervolgving en de Holocaust, met de recente rel rond een *Volkskrant*-cartoon over Maurice de Hond als pijnlijke herinnering.

● EWOUT KLEI

Op de cartoon was De Hond te zien als marionettenspeler met een grote neus, dikke lippen en met een blik die weinig goeds in de zin verraaft. De cartoon verwijst naar een *Volkskrant*-artikel over de Deventer moordzaak van 1999. Daarin wordt verteld hoe De Hond destijds de theorie in de media pushte dat de veroordeelde Ernest Louwes niet de dader kon zijn.

De stijlfiguur van de marionettenspeler wordt vaak gebruikt in antisemitische cartoons van George Soros, de Hongaars-Amerikaanse miljardair en filantroop van Joodse afkomst. Ook de nazi's gebruikten de stijlfiguur van de marionettenspeler: Winston Churchill, Jozef Stalin en Franklin Delano Roosevelt zouden slechts marionettenpoppen zijn van het 'wereldjodendom'.

Dus hoe heeft de cartoon van De Hond, wiens ouders Auschwitz hebben overleefd, in de krant kunnen komen? Hoofdredacteur Pieter Klok ging diep door het stof. Volgens hem was de cartoon er in het weekend doorheen geglipt, omdat er dan minder mensen op de redactie werken.

‘En de mensen die het wél hebben gezien, waren zich niet bewust

van de gevoeligheden. Een vreselijke blunder’, vertelde hij tegen NRC. Cartoonist Joost Halbertsma zei zich ook van geen kwaad bewust te zijn geweest. ‘Dit is een fout van mij, het historisch besef van de Joodse poppenspeler in nazipropaganda had ik niet paraat’, zei hij tegen diezelfde krant.

Veel Joodse Nederlanders, waaronder ook belangenorganisatie Centrum Informatie en Documentatie Israël (CIDI), vielen over de cartoon. Het incident deed denken aan een artikel van de NOS over de Joodse filantroop George Soros uit 2018. De titel luidde ‘George Soros: invloedrijke bemoeial met tentakels ver in de wereldpolitiek’. Nazi-retoriek, merkten veel commentatoren toen op. Dat het onbedoeld was maakte het niet minder erg, aldus critici.

Volgens het CIDI doet de intentie van de auteur er zelfs helemaal niet toe. Sommige antisemitische stereotypes zijn zó diep geworteld in de samenleving, aldus het CIDI, dat deze ook onbewust omhoog kunnen borrelen. Wat ons daarom rest is dit soort cartoons ‘breed en ten stelligste’ veroordelen, opdat het niet nog een keer gebeurt.

Ook *Parool*-columniste Natascha van Weezel heeft zich enorm gestoord aan de cartoon

over Maurice de Hond. ‘Mede vanwege mijn Joodse achtergrond ben ik enorm op dit soort kwesties gebrand’, zegt ze tegen *de Kanttekening*. ‘Ik zat bij het *Radio1*-programma *Spraakmakers*, toen een journalist opeens met het weekendkatern van *de Volkskrant* kwam zwaaaien, met die cartoon van De Hond erop. Ik schrok. Het was een hele onaangename cartoon.’

Van Weezel gelooft niet dat *de Volkskrant* antisemitisch is - alleen hele rechtse Joodse mensen geloven dat omdat de krant te kritisch zou zijn over Israël, aldus de columniste - maar ze vindt het wel een hele domme fout. ‘Mijn angst is: ‘Weten de mensen straks nog wel dat dit fout is, dat zo’n cartoon

met antisemitische symboliek dus echt niet kan?’

Historicus Bas Kromhout, gespecialiseerd in de geschiedenis van de NSB en Nederland in de Tweede Wereldoorlog, maakt zich ook zorgen. ‘Als historicus ben ik haast elke dag bezig met het thema antisemitisme en die foute symboliek zag ik meteen. De mensen die heel kritisch op de *Volkskrant*-cartoon reageerden, hebben die historische kennis ook. Maar bij een groeiende groep Nederlanders ontbreekt dit besef.’

Kromhout denkt niet dat er bij *de Volkskrant* antisemitische redacteuren en journalisten werken. Het heeft, zo vermoedt Kromhout, met een generatiekloof te maken.

hebben veel geld', hoor ik

HONGAARSE JODEN OP DE OPRIT BIJ Vernietigingskamp Auschwitz in het door Duitsland bezette Polen, mei 1944.
(BEELD: WIKIMEDIA COMMONS)

‘Onze multiculturele samenleving kent veel verschillende culturele codes. Dat we op elkaars tenen staan is onvermijdelijk’

‘Als ik even ongenueanceerd generaliseer: oudere generaties zijn gevoeliger met betrekking tot het onderwerp antisemitisme; jongere generaties hebben hun antenne scherper afgesteld als het gaat om homodiscriminatie, moslimhaat en racisme tegen zwarte mensen. Nederland is een multiculturele samenleving met veel verschillende codes en taboes. Dat er dan ongelukken gebeuren en ophef ontstaat, is niet te voorkomen. Toch is het belangrijk dat we bewust worden van elkaars gevoeligheden, culturele codes en taboes, zodat je je bewust bent wat bepaalde beelden en bepaalde woorden en uitdrukkingen kunnen oproepen.’

Dat de jongere generaties misschien gevoeliger zijn voor moslimhaat en racisme, maar zich minder bewust zijn van antisemitisme, noemt Van Weezel ‘een interessante stelling’. In de progressieve Amsterdamse kringen waarin ze zich dikwijls begeeft worden Joden niet zelden als ‘wit’ en ‘geprivilegieerd’ bestempeld. Ze staan, net als de ‘witte man’, aan de kant van de onderdrukkers. Van Weezel heeft moeite met deze gedachtegang. Antisemitisme is volgens haar een reëel probleem dat je niet met dit soort theorieën kunt bagatelliseren.

‘Ik voel mij helemaal niet ‘wit’. Ik ben de laatste die moslimhaat of racisme tegen zwarte mensen zal ontkennen, maar ik vind dat er ook aandacht moet zijn voor antisemitisme. Want dat is er gewoon in onze samenleving. In sommige linkse kringen is er weinig aandacht voor antisemitisme, omdat dit onderwerp door rechts gekaapt zou zijn, maar ik vind dat we dit probleem moeten erkennen en niet mogen politiseren.’

Van Weezel geeft namens het Comité 4 en 5 mei regelmatig gast-colleges op middelbare scholen en mbo's. Ze komt veel antisemitische vooroordelen tegen, vertelt ze.

‘Niet alleen van Turkse en Marokkaanse leerlingen die heel erg tegen Israël zijn, en de Joden daarvoor collectief de schuld geven, maar ook van autochtone leerlingen. ‘Joden hebben veel geld’, hoor ik leerlingen dan zeggen. Of: ‘Joden hebben veel invloed in de media.’ Maar ook: ‘Joden zijn heel intelligent.’ Dat laatste lijkt misschien een compliment, maar het past wel bij het idee dat Joden buitenproportioneel veel invloed in de wereld hebben, en achter de schermen aan de touwtjes trekken. Ik ben niet heel blij met dit ‘compliment’.

Kromhout twijfelt of meer aandacht voor de Jodenvervolgung en de Holocaust in de geschiedenislessen wel de juiste oplossing is.

‘Als historicus ben ik - vanzelfsprekend - voor veel geschiedenisonderwijs. Maar ik denk ook: het is te gemakkelijk wanneer we na elk incident moord en brand schreeuwen en eisen dat er meer aandacht voor de Holocaust moet komen tijdens de geschiedenislessen. Nogmaals: onze multiculturele samenleving kent veel verschillende culturele codes. Dat we op elkaars tenen staan is onvermijdelijk. Daarnaast: het curriculum besteedt al relatief veel aandacht aan de Jodenvervolgung en de Holocaust. Meer aandacht hiervoor zal ten koste gaan van andere onderwerpen, zoals bijvoorbeeld de slavernij. Dat willen we ook niet.’

En de journalisten en redacteurs van *de Volkskrant* dan? Kromhout: ‘Zij zouden een extra cursus geschiedenis goed kunnen gebruiken.’ •

Geen tolken in de zorg, en kinder

BEELD: YOUTUBE

In 2012 zette de overheid financiering van tolken in de zorg stop. Biculturele Nederlanders die de Nederlandse taal niet machtig zijn, worden hierdoor de toegang tot kwalitatief goede zorg bemoeilijkt. Om alsnog te kunnen communiceren met de zorgverlener, zetten zij vaak hun kinderen in om te vertalen. Dit kan leiden tot psychische klachten bij het kind.

● FITRIA JELYTA

De enige manier om dit op te lossen is door de financiering van tolken te regelen en één landelijk telefoonnummer in te stellen waarmee zorgverleners zonder poespas een tolk in kunnen schakelen', zegt Simone Goosen. Bij de Johannes Wier Stichting, een organisatie die de toegankelijkheid van de zorg poogt te vergroten, is zij campagneleider tegen taalbarrières in de zorg en het sociaal domein.

Op 7 april - de Wereldgezondheidsdag - lanceerde Goosen vanuit deze stichting, samen met AJN Jeugdartsen Nederland en de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie, de poster-campagne 'Dit is een kind en geen tolk'. Hiermee roepen de organisaties zorgprofessionals op om een einde te maken aan de praktijken waarin

kinderen van biculturele Nederlanders als tolk moeten fungeren voor hun ouders, die de Nederlandse taal niet machtig zijn.

'Iedereen heeft recht op goede zorg. Op basis van de behandelingsovereenkomst die zorgverleners met patiënten aangaan hebben zij de verantwoordelijkheid om goed met de patiënt te communiceren', vertelt Goosen. In januari is de overeenkomst uitgebreid met een stuk over samen beslissen met de patiënt. Hiermee is het belang van goede communicatie tussen patiënt en zorgverlener nog beter in de wet vastgelegd, betoogt zij.

Taalbarrière

Dat de landelijke financiering van tolken in de zorg is stopgezet, heeft volgens Goosen te maken met het overheidsbeleid in 2012. 'Er werd in die tijd wel gezegd dat met gratis tolken

en draaien ervoor op

in de zorg mensen geen reden zouden hebben om de Nederlandse taal te leren. Dat is absurd', zegt Goosen. Er moest bezuinigd worden op de overheidsbegroting en iedereen werd geacht zelfredzaam te zijn.

Toenmalig minister Edith Schippers schreef in antwoord op Kamervragen naar aanleiding van de uitgebreide protesten uit de zorg: 'Het uitgangspunt blijft dat mensen er zelf verantwoordelijk voor zijn om in de Nederlandse taal te kunnen communiceren. Als zij niet in staat zijn om die verantwoordelijkheid te nemen, zijn er voldoende vangnetten en alternatieven om eventuele taalbarrières te slechten.'

Goosen: 'Ik gun iedereen goede beheersing van de Nederlandse taal. De realiteit is echter dat niet alle mensen de Nederlandse taal zodanig beheersen, dat zij ook met zorgverleners kunnen communiceren.'

Sommige migranten beheersen de Nederlandse taal niet omdat ze pas kort in Nederland zijn, aldus Goosen. Hier zijn allerlei redenen voor, zoals een lage leerbaarheid of psychische of andere gezondheidsklachten die de taalvaardigheid belemmeren. Deze combinatie van factoren maakt dat er altijd mensen zijn die een tolk nodig hebben. 'Het kunnen telkens andere groepen zijn, maar de vraag naar een tolk in de zorg blijft bestaan.'

Kind als tolk

De urgentie voor een landelijke financiering voor professionele tolken in de zorg wordt ook benadrukt door de kinderen van patiënten die niet of slecht Nederlands spreken. 'Het is slecht voor hun ontwikkeling als kinderen de rol van de ouder overnemen - parentificatie - en daardoor hun eigen emoties op de tweede plek zetten', valt er te lezen op de website van de Johannes Wier Stichting. Dat heeft de Turks-Nederlandse Nezos Demirel uit eerste hand ervaren. De 51-jarige wijkregisseur bij een stichting voor zorg en welzijn moest op jonge leeftijd als tolk dienen voor haar vader en moeder.

'Mijn vader kreeg op 43-jarige leeftijd een hartinfarct, waarvoor hij naar de huisarts ging. De arts had hem met pijnstillers naar huis gestuurd, omdat hij een ontsteking in zijn schouder zou hebben', vertelt ze. 'Mijn vader wist dat er meer aan de hand was, en toen we naar het ziekenhuis gingen, bleek het om een hartinfarct te gaan.'

Demirel was dertien jaar oud toen ze ontdekte dat de huisarts alcohol dronk tijdens het werk. Wanneer zij de zorgverzekeraar hiervan op de hoogte wilde stellen, werd haar verteld dat het bekend was en de organisatie er niets aan kon doen. Wel wist Demirel met behulp van

'Ik brak op. Je hoort onderwerpen die je niet moet horen op die leeftijd'

buurtbewoners een klacht in te dienen, waarna ze uiteindelijk een excuusbrief van de huisarts ontving.

'Maar hij heeft nog jarenlang een praktijk gehad. Ik ging daar vaker heen met mijn ouders om voor hen te tolken. Op een hele bekrompen manier zei hij eens tegen mijn moeder dat ze terug moest gaan naar Turkije, omdat dat beter voor haar was. Hij vond mijn vader een moeilijke man en wimpelde hem vaak af. Het ligt aan jouw vader, en dat hij hier in Nederland niet kan aarden, zei hij dan.'

Naast de verantwoordelijkheid die haar was opgelegd om te vertalen, had Demirel moeite met het vinden van de juiste woorden. 'Mijn ouders gingen ervan uit dat ik alles begrijp, omdat ik hier naar school ging. Als kind zit je dan tussen een deskundige en je ouders in, die verwachten dat je alle medische informatie begrijpt en ook kunt vertalen. Dan heb ik het nog niet eens over de impact die bepaalde onderwerpen op mij hadden als kind.'

Op haar zestiende ging Demirel regelmatig met haar moeder mee naar de geestelijke gezondheidszorg. 'Mijn moeder had psychosociale klachten. Ik ben heel lang met haar meegegaan naar de psycholoog om de gesprekken te

vertalen, totdat ik opbrak en niet meer kon. Je hoort onderwerpen die je niet moet horen op die leeftijd.'

Voor ouders die hun gezondheidsklachten niet willen delen met hun kinderen is het net zo ongemakkelijk, ziet de Syrisch-Nederlandse Leen Ismail. Zij is op haar twintigste met haar ouders en jongere broer naar Nederland gekomen. Door haar goede beheersing van de Nederlandse taal wordt zij niet alleen door haar familie, maar ook door haar burens gevraagd om als tolk mee te gaan naar doktersafspraken.

'Voordat ik met mijn ouders of met mijn burens mee ga naar de dokter moet ik altijd eerst de woorden opzoeken om hun klachten zo goed mogelijk te kunnen vertalen. Ik ben altijd bang dat ik de verkeerde woorden gebruik. Het is geen grap als je een fout maakt op medisch gebied', vertelt Ismail. Ook vindt ze het lastig om persoonlijke zaken van haar ouders en burens met de artsen te bespreken.

'Ik ging eens met een zwangere buurvrouw mee naar de dokter om te vertalen. Die vroeg haar wanneer zij voor het laatst geslachtsgeenschap had. Het was voor haar te beschamend om het aan mij te moeten vertellen. Deze informatie wilde ik ook niet weten. En als er een professionele tolk beschikbaar was, dan had het ook niet gehoeven.'

Bij haar ouders merkt Ismail dat ze dan liever niet naar de huisarts gaan, omdat ze bepaalde gezondheidsklachten te beschamend vinden om met hun kinderen te moeten delen. 'Er zijn nog veel taboes die zij niet met hun kinderen willen bespreken, en dan blijven ze hun gezondheidsklachten behouden.'

Het vertalen voor haar ouders neemt daarnaast veel tijd in beslag, die Ismail moet gebruiken om zelf te studeren. 'Soms heeft mijn moeder een doktersafpraak wanneer ik op school zit. Dan heb ik geen andere keus dan mijn les te moeten verlaten om met mijn moeder mee te gaan, of om via de telefoon te vertalen. Als dit zo doorgaat kan ik studievertraging oplopen. Dat geldt ook voor andere jongeren die, net als ik, voor hun ouders moeten tolken.'

Het is daarom terecht dat de campagne 'Dit is een kind en geen tolk' de nadruk legt op de emotionele en mentale belasting die kinderen ervaren wanneer zij moeten vertalen voor hun ouders, vindt Forugh Karimi. Zij is psychiater en voorzitter van de afdeling Transculturele Psychiatrie binnen de Nederlandse Vereniging voor de Psychiatrie.

'Wanneer we kinderen als tolken inzetten, dan zadelen we hen op met de problemen van hun ouders. Dit doen wij niet bij Nederlandse kinderen. Waarom dan wel bij deze kinderen?

Het zijn ook kinderen die kind moeten kunnen zijn', zegt zij. 'Kinderen zijn heel loyaal. Ze kunnen geen nee zeggen tegen hun ouders wanneer hen wordt gevraagd te vertalen. Als zij merken dat hun ouders ziek zijn, dan willen ze vaak uit zichzelf een helpende hand bieden.'

Kinderen die worden belast met de verantwoordelijkheid om te vertalen voor hun ouders kunnen op latere leeftijd last krijgen van trauma's, faalangst en emotionele problemen, aldus Karimi. 'Laten we niet vergeten dat het vaak om kinderen gaat die al het een en ander hebben meegemaakt. Kinderen die voor hun veiligheid naar een ander land zijn gevlucht en alles zijn kwijtgeraakt. In plaats van dat zij op hun ouders kunnen leunen, moeten zij er nu voor hun ouders zijn.'

Segregatie in de zorg

Maar de afschaffing van de vergoeding voor tolken in de zorg heeft niet alleen impact op kinderen en volwassenen die als kind moesten vertalen voor hun ouders. Ook voor de kwaliteit van de zorg heeft het negatieve gevolgen, benadrukt Karimi. 'Iemand die de Nederlandse taal goed beheerst is in staat om door te vragen naar de diagnose en de behandeling. Iemand die dat niet kan moet genoeg nemen met een beetje uitleg. Maar als arts moet je er zeker van zijn dat de patiënt de informatie heeft begrepen', legt zij uit. 'Patiënten die niet begrijpen wat er aan de hand is, kunnen ook niet de zorg krijgen die ze verdienen.'

In de psychiatrie bestaat de tendens om patiënten die de Nederlandse taal niet machtig zijn door te verwijzen naar artsen die de moedertaal van de patiënt wel spreken, aldus Karimi. 'Daar ben ik absoluut geen voorstander van, omdat je hierdoor een soort segregatie veroorzaakt in de zorg. Dat betekent dat artsen met bijvoorbeeld een Turkse of Marokkaanse afkomst hun 'eigen volk' maar moeten dienen, omdat zij dezelfde taal spreken als de patiënt', zegt zij. 'Dat is geen oplossing voor de problemen die de afschaffing van de vergoeding voor tolken in de zorg heeft veroorzaakt. Patiënten moeten doorverwezen worden naar de juiste arts die hen goed kan behandelen, niet naar een arts die toevallig ook dezelfde moedertaal spreken.'

Dat beaamt basisarts Siham Amlal. Patiënten die de Nederlandse taal niet machtig zijn vragen haar weleens om in hun moedertaal te spreken. 'Aan mijn naam en uiterlijk denken sommige patiënten dat ik een Arabische afkomst heb. Als Arabischspreekende patiënten de Nederlandse taal niet beheersen kijken ze mij weleens aan, in de hoop dat ik voor hen wil vertalen of in het Arabisch wil spreken. Maar ik spreek geen Arabisch', vertelt zij.

Wanneer er een zorgverlener aanwezig is die de moedertaal van de patiënt toevallig wel spreekt, merkt zij dat de patiënt veel meer op zijn gemak is. 'Dan durven ze ook meer te zeggen tijdens een consult, omdat ze dat kunnen. In plaats van dat ze zich bekommeren om de taal

'Patiënten die niet begrijpen wat er aan de hand is, kunnen ook niet de zorg krijgen die ze verdienen'

die zij niet begrijpen', zegt Amlal.

Sommige patiënten zijn creatief in het zelf bedenken van oplossingen om de taalbarrière te overbruggen, merkt zij. 'Dan hebben zij hun klachten al in het Nederlands uitgeschreven in een brief, met hulp van buurtgenoten die de Nederlandse taal wel goed spreken. Maar het is vervelend dat zij dit moeten doen, omdat een taalbarrière niet mag leiden tot suboptimale zorg. Het is niet de verantwoordelijkheid van de patiënt om goede zorg te leveren, maar van de zorgverlener.'

De afschaffing van de financiering voor tolken in de zorg leidt tot meer kosten en consulten die onnodig zouden zijn geweest als er een tolk was, stelt Amlal. Volgens haar zijn zorgverleners gebaat bij de terugkomst van de 'tolkentelefoon', die tot 2012 nog beschikbaar was door vergoeding vanuit de overheid. 'Het is ook een

noodzaak voor artsen, zowel bicultureel als autochtoon, om hulp te krijgen in de gespreksvoering met patiënten die een taalbarrière hebben.'

Eén landelijk telefoonnummer

De initiatiefnemers van de campagne 'Dit is een kind en geen tolk' pleiten voor één landelijk telefoonnummer waarmee zorgprofessionals zo gemakkelijk en zo snel mogelijk de juiste tolk kunnen inschakelen. Hiervoor moet de overheid weer geld beschikbaar stellen om de tolken te kunnen bekostigen. In de praktijk blijkt het regelen van de noodzakelijke financiering moeilijk te verlopen. Zelfs nadat minister Tamara van Ark (VVD) van Medische Zorg en Sport naar aanleiding van Kamervragen benadrukte dat zorgverleners professionele tolken moeten inschakelen als dit 'noodzakelijk is om goede zorg te kunnen verlenen.'

In plaats van dat er landelijke financiering komt, wordt de verantwoordelijkheid voor het bekostigen van de tolken nu gelegd bij de zorgaanbieder en zorgverzekeraar, legt Simone Goosen uit. 'Deze werkwijze invoeren in alle zorgsectoren is vreselijk veel werk en leidt tot versnippering en dure inkoop van tolken. Daarnaast is het ondoenlijk voor kleine zorgorganisaties en vrijgevestigde zorgprofessionals om afspraken te maken met zorgverzekeraars wanneer een zorgverlener meer dan gemiddeld tolken moet inschakelen.'

Volgens de Nationale Zorgautoriteit (NZa) zouden tolkenkosten in de geestelijke gezondheidszorg (ggz) in de tariefbepaling zijn inbegrepen. Als onderdeel van het ministerie VWS (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) reguleert de NZa de bekostiging in de zorg. De organisatie stelt dat een vergoeding voor de inzet van een tolk bij iedere prestatie van de zorgaanbieder in de ggz is inbegrepen, ongeacht of de tolk daadwerkelijk is ingezet. Deze informatie is volgens Goosen echter onvolledig en onjuist.

'Sinds het afschaffen van de vergoeding in 2012 zijn veel minder tolken ingezet dan nodig, waardoor er geen goed beeld is van de kosten. Zorgverleners in de ggz hebben daarnaast geen gegevens over tolkenkosten, blijkt uit officiële documenten. Dus hoe kan de NZa dan over de informatie beschikken om te stellen dat de tolkenkosten zijn inbegrepen?'

Op vragen van *de Kanttekening* waarom de NZa geen oplossing ziet in één landelijk telefoonnummer voor zorgverleners om tolken te kunnen inschakelen, reageert de organisatie kort. 'Hier gaan wij niet over. Wij zeggen niet dat dit geen oplossing is.'

In antwoord op Kamervragen wijst minister Van Ark echter naar de NZa, reageert Goosen. 'Als de NZa, de organisatie die de bekostiging in de zorg reguleert, nu zegt dat ze hier niet over gaat, wie gaat er dan wel over? Wie neemt de verantwoordelijkheid om de financiering van tolken in de zorg en het sociaal domein snel en duurzaam te regelen?' •

'Als de NZa, de organisatie die de bekostiging in de zorg reguleert, nu zegt dat ze hier niet over gaat, wie gaat er dan wel over?'

ergosana

Medisch Adviesbureau

Drs. İsmail Sevinç

Medisch adviseur/verzekeringsarts

www.ergosana.nl - i.sevinc@ergosana.nl - 0624706882

**Rijbewijskeuring
B,C,D, (E) groot
rijbewijs**

**Medische Keuring
Levensverzekering**

**Verzuim &
Re-integratie**

**Vaccinatiezorg
particulier /
Bedrijven**

RIJBEWIJSKEURING OOK OP ZATERDAG

**DAVE
ENSBERG-KLEUKERS**

Directeur Jantje Beton.
Bestuurskundige.
Auteur van het boek
'Bezielde beschaving:
alles behalve een
multicultureel drama'
(2017).

Wat politieke partijen kunnen leren van voetbalclubs

Als je een verjaardagsfeestje gezellig wilt houden, kun je maar beter niet over politiek, religie of voetbal praten. Mensen kunnen dan onevenredig sterk emotioneel reageren, met alle gevolgen van dien. Recent onderzoek maakt duidelijk dat maar liefst 8,2 miljoen Nederlanders liefhebbers zijn van betaald voetbal. Ze kijken voetbal op tv of in een stadion en praten er geregeld over in hun vrije tijd. De immense populariteit van betaald voetbal staat in schril contrast met dat andere beladen thema voor verjaardagsfeestjes: politiek. Slechts 321.000 Nederlanders zijn lid van een politieke partij. Wat kunnen politieke partijen leren van succesvolle voetbalclubs in het binden en boeien van (potentiële) leden?

De eerste liefde van mijn leven was geen mooi meisje met schitterende ogen en met de naam van een Griekse godin. Nee, mijn eerste liefde was een Griekse held: Ajax. Ik identificeerde me met voetballers met een Surinaamse achtergrond, net als ik. Seedorf, Rijkaard, Davids en Kluyvert: zij waren mijn helden en gaven me het gevoel dat ook een zwarte jongen als ik de top kon bereiken. Ajax is nog steeds een zeer multi-

culturele voetbalclub. Een club met voetballers, tegenwoordig gelukkig zowel mannen als vrouwen, met wortels uit alle delen van de wereld. De culturele diversiteit binnen veel politieke partijen daarentegen is marginaal. Terwijl de Ajax-selectie lijkt op de multiculturele Nederlandse samenleving is dat bij een gemiddelde gemeenteraadsfractie of Tweede Kamerfractie allesbehalve het geval.

Ook geeft Ajax van nature jeugdspelers alle ruimte door te breken tot het eerste elftal. 37,4 procent van de speeltijd van dit Eredivisie seizoen was bij Ajax beschikbaar voor spelers uit de eigen jeugd. Ver boven het Europese gemiddelde en het resultaat van een bewuste strategie. 'Ajax wil het publiek vermaken door wedstrijden te winnen met attractief en aanvallend voetbal. De club wil dit bewerkstelligen met zoveel mogelijk zelfopgeleide spelers in de A-selectie.' En dan constateer ik tegelijkertijd dat het gemiddelde gemeenteraadslid 53 jaar is. Politieke partijen weten onvoldoende jongeren te verleiden politiek actief te worden en ontberen een succesvolle strategie om het tij te keren.

Die keuze voor de jeugd én voor attractief en aanvallend voet-

bal is een andere reden voor mijn liefde voor Ajax. Juist in een tijd waarin het algehele beeld is dat profvoetbal enkel en alleen gaat om zoveel mogelijk geld verdienen. Kapitalisme boven voetbalromantiek. Maar niets is minder waar. Bij Ajax gaan waarden boven winst. Een lid van bijvoorbeeld GroenLinks betaalt gemiddeld 85 euro per jaar voor contributie, een Ajaxsupporter betaalt minimaal 228 euro per seizoen voor een seizoenkaart; goed voor zeventien thuiswedstrijden. Voetbalsupporters krijgen meer waar voor hun geld dan een lid van een politieke partij. Ze worden bij een club als Ajax actief vermaakt. Ze kunnen na een lange werkweek even hun gedachten verzetten. Voelen zich onderdeel van een voetbalgemeenschap, een groep voetbalgeestverwanten. Allen toegewijde aanhangers van hetzelfde voetbalgeloof en liefhebbers van dezelfde Griekse held. Liederden zingen die verbroederen. Samen in de voetbaltempel, die de ArenA heet, rouwen om een dramatische nederlaag en samen uit volle borst juichen voor een winnende goal in de laatste minuut. Het gevoel van saamhorigheid tussen leden van een politieke partij is in potentie aan-

wezig, vanwege de verbindende ideologie en de mogelijkheid om tastbare successen te behalen. Wetten die bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen, maar ook een verkiezingsoverwinning. Terwijl voetbalclubs volop inspelen op het clubgevoel van hun loyale achterban, lijken Nederlandse politieke partijen in dit kader op zoekende amateurs.

Natuurlijk zijn voetbal en politiek niet volledig met elkaar te vergelijken. Desondanks valt er altijd iets van elkaar te leren. Helemaal omdat er ook de nodige parallellen zijn tussen beide takken van sport, met een evident grote maatschappelijke rol en betekenis. Dat vond Louis van Gaal ook, toen hij in 2006 het CDA met Heerenveen vergeleek, de PvdA met Feyenoord en de VVD met PSV. En laat bij de laatstgenoemde voetbalclub nu net VVD'er Klaas Dijkhoff per 1 juli toetreden tot de Raad van Commissarissen. De VVD is in de Tweede Kamer weliswaar de grootste partij, maar met hun slechts 25.000 leden nemen ze de negende plek in - achter partijen als de ChristenUnie en SGP. Het is een kwestie van tijd totdat de VVD, dankzij de voetballessen van partijcoryfee Dijkhoff, ook qua ledenbinding weer terugkeert in de top van de politieke Eredivisie. •

**THOMAS
VON DER DUNK**

Publicist.
Cultuurhistoricus.

Met betuttelracisme is niemand geholpen

Zou er in dat coronavaccin van de Britten iets zitten, waardoor Boris Johnson het goedkoper heeft kunnen krijgen? Of ligt het aan de Brexit, waardoor hun eiland in snel tempo van de normale wereld wegdrijft, dat hun belevenissen steeds vaker afkomstig lijken van de website *de Speld*? Anderzijds: alle Angelsaksische gekkigheid bereikt meestal na verloop van tijd ook Nederland.

Minstens tweemaal bleek onlangs satire geen nepnieuws, nog afgezien van Boris' betrapte bouwwoede in Downingstreet en de nieuwe verklikkersrol van de Grote Wreker, diens oude Raspoetin Dominic Cummings - Shakespeare blijft in Londen altijd actueel.

Vorige maand het bericht dat de hoogbejaarde ex-voorzitster van het Hogerhuis, bij velen gevreesd vanwege haar vlijmscherpe tong, mogelijk gerechtelijk wordt vervolgd nadat ze een verplichte workshop over pesterijen heeft gemist. Ze was aan het herstellen van een openhartoperatie. Het herinnert aan het lot van oppositieleider Aleksej Navalny in Moskou, nadat die zich niet netjes op het voorgeschreven tijdstip bij de autoriteiten had gemeld omdat hij ook kennelijk zonodig eerst van een vergiftiging moest herstellen.

Enkele weken eerder werd bekend dat de universiteit van Hull

studenten voortaan geen taalfouten meer zal aanrekenen, omdat dat discriminerend zou zijn. Taalkundige David Crystal kwam met het argument dat het belang van spelings- en grammaticaregels wordt overschat. Het diende slechts om de boodschap van de auteur te gaan.

'Als je begrijpt wat ik bedoel', om met Heer Bommel uit de *Tom Poes*-verhalen te spreken, en dat is nu juist het punt: als ieder maar brabbelt en broddelt wat in hem opkomt, snapt niemand wat je bedoelt. Niet toevallig is rond 1800 in Nederland de spelling geüniformeerd, opdat burgers elkaar ook buiten het eigen dorp zouden begrijpen.

Het krankzinnige voornemen in Hull vond desondanks prompt in *de Volkskrant* een Nederlandse verderger in de persoon van Hilde Roothart, student van de masteropleiding 'Crossover Creativity' - inderdaad: de Nederlandse taal is daar kennelijk al afgeschaft - van de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht.

In een wazig betoog, dat misschien vooral als kunstproject beoordeeld moet worden (je weet het aan zo'n hogeschool maar nooit), betoogt zij dat foutloos taalgebruik eisen betekent dat de taal 'gekoloniseerd' blijft. Nog even, en ook het Nationaal Dictee wordt door de VN als perfide uiting van westers superioriteitsgevoel verboden. 'Goed taalgebruik', zo parafraseert Roothart althans de

**Wie minderheden
wil emanciperen,
moet niet de
normen verlagen,
maar hen helpen
aan die normen te
voldoen**

universiteit van Hull, 'kan worden gezien als homogeen, Noord-Europees, wit, mannelijk en elitair'. Want aan die groep danken we al die taalkundige regels.

Als feitelijke constatering is dat juist. Een vrij homogene groep van Noord-Europese witte elite mannen zette de laatste eeuwen namelijk op vrijwel elk terrein de toon, dus ook dit. Dat geldt - om nog een politiek incorrecte opmerking te maken - eveneens voor vrijwel de hele wetenschappelijke vooruitgang de afgelopen vijfhonderd jaar. Nadat die vooruitgang daarvoor eeuwenlang vooral op de intellectuele nieuwsgierigheid van Arabische en Chinese geleerden

dreef. Die waren overigens in grote meerderheid niet minder homogeen, mannelijk en elitair. Nee, Noord-Europees waren ze niet.

Rootharts zienswijze is vooral heel erg jaren zeventig. Toen hoorde je eveneens vaak dit soort geluiden, en werden ze prompt in de praktijk gebracht. Spelling was ook maar een mening, en iedereen moest vooral doen wat in hem opkwam. Dekolonisering! In dit geval niet ten gunste van etnische minderheden, maar van het arbeiderskind.

Dit berust op een groot misverstand. Je kunt wel in het onderwijs uit compassie de normen verlagen, maar daarmee verander je ze daarbuiten niet. Wiens beroerde spelling en syntax door een te welwillende docent nooit is verbeterd, ziet na zijn examen zijn knullike sollicitatiebrief direct in de prullenmand belanden en is kansloos op de arbeidsmarkt. Want daar gelden die normen onverkort wel. Helder denken gaat niet zonder helder schrijven. Daarvoor is een zekere homogeniteit nodig, ook al zijn veel taalkundige afspraken als zodanig vast willekeurig.

Wie minderheden wil emanciperen, moet niet de normen verlagen, maar hen helpen aan die normen te voldoen. Dat kan. Het is niet toevallig dat iemand als Zihni Özdil, die het tot parlementariër heeft gebracht, zich fel tegen Rootharts beledigende betuttelracisme keerde. •

#StopAsianHate komt nu naar Nederland

Recentelijk ontstond de #StopAsianHate-beweging om meer aandacht te vragen voor anti-Aziatisch racisme. Ook in Nederland sloeg de beweging aan en hebben er inmiddels twee #StopAsianHate-demonstraties plaatsgevonden. Dit, terwijl anti-Aziatisch racisme langer teruggaat dan vandaag. 'Het verschil is nu de kracht van social media.'

DEMONSTRATIE TEGEN ANTI-AZIATISCH RACISME IN WASHINGTON, 27 MAART (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS / ELVERT BARNES)

● NADIA MURADY

Het schietincident in Atlanta, waarbij acht mensen omkwamen, waaronder drie Oost-Aziatische vrouwen, was in maart aanleiding voor demonstraties in de Verenigde Staten. Sinds het begin van de coronapandemie was daar al een toename van racistische aanvallen op Aziatische mensen, blijkt uit onderzoek door onderzoeksbureau Pew. De hashtag #StopAsianHate ontstond om anti-Aziatisch racisme en haatmisdrijven tegenover Aziatische mensen aan de kaak te stellen.

‘Het idee dat Aziaten deugdzzaam en volgzaam zijn is heel moeilijk om los te laten’

Deze hashtag waaide vervolgens over naar Nederland, evenals de bijbehorende demonstraties. Eind maart en begin april kwamen honderden mensen naar Amsterdam om te demonstreren tegen anti-Aziatisch racisme. Afgelopen jaar werden er ook hier steeds meer

meldingen gemaakt van racisme en discriminatie tegen mensen met een Oost-Aziatische achtergrond, zoals verbaal geweld, ongelijke behandeling en pesten.

Dat blijkt uit de nieuwste monitor Discriminatiezaken van het College voor de Rechten van de Mens

en een recent rapport van Kennisplatform Integratie & Samenleving (KIS). KIS stelt ook dat het coronavirus heeft geleid tot meer discriminatie tegenover Oost-Aziatische Nederlanders. Deze groep heeft sindsdien meer angst voor fysiek en verbaal geweld. 'Daarnaast heeft het bij de respondenten het bewustzijn gecreëerd dat zij tot een minderheidsgroep behoren en hun het gevoel gegeven dat zij (verbaal) mogen optreden tegen discriminatie', aldus KIS.

Nederlandse organisaties zoals Pan Asian Collective, Asian Raisins en Stichting Meer Dan Babi Pangang proberen dit onderwerp al langere tijd aan het licht te brengen. Het racisme is niet vorig jaar pas

nd, maar het racisme was hier allang

begonnen, menen zij, maar begint al op jonge leeftijd bij het verjaardagsnummer *Hanky Panky Shanghai*, vertelt Julie Ng, medeoprichter van Stichting Meer Dan Babi Pangang. 'Racisme jegens Aziaten is er altijd al geweest.' Dit bespreekbaar maken is lastig, voegt ze toe. Slachtoffers van zulk racisme krijgen dan vaak te maken met micro-agressies: 'Als je er iets over aan geeft, wordt het teruggedraaid naar jou.' Als in: het was maar 'een grapje' en het slachtoffer zou zich aanstellen.

De reden dat het racisme tegen Aziatische Nederlanders onderbelicht blijft, heeft volgens Ng onder andere te maken met de geschiedenis van de Chinese gemeenschap in Nederland. 'De Chinese gemeenschap is nooit erkend geweest als minderheid. Vaak waren ze op zichzelf toegewezen.' Volgens haar waren eerdere generaties Chinese migranten als nieuwkomers vooral bezig met overleven en werken aan een betere toekomst. 'Zij hebben niet de middelen gehad om racisme te bevechten. Het is bijvoorbeeld ook lastig om een klant aan te spreken die racistische opmerkingen maakt.'

Hui-Hui Pan beaamt dit: 'De eerste generatie heeft keihard gewerkt, zoals vaker voorkomt bij minderheden met een migratieachtergrond.' Pan is oprichter van Pan Asian Collective (PAC), dat wil zorgen voor meer zichtbaarheid en representatie van Aziatische Nederlanders in de Nederlandse samenleving en media. Ook volgens Pan wordt anti-Aziatisch racisme vaak gebagatelliseerd doordat racistische opmerkingen worden bestempeld als grap. Daarom blijft het onderbelicht, denkt ze. 'Terwijl de reikwijdte even dramatisch is als bij elke andere minderheid', legt ze uit. Deze groep blijft echter onzichtbaar.

Ook het concept van 'model-minderheid', dat duidt op de stereotyperende rol van Aziatische mensen in de samenleving en een groter sociaaleconomisch succes dan andere groepen, speelt een

'Het maakt niet uit uit welk Zuidoost Aziatisch land je roots liggen. Die worden allemaal over één kam geschoren'

grote rol, zegt Pan. 'Je wordt geacht om op een bepaalde manier te acteren: het idee dat Aziaten deugdzzaam en volgzaam zijn is heel moeilijk om los te laten.'

De manier waarop Aziatische mensen gepresenteerd worden in de media heeft daar ook mee te maken. Het gaat volgens Pan ook met name om de beeldvorming van Aziatische mensen: welke rollen krijgen ze en hoe worden ze gezien? Pan ziet vooral een oriëntaals beeld van voornamelijk Aziatische vrouwen: 'Onderdanig, luistert goed, volgzaam, seksueel getint.' Ook de fetisjering van Aziatische vrouwen speelt daarin een grote rol. 'Aziatische vrouwen zie je vaak alleen terug in dienstverlenende rollen, maar hebben geen *leading role*. Het gaat ook om de beeldvorming in bladen.'

Er komt nu echter meer beweging op gang, zoals te zien is bij de #StopAsianHate-demonstraties, waar enkele honderden mensen op afkwamen in Amsterdam. De nieuwe generatie spreekt zich langzamerhand meer uit, zegt Pan. 'Het verschil is nu de kracht van social media. Hiermee heb je een groter bereik en het is makkelijker om je online uit te spreken.' Voorheen was het voor de kleinschalige en verdeelde gemeenschap lastig om van zich te laten horen, maar social media en nieuwe initiatieven dragen bij aan meer zichtbaarheid.

Asian Raisins en PAC begonnen in 2020 bijvoorbeeld de online campagne 'Het is maar een grapje' en dit jaar de fotocampagne 'Ik lach niet'. Hiermee laten ze verschillende illustraties en portretfoto's zien van Aziatische Nederlanders

met racistische opmerkingen waar ze mee te maken hebben gehad. De campagne probeert daarmee anti-Aziatisch racisme in de Nederlandse samenleving aan te kaarten.

Zelf wel inclusief genoeg?

Hoewel de #StopAsianHate-beweging is ontstaan in de Verenigde Staten, is het belangrijk om deze beweging ook in Nederland kenbaar te maken, vinden zowel Pan als Ng. 'Er is in Nederland ook wel degelijk sprake van *Asian hate*,' vertelt Ng. 'Het maakt niet uit uit welk Zuidoost-Aziatisch land je roots liggen. Die worden allemaal over één kam geschoren en daardoor word je een doelwit en vereenzelvd met het coronavirus.'

'Nu gaan we er echt werk van maken om ons ook meer hoorbaar te maken over anti-Aziatisch racisme. #StopAsianHate is belangrijk omdat het een kanteling betekent in de beeldvorming,' vertelt Pan. Volgens haar wordt anti-Aziatisch racisme vaak niet gezien als een *hate crime* naar Aziaten. Dat heeft te maken met het stereotype beeld dat iedereen die er Aziatisch uitziet 'Chinees' is', wat volgens Pan ook bijdraagt aan de omvang van het racisme.

De beweging krijgt ook kritiek omdat zij zich exclusief zou richten op Oost-Aziaten en mensen met een 'Chinees' uiterlijk. Daarbij ontstaat de vraag of de beweging wel inclusief is voor alle mensen met een Aziatische achtergrond.

Rochelle van Maanen van het Dekolonisatie Netwerk Voormalig Nederlands-Indië meent dat de beweging niet inclusief is naar bijvoorbeeld bruine Aziaten. Daar-

mee doelt ze niet alleen op Oost- en Zuidoost-Azië, maar ook bijvoorbeeld Pakistanen. Zij zouden zich niet kunnen identificeren met de beweging. Van Maanen: 'Mijn kritiek ligt op de term *'Asian'*. In mijn optiek gaat het heel erg over Oost-Azië, gepercipieerd worden als Chinees en anti-Chinees racisme.'

Dat is niet voldoende, volgens Van Maanen. De omvang van het continent Azië is namelijk groot en divers van aard. Er zijn ook bepaalde machtsverhoudingen, voortkomend uit het koloniale verleden, die erkend moeten worden door de beweging, vindt Van Maanen. 'Chinezen hebben bijvoorbeeld in de koloniale tijd in Indonesië bepaalde privileges ten aanzien van inheemse inwoners.'

Die ongelijkheid uit zich onder andere in *colorism*, ofwel discriminatie op basis van kleur. 'In Oost-Azië zijn de schoonheidsidealen gebaseerd op Zuid-Korea's ideaal van een lichte kleur en een schone huid.' Van Maanen stelt dat we 'naar ons eigen privilege moeten kijken binnen koloniale structuren'. Het is dus belangrijk om te kijken naar kleur binnen de beweging. Daar ziet Van Maanen nu langzamerhand verandering in komen. Zo merkt ze op dat platforms als Asian Raisins inclusiever werken met de term *Asians* en werd ze zelf uitgenodigd als spreker bij de tweede #StopAsianHate-demonstratie.

Pan geeft als medeorganisator ook aan dat er bewust diverse sprekers waren uitgenodigd bij de demonstraties. 'Het idee achter het programma is om de reikwijdte te verbreden. Niet alleen over Oost-Azië maar over de hele regio.' Ze onderschrijft het idee dat verschillende groepen meer samen moeten werken om nog meer bewustwording te creëren.

'Inclusiviteit is niet alleen *colorism* ontmantelen maar ook, onder andere, queer Aziaten erbij betrekken', voegt Van Maanen toe. Het doel: één grote inclusieve beweging die de diversiteit van de verschillende gemeenschappen bij elkaar brengt. ●

Is de Turkse CHP wel een echte

CHP-PARTIJLEIDER KEMAL KILIÇDAROĞLU TIJDENS DE VERLOREN VERKIEZINGEN IN TURKIJE, 2015 (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS / ZIYA KOSEOGU)

De CHP heeft als grootste speler in de oppositie de beste papieren om de macht van Erdogan te breken. Toch slaat deze partij vooralsnog geen deuk in een pakje boter.

● EWOUT KLEI

Na twee decennia dominantie door president Recep Tayyip Erdogan en zijn islamistische AKP is er nog maar weinig over van de democratische rechtsstaat in Turkije. De media zijn voor 90 procent in handen van Erdogan en de zijnen. Parlementariërs van de oppositie verliezen hun parlementaire

immunitet en kunnen strafrechtelijk worden vervolgd. De pro-Koerdische partij HDP hangt zelfs een verbod boven het hoofd.

Tegen dit beleid wordt, zo lijkt het, maar zwakjes oppositie gevoerd door de seculier-nationalistische CHP, de grootste oppositiepartij van Turkije. Na de mislukte coup van juli 2016 stond de CHP achter Erdogan. De oppositiepartij is voorstander van een hard optre-

den tegen de PKK, die in Turkije, de EU en de VS op de terreurlijst staat. Tevens steunde de CHP de invasie van Noord-Syrië en de oorlog tegen Armenië om Nagorno-Karabach. Daarom vroegen we Turkije-watchers: is de CHP wel echt een oppositiepartij?

Beperkte speelruimte

'In het huidige presidentiële systeem van Turkije, dat in 2017 is

ingevoerd, is de rol van het parlement, dus ook die van de oppositiepartijen beperkt, vertelt voormalig GroenLinks-Europarlementariër en Turkije-deskundige Joost Lagendijk. 'Die oppositie bestaat meestal uit verzet tegen Erdogan via de megafoon of de eigen mediakanalen.' Meer effect hebben volgens hem de activiteiten van CHP-burgemeesters op lokaal niveau, zoals Ekrem Imamoglu in

oppositiepartij?

‘Er is maar één echte oppositiepartij in Turkije en dat is de HDP’

Istanbul. ‘Daar kan de CHP laten zien wat ze waard is en waarin ze verschilt van de AKP.’

Voor een verbod op de CHP vreest Lagendijk niet. ‘De CHP is de oudste partij van Turkije, de partij van Mustafa Kemal Atatürk, de stichter van de Republiek Turkije. Je kunt de CHP wel proberen in het nauw te drijven, maar Erdogan weet dat hij de partij nooit zal kunnen verbieden, en dat weet de CHP zelf ook. Als Erdogan dat zou wel doen, dan valt de bodem onder zijn democratische legitimiteit als president in één keer weg.’

Lagendijk gelooft niet dat de intimidatie van de CHP door middel van het recente opheffen van de immuniteit van een aantal parlementsleden heel succesvol zal zijn. De CHP is volgens hem echt van een ander statuut dan de pro-Koerdische HDP die, evenals haar voorgangers, altijd aan de PKK gelinkt kan worden en dus in verband kan worden gebracht met terrorisme.

De Turkse journalist Ergun Babahan, die in Canada woont, gelooft ook niet dat de CHP snel verboden zal worden. ‘Toen Donald Trump nog president van Amerika was had Erdogan veel speelruimte, Trump greep toch niet in. Maar nu, onder Joe Biden, is dat heel anders. Erdogan durft de CHP niet te verbieden. Hij laat nu - in stilte - veel journalisten vrij, om op deze manier de betrekkingen met de VS te verbeteren.’

Babahan beaamt dat de CHP onder het autoritaire presidentiële systeem minder mogelijkheden heeft om oppositie te voeren, maar de CHP doet dit ook niet omdat de partij zeer gericht is op de staat. ‘De CHP is geen partij van het volk, maar een partij van de staat. Doel van de CHP is niet om voor het volk op te komen, maar om de staat te beschermen. De partij heeft geen

banden met het maatschappelijk middenveld, de *civil society*.’

Oppositievoeren ligt niet in de aard van de CHP, stelt Babahan: ‘De CHP straalt een en al gecontroleerde oppositie uit. Dat doen alle oppositiepartijen, behalve de HDP. De HDP doet eigenlijk wat alle andere oppositiepartijen in Turkije zouden moeten doen: de straat opgaan, protesteren, er zijn voor de mensen. De CHP beschouwt zich als een patriottische partij, maar de enige partij die echt voor Turkije en de Turken opkomt is de HDP.’

Eenheidsdwang en diversiteit

De Turks-Duitse journalist Erkan Pehlivan is het roerend met die analyse eens. ‘Er is maar één echte oppositiepartij in Turkije en dat is de HDP. Daarom wil Erdogan de HDP ook verbieden.’ De andere oppositiepartijen passen zich aan de heersende consensus aan. ‘Zij komen niet op voor de rechten van minderheden, zoals de Koerden, alevieten (een vrijzinnige islamitische geloofsgemeenschap, red.), Joden, Armeniërs en andere christenen. Al die zogenaamde oppositiepartijen erkennen de Armeense Genocide van 1915 ook niet. Dat doet alleen de HDP.’

Ook brengt Pehlivan de genocide op de alevitische Koerden in Dersim in de jaren 1937-1938 ter sprake. Atatürk, de oprichter van de Turkse Republiek en ook van de

CHP, was medeverantwoordelijk is voor deze volkerenmoord, vertelt hij. ‘De huidige leider van de CHP, Kemal Kilicdaroglu, is een aleviet met roots in Dersim. Wellicht zijn familieleden van hem toentertijd vermoord. Maar als hij zegt: ‘Ik ben een aleviet met Koerdische wortels’, dan wordt hij gedwongen om op te stappen. Je mag wel aleviet zijn of Koerd, maar je mag deze identiteit niet al te openlijk uitdragen. Je mag niet opkomen voor de rechten van minderheden, dat is *not done*. Niet bij de AKP van Erdogan, maar ook niet bij de zogenaamde oppositiepartijen. De hele politieke cultuur van Turkije wordt gedomineerd door nationalisme en eenheidsdwang.’

‘De Armeense Genocide en de repressie van de HDP zijn belangrijke symbooldossiers voor de EU, maar in Turkije staan deze onderwerpen nu niet bovenaan de politieke agenda’, reageert Joost Lagendijk. Het belangrijkste onderwerp is nu de economie, legt hij uit. Daar gaat het, eufemistisch gezegd, niet goed mee, vanwege COVID-19 en de problemen met de Turkse lira.

En juist de economie is het onderwerp waar de CHP, en ook de andere oppositiepartijen, hun pijlen op richten. ‘Met haar kritiek op het sociaaleconomische beleid van de regering raakt de CHP een gevoelige snaar bij de Turkse kiezer. Er is veel werkloosheid. Turkije

kampt met een torenhoge inflatie. Bedenk ook dat Erdogan nu al weer twintig jaar aan de macht is. Veel burgers zijn hem zat.’

Volgens Lagendijk is het belangrijk dat de CHP de conservatieve kiezers, en dat zijn er veel in Turkije, niet te veel van zich vreemdtdoor een strenge secularistische politiek. ‘De CHP richtte zich aanvankelijk heel erg op identiteitsissues, zoals de hoofddoek. Deze strijd heeft Erdogan duidelijk gewonnen. Hij voert dit soort debatten gewoon veel beter. Daarom profileert de CHP zich op het thema economie, waar veel meer winst te behalen valt.’

Lagendijk wijst daarnaast op de nieuwe generatie CHP’ers, die minder op de staat gericht zijn en meer op het maatschappelijk middenveld. ‘In de CHP zit natuurlijk een sterk kemalistische traditie, oudgedienden die een Atatürk-speldje dragen op hun revers, maar de nostalgie van toen werkt nu niet meer. Wat wel werkt is de politiek van nieuwelingen als Ekrem Imamoglu, de burgemeester van Istanbul. Hij is religieus en gaat naar de moskee. Hierdoor is hij populair bij conservatieve kiezers, die anders AKP stemmen. Ook werkt Imamoglu samen met de Koerden. Hij bereikt op deze manier veel meer kiezers dan alleen de traditionele achterban.’

Sociaaldemocratische familie

De CHP beschrijft zichzelf als een ‘moderne sociaaldemocratische partij, die trouw is aan de principes en waarden van de Republiek Turkije.’ De CHP is pro-Europa en lid van Partij van Europese Socialisten, de Socialistische Internationale en de Progressieve Alliantie. ‘De CHP is noch sociaal noch democratisch. Ik begrijp niet wat ze bij de sociaal-

democratische familie te zoeken hebben', zegt journalist Pehlivan. 'In feite is de CHP gewoon een uiterst rechtse partij, die meer past bij Alternative für Deutschland, Rassemblement National van Marine Le Pen en de PVV van jullie Geert Wilders.' Ook Babahan vindt dat de CHP niet in de sociaaldemocratische familie thuis hoort, omdat de CHP een staatspartij is, geen partij die opkomt voor de belangen van het volk. 'Ze hebben geen banden met de vakbond, in tegenstelling tot hun 'zusterpartijen' in Europa', legt hij uit.

In de jaren zeventig was de CHP onder leiding van Bülent Ecevit een linkse partij, te vergelijken met de PvdA van Joop den Uyl en de SDP van Willy Brandt, vertelt Lagendijk. De CHP was in die tijd ook kritisch op de NAVO. In de jaren tachtig en negentig, toen de Turkse staat in oorlog was met de PKK, domineerde de nationalistische vleugel. 'Toen was de CHP echt een *Fremdkörper* in de sociaaldemocratische familie.'

Maar tegenwoordig is de CHP weer een stuk progressiever en komt de partij op voor vrouwenrechten en homorechten. 'Denk bijvoorbeeld aan de kritiek op de terugtrekking van Erdogan uit de Istanbul Conventie (het internationale, ook door Turkije geratificeerde verdrag tegen vrouwenmishandeling, red.).' Bij een deel van de CHP ligt deze progressieve koers gevoelig, maar niet bij de nieuwe generatie, aldus Lagendijk. 'De CHP begint daardoor steeds meer te lijken op andere sociaaldemocratische partijen.'

Pehlivan ziet het opkomen voor vrouwenrechten en LHBT-rechten door de CHP vooral als *window dressing*. 'De CHP is niet echt seculier, maar kemalistisch. Diyanet, het Turkse presidium voor godsdienstzaken, is feitelijk een staatskerk. De CHP houdt niet van minderheden. Voor gevangenen HDP-politici als Selahattin Demirtas en Ömer Faruk Gergerlioglu steekt de partij geen vinger uit. En net als Erdogan wil de CHP de Gülenbeweging, die verantwoordelijk wordt gehouden voor de mislukte coup van juli 2016, vernietigen. In Turkije zitten er kinderen van vijf jaar in de gevangenis, die nog een baby waren toen hun

moeder werd gearresteerd. Deze kinderen, die bij hun moeder zijn gebleven, hebben nog nooit een vrij leven gekend. Maar de CHP komt niet voor hen op. De CHP is alleen voor mensenrechten als het haar uitkomt.'

Lagendijk wil dit beeld nuanceren. 'De CHP had kritiek op de arrestatie van Gergerlioglu en heeft zich ook uitgesproken tegen de gevangenhouding van Demirtas. Het is niet zo dat de CHP kritiekloos alle Koerdische eisen steunt, maar de partij komt nu meer voor deze zaak op dan drie, vier jaar geleden.' De CHP was daarnaast

sie is voor het lot van Gülen-aanhangers na de coup van juli 2016. Dat de Gülenbeweging daar achter zat wordt ook door de CHP niet betwijfeld.'

En straks?

Het is geen uitgemaakte zaak dat Erdogan in 2023 opnieuw de presidentsverkiezingen wint, voorspelt Lagendijk. 'In de polls doet de AKP het slecht. Natuurlijk, Erdogan en de zijnen beheersen de media, en ze zullen mogelijk ook met *dirty tricks* komen straks om de verkiezingen alsnog te winnen, maar ik geloof niet dat een overwinning

'De CHP straalt een en al gecontroleerde oppositie uit'

'In grote lijnen denken AKP en CHP hetzelfde'

nooit een grote vriend van de Gülenbeweging, vertelt Lagendijk. 'De beweging werd en wordt nog steeds gezien als een conservatieve islamistische beweging en handlangers van Erdogan bij het wegzuiveren van Kemalisten uit het Turkse staatsapparaat in de jaren 2003-2011. Die aversie betekent ook dat er weinig tot geen compassie

Pehlivan is minder optimistisch over de electorale kansen van de oppositie, vertelt hij. 'Ik weet het niet. Erdogan controleert media en de rechterlijke macht. Ik kan mij niet voorstellen dat hij zijn macht afstaat voordat hij overlijdt.'

Babahan is het daarentegen met Lagendijk eens. 'De speelruimte van Erdogan is nu beperkter geworden, met Joe Biden als president. De kans op een exit van Erdogan is hierdoor groter geworden.'

Zal Turkije wezenlijk veranderen als de CHP aan de macht komt? Pehlivan denkt van niet. 'In grote lijnen denken AKP en CHP hetzelfde. Erdogan gebruikt religieuze leuzen, de CHP Europese leuzen, maar de tienduizenden politieke gevangenen zullen echt niet meteen vrijgelaten worden. Daarnaast mag je de Turkse grondwet niet bekritisseren, waarin de Turkse identiteit op een draconische wijze wordt beschermd. Het Koerdisch zal niet erkend worden als tweede taal en het vieren van Newroz, het Koerdische nieuwjaar, blijft ook gevoelig liggen.'

'Beweren dat de CHP in niks verschilt van de AKP is politiek nihilisme en defaitisme van het onzuiverste water', antwoordt Lagendijk. 'Ja, ook de CHP staat in een Turks-nationalistische traditie en dat betekent dat ook de CHP moeite zal hebben met het volledig tegemoet komen aan Koerdische eisen op het gebied van taal, cultuur en regionale autonomie. Maar er zal zeker iets ten goede veranderen. Voor de alevieten zal een CHP'er aan het stuur een grote stap vooruit zijn. Dat geldt ook voor vrouwenrechten, een onafhankelijke rechterlijke macht en de persvrijheid. Nee, de hemel op aarde zal ook een CHP-president niet kunnen brengen. Maar een breuk met veel repressieve maatregelen van Erdogan behoort zeker tot de mogelijkheden.'

Babahan: 'Er zal zeker iets veranderen als Erdogan vertrekt. Natuurlijk, de CHP is niet perfect, verre van zelfs, maar ze staat wel een betere relatie met het Westen voor. Erdogan jaagt met zijn militante, islamistische en antisemitische retoriek het Westen tegen zich in het harnas. Als de CHP aan de macht komt, dan keert Turkije terug naar hoe het voor 2000 was.' ●

GÜRKAN ÇELİK Wetenschapper.
Bestuurder.

De hoogste tijd voor een islamitische renaissance

Moslims moeten hun blikveld verruimen en vrij en onbevangen naar de islam durven kijken. De ramadan als maand van bezinning biedt hun daarvoor de ruimte. Uitgerekend nu kunnen zij zich afvragen waarom niet-moslims op allerlei terreinen, met name op het gebied van technologie en wetenschap, vooruitgang boeken en zij niet. Wie dat doet komt, net als ik, tot de conclusie dat het de hoogste tijd is voor een islamitische renaissance.

Een verklaring voor dit achterblijven, is dat de islam zich onvoldoende vertaalt naar de moderne tijd. Die vertaling is absoluut noodzakelijk en zeker mogelijk. De belangrijkste randvoorwaarde daarbij is de vrijheid van gedachte. Helaas staat die ook hier onder druk. Maar dat mag geen rem zijn voor moslims om kritisch na te gaan in hoeverre hun interpretatie en beoefening van de islam in lijn zijn met de voorwaarden en vereisten van deze tijd.

Sommige aspecten van de islam kunnen nooit of te nimmer veranderen, andere zijn aan de huidige tijd en omstandigheden aan te passen. Ik mis eigentijdse denkers en onderzoekers die de balans weten te vinden tussen dat

Broodnodig zijn de mensen die de islam in moderne termen kunnen presenteren

wat onwrikbaar vaststaat en dat wat herzien dient te worden. Broodnodig zijn de mensen die de islam in moderne termen kunnen presenteren.

Als we teruggaan in de tijd en kijken naar de eerste vijf eeuwen van de islam, te beginnen in het jaar 632 - de periode na de profeet Mohammed -, dan zien we dat er juist toen veel van zulke mensen waren. Er heerste een grote vrijheid van denken. In een dergelijk klimaat kunnen wijze geleerden en denkers verschijnen, en dat gebeurde ook. Er ontstond een renaissance van de islam, een glansrijke periode, vergelijkbaar met dat wat Europa en Noord-Amerika vandaag de dag doormaakt.

In de hedendaagse wetenschap gelden uitsluitend empirische bewijzen en feiten. Er is geen of nauwelijks plaats voor het geloof,

noch voor immateriële of spirituele aspecten. Moslims hebben weinig interesse in zo'n manier van wetenschap bedrijven. En dat is een forse belemmering voor de vooruitgang van de vele moslinggemeenschappen.

Want waar zijn toch die islamitische geleerden? Waar zijn de mannen en vrouwen die voor een nieuwe islamitische renaissance kunnen zorgen?

Hoe ik zo'n renaissance voor mij zie? Als een periode waarin de menselijke waarden herontdekt worden. Als een periode waarin de mensen zich weer tot universele ethische waarden wenden. Als een periode waarin despotische regimes en tirannieke bestuurders ter discussie worden gesteld, en misschien zelfs aan de kant gezet. Als een periode waarin de mensen proberen door te stoten naar een open en inclusieve samenleving,

waarin iedereen meetelt en meedoet.

Er zijn nog meer voorwaarden waaraan deze renaissance moet voldoen: de opleving van kunst en wetenschap, een nauwkeurige bestudering van het leven en de kosmos, de ontwikkeling en verbreiding van liefde voor de waarheid, een passie voor onderzoek en het met nieuwe charme verwoorden van de onmisbaarheid van religie - en dat alles op een manier die relevant is in de hedendaagse context.

Vraag ik te veel? Misschien. Maar toch moet mij nog iets van het hart. Sommigen rukken de islamitische bronnen uit hun verband en maken die vervolgens dienstbaar aan geperverteerde ideologieën. Anders gezegd: aan niets en niemand ontsziende geweldpleging. Dat moeten moslims actief bestrijden. Zij moeten zonder aarzelen tegenwicht bieden aan onbeschaaftheid en geweld.

Samen met vele anderen hoop ik dat er spoedig bevoegde en bekwaame mensen een intellectuele wederopbouw van de islam realiseren. Dat zij zich met een sterk verantwoordelijkheidsbesef specialiseren in verschillende takken van de wetenschap. Dan ontstaat een nieuwe islamitische renaissance. De moderne tijd verlangt er hartstochtelijk naar. •

Hoe een loslippige Turkse maffia kopzorgen geeft

BEELD: YOUTUBE

Een maand geleden vertelt de Turkse gangster Sedat Peker (49) op YouTube over zijn eerdere omgang met Turkse (ex-)ministers. Zijn video's zorgen voor onrust in de gelederen van de AKP, de partij van president Erdogan

● EWOUT KLEI

Peker is een bekende Turkse maffiabaas. Hij is in het verleden meerdere keren gevangengezet voor oplichting, moord en georganiseerde misdaad. Ook werd hij in 2013 tot tien jaar gevangenisstraf veroordeeld in het zoge-

noemde 'Ergenekon'-proces: Peker en anderen zouden een coup tegen Erdogan voorbereiden. Hij en andere veroordeelden werden na enkele maanden vrijgelaten.

Begin 2020 ontvluchtte de maffiabaas Turkije om niet opnieuw in de gevangenis te belanden. In januari 2021 werd hij gearresteerd

in Noord-Macedonië. Hij zou worden uitgeleverd aan Turkije, maar dat mislukte. Peker ontsnapte naar Marokko en verblijft nu in Dubai, in de Verenigde Arabische Emiraten.

In zijn geruchtmakende YouTube-video's hangt de gangster in ballingschap de vuile was buiten.

baas de AKP al wekenlang

Peker, tot aan zijn vlucht een fervent AKP-aanhanger, neemt zo wraak op het Turkse regime, dat een deel van zijn criminele netwerk in Turkije heeft opgerold en een huiszoeking heeft gedaan in Pekers villa in Istanbul. Peker is ervan overtuigd dat de zogeheten 'Pelican'-groep, een factie in de Turkse staat rond Erdogans schoonzoon Berat Albayrak, achter de operatie tegen zijn criminele imperium zit.

De video's van Peker op YouTube worden miljoenen keren bekeken. De Franse krant *le Monde* omschrijft ze als 'vermakelijker dan een televisieserie' en 'minder voorspelbaar dan een discussie op sociale netwerken'. De maffiabaas houdt van symboliek. In elke video is een nieuw boek te zien dat op het bureau staat. In de voorlaatste video waren dat de memoires van Leon Trotski, de beroemde Russische revolutionair en dissident. *Le Monde*: 'Alsof Sedat Peker zichzelf zag als de toekomstige leider van de oppositie in ballingschap, vervolgd door een Turkse Stalin wiens naam hij niet noemt.'

Drie (ex-)ministers zijn het doelwit van Pekers onthullingen: Erdogans schoonzoon Berat Albayrak, die minister van Financiën was van 2018 tot 2020, Mehmet Agar, die in 1996 minister van Binnenlandse Zaken was, en ten slotte Süleyman Soyly, de huidige minister van Binnenlandse Zaken.

In een recente video richtte Peker zich rechtstreeks tot minister Süleyman Soyly, zijn 'pion' die Peker persoonlijk van politiebewaking zou hebben voorzien. De minister van Binnenlandse Zaken zou ook Peker hebben gewaarshuwd dat er een onderzoek naar hem werd gedaan, waardoor Peker besloot het land te verlaten.

Soyly ontkende elke connectie met Peker. Hij stelde dat als de maffiabaas een verband tussen de twee zou bewijzen, hij klaar zou zijn voor elke straf - inclusief de

Dit is het tweede schandaal in korte tijd dat de regering Erdogan in ernstige verlegenheid brengt

doodstraf (die in Turkije is afgeschaft).

De gangster reageerde op deze verdediging door foto's te posten van Soyly, die als getuige diende op de bruiloft van een familielid van Peker. Inmiddels heeft Soyly aangifte tegen Peker gedaan wegens 'smaad en laster'.

Ondertussen hebben de Turkse oppositiepartijen de hoofdaanklagers van het land opgeroepen juridische stappen te ondernemen om de beweringen van Peker te onderzoeken. De oppositie wil weten of de regering een oogje dichtknijpt bij criminele activiteiten of hier medeplchtig aan is. Het zou onder meer gaan om cocaïnehandel, de inbeslagname van eigendommen, verkrachting en samenwerking met de Russische maffia.

Regeringspartij AKP van president Erdogan en de MHP, haar ultranationalistische coalitiepartner, reageren lauw op de beschuldigingen - voor de oppositie het bewijs dat echt iets aan de hand is. De AKP beschuldigt de oppositie van 'vuile politiek' op grond van

verdachtmakingen door een maffiabaas en drong aan de aantijgingen te bewijzen met documenten. Onlangs plaatste een politicus van de CHP, de grootste oppositiepartij van Turkije, een document op Twitter. Daarin werd onthuld dat Peker in 2015 politiebescherming kreeg van het Gouverneursbureau van Istanbul, na een toespraak waarin hij de verboden PKK bedreigde.

Peker verliet Turkije vlak nadat zijn grote rivaal, maffiabaas Alaatin Cakici, werd vrijgelaten. Cakici is een vurige nationalist en heeft goede banden met de MHP en de aan deze partij gelieerde Grije Wölfen. Hij staat pal achter Erdogan en beschuldigde CHP-leider Kemal Kilicdaroglu van 'verraad'.

Dat de maffia tegenwoordig politieke invloed kan uitoefenen is omdat Turkije tegenwoordig een 'kartelstaat' is waarin de democratische instituties zijn vernietigd, zegt de Franse historicus en Turkije-deskundige Hamit Bozarslan. Verschillende groepen rivalen - kartels - zijn in het staatsapparaat

geïnfiltreerd en vormen daar een 'staat binnen een staat'. De staat heeft hierdoor geen geweldsmopolie meer. Vooral de MHP heeft toegang tot paramilitaire structuren. In de jaren negentig waren maffiose doodseskaders verantwoordelijk voor de moord op Koerdische intellectuelen. Hier was ook de in april 2020 vrijgelaten maffialeider Alaatin Cakici bij betrokken.

De kwestie-Peker is het tweede schandaal in korte tijd dat de regering-Erdogan in ernstige verlegenheid brengt. In april werd de Turkse overheid ook in verband gebracht met criminele activiteiten tijdens de zogenoemde paspoortenaffaire. Verschillende Turkse gemeenten gaven tegen hoge bedragen dienstpaspooten af, bekend onder de naam 'grijze paspoorten'. Op die manier konden Turkse burgers die niet voor de regering werken naar het buitenland reizen, om vervolgens daar asiel aan te vragen.

Het paspoortenschandaal kwam aan de oppervlakte toen bleek dat 43 van de 45 personen die met een grijs paspoort naar Duitsland waren gereisd om in Hannover een milieuconferentie bij te wonen nooit naar Turkije waren teruggekeerd. Ze hadden asiel in Duitsland aangevraagd. Het Duitse journaal *Tagesschau* schatte dat er dankzij het paspoortenschandaal duizenden Turken illegaal Duitsland zijn binnengekomen, waarvan er velen nu zouden zijn ondergedoken.

Volgens de Turkse website *Ahval* hadden gemeenten waar de AKP aan de macht is de paspoortensfraude gefaciliteerd. Het onderzoek van het ministerie van Binnenlandse Zaken richtte zich echter vooral op gemeentes waar de oppositiepartijen de macht zijn. Een diepgravender onderzoek naar deze affaire werd door de AKP en MHP in het parlement geblokkeerd. •

Gevluchte Riffijnen blijven bevreesd:

Veel van de vroegere 'gastarbeiders' uit het Marokkaanse Rifgebied trokken primair vanwege onderdrukking door toenmalig koning Hassan II naar Europa. Nu de huidige koning Mohammed VI de teugels in de Rif weer stevig aantrekt, is er wederom een vluchtelingenstroom op gang gekomen.

● EWOUT KLEI

Als we het over vluchtelingen hebben, dan gaat het vooral over Syriërs en de situatie op de Griekse eilanden. Maar ook in Spanje komen veel mensen aan, uit Sub-Sahara Afrika, Algerije en Marokko. In 2020 waren dat er 40.000, aldus VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR, bijna het dubbele van 2019. Naar schatting 1.800 Riffijnse migranten zitten hierbij. Ze ontvluchten niet enkel de corruptie en de uitzichtloosheid, maar ook de repressie vanuit Rabat.

Een van die politieke vluchtelingen is Jamal Mouna (37), die begin dit jaar per boot aankwam in Spanje. Mouna deed in 2016 mee aan wijdverspreide anti-overheidsprotesten in de Rif, gericht op het verbeteren van de leefomstandigheden aldaar. Die opstand werd met harde hand de kop in gedrukt, waarna de meeste opstandelingen-leiders tot twintig jaar celstraf kregen. Demonstreren tegen het regime is nu verboden, en wie verslag doet over de situatie in de Rif wordt vroeg of laat opgepakt. Ook Mouna belandde voor twee jaar in de cel. Na zijn vrijlating ging hij door met zijn activisme, omdat veel vrienden nog in de gevangenis zaten. Daarom werd hij opnieuw opgepakt.

'De autoriteiten bleven mij bedreigen, met als doel dat ik zou zwijgen', zegt hij tegen *de Kanttekening*. 'Op een gegeven moment had ik geen uitweg meer. Ik voelde dat mijn leven in gevaar was, dus besloot ik de Rif te ontvluchten richting Europa.'

De Middellandse Zee oversteken is levensgevaarlijk. 'Als je in zo'n migrantenbootje stapt, dan weet je van tevoren al dat je je leven op het spel zet', vertelt Mouna. 'Wij hebben het heel moeilijk gehad. Het water begon in onze boot te komen, en de stroming dreef ons naar het onbekende. Op zo'n moment denk je aan alle vrienden die vermist zijn geraakt tijdens de oversteek. Ik heb veel vrienden die nooit terug zijn gevonden na een poging over te steken naar Spanje.'

De Riffijns-Spaanse mensenrechtenactiviste Salua Elomari (28) vertelt dat dit jaar tenminste vijf Riffijnse bootvluchtelingen omkwamen. 'Een boot met achttien Riffijnen werd vermist, maar deze mensen zijn gelukkig teruggevonden. Eer-

RIFFIJNSE VLUCHTELINGEN IN SPANJE (BEELD: SALUA ELOMARI)

**'Ik ben ervan overtuigd
dat onze tolk werkt
voor de Marokkaanse
inlichtingendienst'**

der verdronken er wel drie Riffijnen voor de kust van Al Hoceima, naast twee anderen.' De activiste zet zich in voor Riffijnse bootvluchtelingen zoals Mouna. Ze is actief voor de mensenrechtenorganisatie Freedom and Human Rights Organisation, die ook opkomt voor de Rif. Haar basis is de Zuid-Spaanse havenstad Almería.

Bijna vijf jaar geleden begon Elomari met

haar werk als vrijwilliger, toen ze meermaals gebeld werd door bekenden dat er jongeren vertrokken waren met een bootje en spoorloos waren verdwenen. 'Ik belde met de Spaanse kustwacht, die dan naar hen ging zoeken. Ik vertelde wanneer die jongeren waren vertrokken, en vanaf welke plaats, zodat ze een idee hadden waar ze zouden kunnen zijn.'

Daarna kreeg ze via social media berichten van mensen die wilden weten of hun gevluchte familieleden nog leefden. 'Zo kreeg ik een bericht van een moeder, wiens zoon vermist was. Ik ging ze dan doorwijzen naar de Spaanse politie, het Rode Kruis, Amnesty International, die hen verder konden helpen. Maar op een gegeven ogenblik waren er zoveel mensen die mij berichten stuurden, dat ik een Facebookpagina maakte met verwijzingen naar de juiste instanties.'

Elomari wordt ook wel eens gebeld door Riffijnen die van plan zijn om de oversteek te maken. Dan vertelt ze hen ook wat ze moeten doen als ze in Spanje aankomen. Daarnaast zijn er Spaanse activisten die vluchtelingen helpen en hen op social media van belangrijke informa-

‘De lange arm van Rabat reikt ver’

tie voorzien. Bijvoorbeeld wat hun rechten zijn bij de asielaanvraag. Want de moeilijkheden zijn niet voorbij nadat de Riffijnen de gevaarlijke overtocht over de zee hebben overleefd.

Mouna wilde in Nederland asiel vragen, maar besloot dat in Spanje te doen vanwege de moeilijkheden waarmee ze werden geconfronteerd.

‘We waren geschokt door de behandeling die wij kregen toen wij in Spanje arriveerden. We brachten drie moeilijke dagen in het politiebureau. We hadden het daar koud en hadden honger. De dossiers die wij kregen, bleken niet te kloppen. Deze problemen werden verergerd door een racistische Marokkaanse tolk die de vertaling deed. Wij ondertekenden de verhoren, erop vertrouwend dat de tolk ons verhaal eerlijk vertaalde. Deze tolk waarschuwde ons ook om geen asiel aan te vragen, en vertelde ons dat als we asiel zouden aanvragen in Spanje we direct geweigerd zouden worden en teruggestuurd naar Marokko.’

De tolk bleek een leugenaar, aldus Mouna. ‘Ik ben ervan overtuigd dat hij werkt voor de Marokkaanse inlichtingendienst. De lange arm van Rabat reikt ver. Deze tolk heeft problemen veroorzaakt voor veel Riffijnse migranten. Er zijn organisaties die zich nu inzetten om hem daar weg te halen.’

Of die tolk daadwerkelijk een spion was? Mensenrechtenactiviste Elomari durft het niet te zeggen. ‘Het komt vaak voor dat tolken zich niet professioneel opstellen’, vertelt ze. ‘Ze mengen hun eigen politieke overtuiging dan met hun houding tegenover migranten. Dat is laakbaar. Maar dit zijn niet per se spionnen.’

De mensenrechtenactiviste ontkent echter niet dat er Marokkaanse spionnen in Spanje actief zijn, die Riffijnse activisten een voet dwars willen zetten. Ze heeft er zelf ook last van gehad. ‘Enkele jaren terug, toen ik nog op de universiteit zat, had ik een bijeenkomst georganiseerd over de Rif-protesten. Een Marokkaanse medewerker van de universiteit besloot mij daarop te verklikken bij de autoriteiten in Marokko. Toen ik in de Rif was om mijn familie te bezoeken, werd mijn paspoort afgepakt. Ik kon daardoor niet terug naar Spanje om mijn scriptie af te schrijven. Toen ik terugkwam hoorde ik van mijn Spaanse professoren dat ik wellicht was verlinkt.’

Racistische politie

Elomari's werk voor de Riffijnse vluchtelingen doet ze pro deo. ‘Wat ik doe is vaak heel praktisch’, vertelt ze. ‘Veel Riffijnse vluchtelingen verdwalen in de doolhof van de Spaanse bureaucratie. Daarom breng ik vluchtelingen in contact met officiële instanties, hulporganisaties en

experts. Die kunnen hen helpen bij hun vragen.’

Veel Riffijnse vluchtelingen zijn zich niet bewust van hun rechten. Ze vragen geen asiel aan, omdat ze niet weten dat dat kan, zegt Elomari. ‘En de politie van Almería gaat hen uiteraard echt niet vertellen wat hun rechten zijn. Vluchtelingen zijn bang. Bang om te worden teruggestuurd, dat ze in de Marokkaanse gevangenissen komen. Ze weten niet dat hun asielaanvragen vertrouwelijk zijn.’

Als Riffijn in Almería is de politie niet je beste vriend. Elomari: ‘De politie is ontzettend racistisch. Dat zijn ze niet alleen tegenover Riffijnen, maar tegenover alle vluchtelingen. Politieke vluchtelingen uit de Rif worden niet gezien als echte vluchtelingen, maar als economische migranten. ‘Waarom willen jullie uit Marokko weg? Dat is toch een veilig land?’, zeggen agenten dan.’

‘Er bestaat kans dat ik word teruggestuurd, ook al weet Spanje dat ik dan in grote problemen raak’

Activisten, advocaten en journalisten zijn een stuk begripvoller. ‘Dat komt ook door de voorlichting over de Rif die wij als Riffijnse activisten hebben gegeven’, legt Elomari uit. ‘Hierdoor weten meer mensen wat er echt aan de hand is, en snappen ze ook dat er mensen om politieke redenen vluchten uit de Rif.’

Er moet wel nog veel gelobbyd worden bij de politiek. ‘In Spanje worden vluchtelingen uit de Westelijke Sahara (een gebied dat sinds 1975 door Marokko is geannexeerd, red.) als echte vluchtelingen erkend, Riffijnen nog niet.’ Daarnaast is er de opkomende radicaal-rechtse partij Vox, die zich keert tegen alle vluchtelingen. ‘Dankzij Vox is het klimaat in Spanje racistischer geworden. Het is nu veel moeilijker om als statushouder een huis te huren’, vertelt Elomari.

Sinds maart vorig jaar heeft iedereen te maken de coronapandemie, ook de Riffijnse vluchtelingen in Spanje. ‘Onlangs zijn vier men-

sen die besmet waren met COVID-19 in een asielzoekerscentrum opgevangen in een aparte woning, maar pas nadat de media hiervoor campagne heeft gevoerd.’ Het grootste probleem is volgens Elomari dat opvangcentra in Spanje overvol zijn.

‘Het zijn een soort gevangenissen, met meerdere mensen in een cel. Logisch dat corona zich hier snel verspreidt. Tegelijkertijd zijn de omstandigheden in de opvangcentra zo erbarmelijk, dat sommige vluchtelingen stiekem hopen dat ze corona oplopen, opdat ze ook in een woning zullen worden geplaatst.’

Bovendien heeft de coronacrisis ook de migratie vanuit de Rif bevorderd, vertelt Elomari. ‘Tot 2019 gingen alleen de jongeren weg, nu vertrekken hele gezinnen. De vluchtelingencrisis is nog lang niet afgelopen.’

En Nederland?

Sinds het begin van de Rif-beweging in 2016 zijn er tientallen Riffijnen naar Nederland gevlucht, schat Amazigh Ayaou van de Riffijns-Nederlandse website *Arif News*. Een van deze vluchtelingen is Abdelali Houdoe (32), die samen met Jamal Mouna naar Spanje is overgestoken. Houdoe is doorgereisd naar Nederland en heeft hier asiel aangevraagd, vertelt Ayaou. ‘Hij was vanwege zijn aandeel in de Rif-protesten tot vijf jaar gevangenisstraf veroordeeld. Hij kreeg gratie van de koning, maar dat betekende echter niet dat hij zijn normale leven kon voortzetten. Houdoe was bang om opnieuw gearresteerd te worden en besloot de oversteek te wagen.’

‘Ik heb altijd gedacht om asiel aan te vragen in Nederland of België omdat ik daar veel vrienden heb’, zegt Mouna, ‘maar nu ben ik verplicht in Spanje te blijven. Er bestaat nog steeds een kans dat ze mijn asielaanvraag weigeren en dat ik word teruggestuurd, ook al weten de Spaanse autoriteiten dat ik in grote problemen raak als ik in de handen van het regime val. Vooral omdat ik nu de vertegenwoordigers bij naam noem en de media en het publiek vertel over hun misdaden in de Rif.’

Uiteindelijk wil Mouna terug naar zijn Heimat. ‘Maar pas als het regime stopt met de repressie in het gebied. Wij willen vrij leven in ons land. Dat zal voorlopig niet het geval zijn. Maar ik hoop vanuit Spanje meer te kunnen doen en bij te dragen aan de verandering.’

Elomari: ‘Wat Nederlandse activisten, journalisten en anderen kunnen doen, is de Riffijnse zaak blijven agenderen. Zodat het publiek en jullie politici weten wat er aan de hand is in de Rif. Dat de Riffijnen in hetzelfde schuitje zitten als de Koerden en de mensen uit de Westelijke Sahara. We zijn een volk dat wordt onderdrukt door een repressief regime.’ ●

Afghaanse Nederlanders in spanning: weg zijn?

Afghaanse Nederlanders vertellen aan *de Kanttekening* hoe zij kijken naar het einde van twintig jaar militaire interventie.

● KAJA BOUMAN

Het geweld in Afghanistan is toegenomen sinds NAVO-landen en de Verenigde Staten hebben aangekondigd het land te gaan verlaten voor 11 september. Ook Afghaanse Nederlanders maken zich zorgen over de toekomst van Afghanistan, waaronder de 34-jarige Niloufar Rahim. Ze vluchtte als kind met haar ouders naar Nederland, studeerde geneeskunde in Leiden en geeft nu medische trainingen aan studenten in Afghanistan.

Toen Niloufar het nieuws hoorde dat de troepen zouden vertrekken, was ze verbaasd: 'Ik had niet verwacht dat ze echt weg zouden gaan.' Maar opgelucht is ze wel. 'Het is genoeg geweest. De militaire interventie heeft niet gewerkt. Het is nog steeds onveilig in Afghanistan, de Taliban heeft alleen maar meer macht gekregen en de economie is nog net zo verschrikkelijk.'

Volgens Niloufar waren de NAVO-landen te veel met hun eigen politieke doelen bezig. 'Als ze het land en de mensen echt willen helpen, dan moet de internationale gemeenschap haar eigen belangen opzij zetten en investeren in de infrastructuur, de gezondheidszorg en het onderwijs.'

Zelf probeert ze haar steentje bij te dragen door trainingen te geven aan geneeskundestudenten. Voor de corona-uitbraak was Niloufar daarom nog regelmatig in Afghanistan te vinden.

AMERIKAANSE MILITAIREN ONTMOETEN DE LOKALE BEVOLKING IN EEN AFGHAANS DORP (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS)

'Het is genoeg geweest. De militaire interventie heeft niet gewerkt'

'We hadden een aantal jaren terug een project, waarbij we vanuit de universiteit Afghaanse medische studenten naar Nederland haalden. Toen kwam ik erachter dat deze

studenten heel erg achterliepen wat betreft hun praktische kennis. Ze leren alleen uit boeken, maar oefenen de vaardigheden niet in het echt.'

Daarom besloot Niloufar met stichting KEIHAN een project op te zetten, waarbij Nederlandse docenten naar Afghanistan konden om de studenten te helpen met het opdoen van ervaring.

Sinds de toename van het geweld maakt Niloufar zich extra zorgen om haar studenten. 'Er is op dit moment heel veel onzekerheid. We weten niet wat er gaat gebeuren als de troepen eenmaal weg zijn.'

In april stonden vredesbesprekingen in Istanbul gepland, maar die zijn voor onbepaalde tijd uitgesteld. 'Ik hoop dat de vredesbesprekingen doorgaan', zegt Niloufar. Het is juist nu belangrijk dat de

ng: wat als de Westerse troepen

Afghaanse regering en de Taliban met elkaar om de tafel gaan zitten.’

In de steek gelaten

Afghaanse Nederlander Weis Mateen voelt zich in de steek gelaten door de troepen. De inmiddels 24-jarige student kwam toen hij vier jaar oud was met zijn ouders en broer naar Nederland. ‘Zodra de troepen vertrekken gaat het daar een hel worden’, zegt Weis. ‘De Taliban zal mensen onder druk zetten om op hen te stemmen. Dan komen ze aan de macht en komt er een nog strengere wetgeving.’

Met de hulp van de buitenlandse troepen was Weis niet altijd tevreden: ‘De Afghaanse regering is corrupt, maar omdat de Amerikanen de regering steunden kon de overheid zich beter organiseren tegen de troepen van de Taliban.’

In 2009 keerde Weis en zijn familie terug naar Afghanistan om zijn overleden moeder te begraven. Tijdens dit bezoek ontmoette Weis een jonge vrouw, met wie hij nu getrouwd is. Zijn vrouw woont nog in Afghanistan, waardoor Weis nu ook regelmatig op en neer reist en uit eerste hand ervaart hoe moeilijk het leven in Afghanistan is.

‘Veel kinderen leven daar op straat met hun families. Mensen zijn dakloos en hebben nauwelijks geld voor eten. Hier komen de aanslagen van de Taliban dan nog eens bij. In mei vorig jaar was er zelfs een aanslag op een kraamafdeling in een ziekenhuis. Een aanslag op baby’s, dat doe je toch niet?’

De armoede die Weis op straat aantrof motiveerde hem om een actie op te zetten. Met behulp van donaties regelt zijn vrouw tegenwoordig maaltijden en kleding voor arme Afghanen. Zelf heeft Weis nog een plan voor als hij na de coronapandemie weer naar Afghanistan kan: ‘Ik wil pakketten samenstellen met ballonnen en speelgoed voor kinderen, zodat zij ook een blij dag kunnen hebben.’

Over de toekomst durft Weis

‘Met de Taliban ga je als het ware terug in de tijd, terug naar de onderdrukking’

weinig te zeggen. ‘Sommige mensen zeggen: laat de Taliban maar komen en laat deze corrupte overheid weggaan. En ja, ze hebben gelijk dat deze overheid corrupt is, maar er zijn ook Afghanen die liever deze regering dan de Taliban aan de macht zien. Met de Taliban ga je als het ware terug in de tijd, terug naar de onderdrukking.’

Regering even erg als Taliban

Publicist Sangar Paykhar (38) is net als Niloufar blij dat de buitenlandse troepen na twintig jaar uit Afghanistan weggaan. ‘Er is in de laatste twintig jaar veel misgegaan. Het idee was altijd dat de buitenlandse troepen Afghanistan zouden helpen door het opzetten van een

Afghaanse regering. ‘Door de Afghaanse overheid is de ongelijkheid toegenomen, de armoede, de criminaliteit, de corruptie. En dat is allemaal in stand gehouden door de aanwezigheid van buitenlandse troepen.’

‘De Taliban wordt altijd aangewezen als de grootste schurk, maar de regering is net zo erg. Iedereen die iets negatiefs zegt over de overheid belandt in de gevangenis of wordt vermoord.’

Sangar hoopt dat als de buitenlandse troepen weg zijn de Afghaanse regering en de Taliban met elkaar zullen onderhandelen voor een vredesregeling. ‘Maar wat ik hoop is natuurlijk niet hetzelfde als wat ik verwacht’, zegt Sangar. ‘Beide partijen zijn niet bereid om

druk zetten, vindt Sangar. Volgens hem heeft de regering ieder akkoord altijd tegengewerkt. Ook toen er in 2020 een overeenkomst werd getekend door de Verenigde Staten en de Taliban.

‘De regering deed er vervolgens alles aan om die deal te saboteren. Ze hebben gevangenen niet vrijgelaten en critici van de overheid kwamen bij zeer verdachte omstandigheden om het leven. Als de internationale gemeenschap de mensen in Afghanistan wil helpen, dan moeten ze de regering verantwoordelijk houden voor haar misdaden.’

Sangar: ‘Zolang dezelfde mensen aan de macht blijven, zal er geen vrede komen. Beide partijen hebben belang bij het doorgaan met vechten. De geldstroom richting de regering moet worden afgeknepen.’

Zelf is Sangar in de jaren negentig naar Nederland gevlucht. Tegenwoordig durft hij niet meer terug naar Afghanistan, vanwege zijn openlijke kritiek op de overheid. ‘Het is te gevaarlijk voor mij om terug te gaan. Dat vind ik heel moeilijk, ik ben emotioneel nog erg verbonden met Afghanistan.’

Sangar denkt dat de vrede nog ver weg is, maar gelooft ook dat het vechten niet voor altijd door kan blijven gaan. ‘Dit is ook een kans voor de Taliban’, legt hij uit. ‘Als ze zich nu niet constructief opstellen, zullen ze de erkenning die zij internationaal hebben gewonnen sinds hun overeenkomst met de Amerikanen verliezen.’

Volgens Sangar wordt er achter de schermen veel besproken over de vredesconferentie in Istanbul. ‘De vredesbespreking is belangrijk om dit hoofdstuk af te sluiten. Ik spreek nog dagelijks met mijn familie en vrienden in Afghanistan. Ik maak mij zorgen om hen. Het zou waarschijnlijk gezonder zijn als ik niet zo geobsedeerd was, maar ik vind het te belangrijk wat daar gebeurt.’ ●

‘De Taliban wordt altijd aangewezen als de grootste schurk, maar de regering is net zo erg’

democratisch regime, maar daar is weinig van terecht gekomen.’

Het grootste probleem is volgens Sangar de steun aan de

een compromis te sluiten, dus vrede blijft voorlopig uit.’

De internationale gemeenschap moet de Afghaanse regering onder

Israël – Palestina.

Wapenstilstand of niet, NGO's zett

De wapenstilstand belet activisten in Nederland niet in het voortzetten van de strijd voor de Palestijnen. We spraken twee verschillende NGO's, elk met een eigen werkwijze en visie.

● FITRIA JELYTA

Terwijl de rook van de laatste bombardementen nog optrok, meldden media meer dan 200 doden en 1.500 gewonden aan Palestijnse zijde. Volgens de Palestijnse Autoriteit gaat het om veel burgerdoden, waaronder 67 kinderen. De Verenigde Naties gaven aan dat ruim 100.000 Gazanen hun huizen moesten verlaten. Met de heftige beelden van de bombardementen op het netvlies gingen tien-duizenden wereldwijd de straat op voor de Palestijnen. Thomas Hofland zal dat blijven doen, ook nu een staakt-het-vuren is ingegaan.

‘De wapenstilstand tussen Israël en Palestina is geen oplossing’, zegt hij. ‘De enige oplossing voor deze jarenlange strijd is de bevrijding van de Palestijnen, van de rivier tot aan de zee, en het recht op terugkeer van de Palestijnse vluchtelingen die door Israëlische kolonisten uit hun land zijn verdreven.’

Hofland is de coördinator van Samidoun Nederland, een internationaal solidariteitsnetwerk van studenten en activisten dat de vrijlating van Palestijnse gevangenen in Israël beoogt. ‘Zolang dat geen realiteit is, is er geen oplossing. Zolang er geen gerechtigheid is, zal er ook geen vrede zijn.’

Het netwerk van Samidoun ontstond in 2011, tijdens de Palestijnse hongerstaking in Israëlische gevangenissen en waaide over naar onder meer Libanon, Amerika, Canada, en Duitsland. Samidoun is sinds 2019 ook actief in Nederland.

Hofland: ‘Veel mensen weten dat er Palestijnse gevangenen zijn

in Israël, maar de rol van deze gevangenen binnen het Palestijns verzet wordt onderbelicht. Mensen vinden het zielig dat deze Palestijnen in Israëlische gevangenissen belanden, maar wie zijn deze gevangenen? Een groot deel daarvan zijn leiders van Palestijnse verzetsbewegingen, en dat willen we kenbaar maken.’

Om die reden organiseerde Samidoun onlangs een internationale actieweek voor de bevrijding van Ahmad Sa’adat en alle andere Palestijnse gevangenen. De door Israël gevangengenomen Sa’adat, die in 2008 tot dertig jaar gevangenisstraf werd veroordeeld, leidde het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (PFLP). Deze extreem-linkse groepering staat op de terreurlijst van de Europese Unie en is door Israël bestempeld als een ‘verboden organisatie’, net als andere Palestijnse militante organisaties.

‘Israël sluit Palestijnen op om hun vrijheid af te nemen en hun mogelijkheid tot verzet zoveel mogelijk te beperken’, zegt Hofland. Momenteel zijn er naar schatting tussen de 4.500 en 5.000 Palestijnse gevangenen in Israël. Dit aantal is volgens hem niet up-to-date, aangezien honderden Palestijnen zijn gearresteerd na de recente huisuitzettingen van Palestijnse gezinnen in Oost-Jeruzalem.

Hofland: ‘Een van de belangrijkste aspecten van Palestijns gevangenschap is administratieve detentie, een wet die stamt uit de Britse koloniale tijd in Palestina. Het zorgt ervoor dat Israël Palestijnen kan opsluiten zonder enig proces, bewijs of rechtsgang.’

PALESTINA-DEMONSTRANTEN OP DE DAM IN AMSTERDAM 16 MEI (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS / KAREN ELIOT)

‘Er hangt verandering in de lucht. Met elke oorlog die de Israëliërs voeren verliezen ze steun’

Zo kan een militair commando van het Israëlische leger aangeven welke Palestijnen opgesloten moeten worden gedurende zes maanden. ‘Niemand weet dan precies waarom die persoon gevangen is genomen, en na die zes maanden kan Israël de detentietijd verlengen met nog eens zes maanden zonder juridisch proces. Zo zitten honderden Palestijnen jaren vast zonder rechtsgang en enig uitzicht op vrijlating.’

Volgens Hofland passen de Israëlische autoriteiten verschillende martelmethodes toe op de

Palestijnse gevangenen. Van fysiek geweld tot psychische onderdrukkingstechnieken, waarbij Palestijnen tot dertig dagen vastzitten in een ondervragingscentrum en urenlang worden ondervraagd.

‘Het gaat ook om kinderen. Wat dat betreft maakt Israël geen onderscheid. Als een kind een steen gooit naar Israëlische militairen kunnen ze hem laten opsluiten’, zegt Hofland. Eenmaal in de gevangenis, kunnen hun ouders hen niet bezoeken, omdat zij eerst langs allerlei checkpoints moeten gaan en toestemming moeten krijgen van de Israëlische autoriteiten, wat zelden wordt gegeven.

Blokkade en bezetting

Ook zet Samidoun zich in voor Palestijnse vluchtelingen. Zo financierde het onlangs een ambulance-wagen voor een Palestijns vluchtelingenkamp in Libanon. ‘Er was daar geen ambulance, terwijl er duizenden mensen wonen en ziek kunnen worden’, zegt Hofland. Door geld in te zamelen waren de lokale activisten binnen het netwerk

en door voor de Palestijnse zaak

erin geslaagd een oude bus om te bouwen tot een ambulance. Daarnaast organiseert Samidoun geldinzamelingen om ziekenhuizen in Gaza financieel te ondersteunen.

‘Als je in Gaza contact hebt met de lokale bevolking en hulporganisaties, dan is het mogelijk om financiële hulp te sturen, ondanks de blokkades van de Israëlische regering. De vraag is hoe de Palestijnen met dat geld aan de nodige spullen kunnen komen, omdat Israël de toegang tot geneesmiddelen, bouwmaterialen en voedsel in Gaza blokkeert’, zegt Hofland.

Na veertien jaar belegering waren er al grote tekorten in de Gazastrook, maar na de recente verwoestingen is de nood ongekend hoog. Dat stelt Esther van der Most, coördinator van Stichting Plant een Olijfboom. Na het offensief haalde de stichting meer dan 13.000 euro op aan medische noodhulp.

Plant een Olijfboom steunt geweldloos verzet van Palestijnse boeren middels de aanplant van olijfbomen bij Palestijnse gezinnen op de Westelijke Jordaanoever en

in Gaza. Voor 20 euro kan iedereen die dat wil een olijfboom sponsoren. In 2015 werd de stichting opgericht, als opvolger van een campagne die sinds 2004 bestond.

‘Voorheen waren we al blij als er gemiddeld 1.500 olijfbomen aangeplant konden worden. Steeds meer mensen zoeken actief naar manieren om Palestijnen concreet te steunen. Dit jaar zijn er al meer dan 27.000 olijfbomen gesponsord, die in het regenachtige seizoen weer aangeplant kunnen worden’, zegt Van der Most.

‘Het is een signaal van solidariteit en hoop. Mensen hier laten Palestijnen zo weten dat zij niet alleen staan in hun strijd voor rechtvaardigheid en tegen de voortgaande bezetting en kolonisatie van hun land. Daarnaast is het is ook een concrete manier om Palestijns land te beschermen tegen ont-eigening’, legt Van der Most uit. ‘Israël gebruikt een wet uit de jaren zeventig, waarin staat dat een land dat drie jaar lang niet beplant of gecultiveerd wordt door Israël kan worden verklaard tot staatseigendom. Dat betekent dat het land dan exclusief voor Israëliërs toegankelijk wordt, en niet langer gebruikt kan worden door de Palestijnse eigenaar.’ Velden waarop de bomen staan lijken door Israëlische kolonisten meer met rust gelaten te worden, zegt ze.

Veel gebieden binnen de Westelijke Jordaanoever - inclusief Oost-Jeruzalem, dat volgens de VN de Palestijnen toebehoort - staan onder druk te worden ingenomen. Er wonen naar schatting ruim 600.000 kolonisten in de Israëlische nederzettingen.

Van der Most: ‘De Palestijnen hebben minder rechten dan de Israelische burgers. Stel, je wilt als Palestijnse christen naar de Heilig Grafkerk in Jeruzalem, dan moet je daarvoor toestemming krijgen van de Israëlische autoriteiten. Dat geldt ook voor Palestijnse moslims die naar de Al Aqsa-moskee willen.’

Dat Human Rights Watch in een nieuw rapport spreekt over Israël als apartheidsstaat, ziet ze als vooruitgang. ‘Er zijn verschillende

‘De bezetting is voor niemand goed, en daar moet een einde aan komen’

stemmen, waaronder de Israëlische mensenrechtenorganisatie B’tselem die dat eerder hebben gezegd, maar dat werd altijd afgedaan als antisemitisme. Met dit rapport is er nu onderbouwing. Concrete voorbeelden zetten helder uiteen waarom Israël zich schuldig maakt aan misdaden tegen de menselijkheid in de vorm van apartheid en vervolging.’

Bestaansrecht

Van der Most bepleit een einde aan de Israëlische bezetting en gelijke rechten voor alle burgers. ‘Mensen die uit hun vaderland worden verdreven hebben recht op terugkeer. Dat is in internationale wetgeving vastgelegd. Wat we zien is dat iedereen met de Joodse etniciteit het recht heeft om zich in Israël te vestigen. Mensen uit Europese landen zonder enige binding met dat gebied hebben meer rechten om daar te wonen dan de Palestijnen die daar verdreven zijn en al jaren in vluchtelingenkampen in de regio, Gaza of de Westoever leven. De bezetting is voor niemand goed, en daar moet een einde aan komen.’

De oplossing? ‘Dat is niet aan ons en pas een vraag nadat de bezetting is beëindigd’, zegt Van der Most. ‘In een staat die is opgericht op basis van etniciteit of religie blijft altijd ongelijkheid. Om die basis te behouden kan er geen andere meerderheid ontstaan, en is een democratie praktisch niet uitvoerbaar. Er moet een rechtvaardige vrede komen. En of dat nou één, twee of tien staten zijn, maakt niet uit, zolang alle burgers maar

gelijke rechten hebben en er een rechtvaardig antwoord komt op al het aangedane onrecht. Hoe de mensen in het gebied dat verder willen noemen of invullen is het eerste agendapunt zodra de bezetting is beëindigd.’

Dat ziet Hofland anders. ‘Israël heeft geen bestaansrecht’, stelt hij onomwonden. ‘Het is een koloniaal regime, en het gaat om een politiek probleem dat niet opgelost kan worden door resoluties aan te nemen. Palestina moet vrij zijn, net zoals Algerije toentertijd bevrijd is van Frankrijk en Indonesië van Nederland als kolonisator.’ Daarmee doelt hij niet op een etnische zuivering van Israëliërs of Joden, maar dat het gebied dat nu Israël is het Palestijnse gezag toebehoort. ‘Als je voor de bevrijding van Palestina bent, heeft dat niets te maken met Jodenhaat. Het heeft alles te maken met een strijd voor rechtvaardigheid en bevrijding.’

Israël, met zijn militaire macht en onafgebroken steun van de VS en de EU, is echter vele malen sterker dan de Palestijnen. ‘Israël dient de belangen van de EU en de VS. Het land Israël is gecreëerd als een koloniale outpost van het Westen in het Midden Oosten. We hoeven daarom niet veel van de EU en de VS te verwachten. Zij zijn niet onze bondgenoten in de strijd voor bevrijding’, zegt Hofland. ‘Maar de mensen zullen niet opgeven. Daarom ben ik ervan overtuigd dat het mogelijk is. Het is al jaren een strijd en dat zal doorgaan totdat Palestina daadwerkelijk vrij is en recht op terugkeer van Palestijnse vluchtelingen is gegarandeerd.’

Hij merkt een kanteling in hoe uitgesproken de protesten zijn. Op 15 mei, de herdenking van de Nakba, zag hij 10.000 pro-Palestijnse demonstranten in Berlijn. Dat was de grootste demonstratie ooit voor Palestina in Duitsland, stelt hij.

‘Er hangt verandering in de lucht. Met elke oorlog die de Israëliërs voeren verliezen ze steun. Met elke verzetsactie door de Palestijnen groeit de steun voor hen. Dat hebben we de afgelopen weken wel gemerkt.’ ●

TAYFUN BALCI

Programmacoördinator
bij The Hague Peace
Projects voor de Armeens
Koerdische Turkse
werkgroep. Lid van de
Nieuw Amsterdam Raad
(Pakhuis de Zwijger).

Israël pleegt geen aanslagen, ze schieten alleen Palestijnse kinderen dood

Op sociale media domineerden weer aangrijpende beelden uit Israël. We zagen 'botsingen', 'confrontaties' en 'geweld' tussen Israëlische veiligheidsdiensten en Palestijnse moskeegangers, zoals mainstream media dit conflict hoofdzakelijk typeerden. Het is een vertekende weergave, alsof het twee gelijke partijen betreft.

We zagen namelijk een goed uitgerust Israëlisch veiligheidsapparaat tegenover een decennialang onderdrukt volk, dat voornamelijk met flessen water en stenen verzet pleegt. Israëlische agenten schoten traangas- en flietsgranaten af op straat, in de moskee, en zelfs in een ziekenhuis. Palestijnen werden gearresteerd, kregen een Israëlische knie op hun hoofd en werden als aangeschoten wild weggevoerd.

Er vielen ook doden. *Trouw* berichtte daar als volgt over: 'Vorige week werd een 19-jarige Israëliër gedood bij een Palestijnse aanslag, en een 16-jarige Palestijn doodgeschoten door het Israëlische leger. Vrijdag meldde de Israëlische politie twee Palestijnse schutters te hebben gedood bij de grens met de bezette Westelijke Jordaanoever.'

Inderdaad: Israël pleegt geen aanslagen, ze schieten alleen maar Palestijnse kinderen dood met twee kogels in de rug. Van de 16-jarige Said Yousef Mohammad Odeh in dit geval. *De Volkskrant* maakte helemaal geen melding over deze Israëlische aanslag. De machtsongelijkheid tussen Israël en de Palestijnen is zodoende niet alleen een *fact on Palestinian ground*, maar sijpelt door in de Nederlandse berichtgeving.

Zo spraken *de Volkskrant* en *Trouw* over een 'Jeruzalemdag', een 'feestdag' waarbij wordt 'gevierd' of 'herdacht' dat Jeruzalem is veroverd op de Palestijnen. Mooi, we gebruiken de term 'herdenken' nu dus ook voor nationalistische rooftochten. Vervolgens werd gesproken over een 'Onafhankelijkheidsoorlog' van Israël. Palestijnen hebben het over de 'Nakba', oftewel een 'ramp', waarbij hun onafhankelijkheidswensen de grond in werden geboord.

Beide kranten legden bovendien een vage link met de ramadan, de islamitische vastenmaand. Dat werd niet onderbouwd, of juist gekoppeld aan politieke daden en/of 'veiligheidsmaatregelen' van Israël die helemaal niks met de ramadan te maken hebben.

Dit is geen antisemitische column

Trouw: 'Wat mee lijkt te spelen, is dat het ramadan is, vaak een periode van oplopend geweld en spanningen. Maar ook de politieke situatie speelt een rol. Israël heeft door een politieke patstelling al ruim twee jaar geen stabiele regering. En bij veel Palestijnen heerst frustratie over het afblazen van de Palestijnse parlementsverkiezingen.'

De Volkskrant: 'Het is tijdens de ramadan vaker onrustig in Jeruzalem, maar dit jaar volgt de ene escalatie op de andere, gedreven door verschillende gebeurtenissen die allemaal tijdens de heilige vastenmaand plaatsvinden. Het begon in april met de afsluiting van de trappen bij de Damascuspoort, de belangrijkste toegangspoort tot de Oude Stad, waar Palestijnen tijdens

de ramadan massaal bidden in de Al-Aqsa moskee. Volgens de politie was de afsluiting een veiligheidsmaatregel, maar jongeren zagen het als een provocatie. Na een week van onlusten werden de hekken verwijderd.'

Het lijkt er dus eerder op dat de Palestijnen werden gedwarsboemd in het belijden van hun geloof. Dan is niet de ramadan het probleem, maar juist de intolerantie tegenover de ramadan door de Israëlische bezetter.

En dat is de crux in dit conflict. Ook de huidige spanningen, veroorzaakt door huisuitzettingen van Palestijnen in Sheikh Jarrah, zodat Joodse kolonisten daar in kunnen trekken, zijn het gevolg van het apartheidsbeleid van de staat Israël. Joden worden structureel voorgehouden. Palestijnen trekken sinds 1948 aan het kortste eind. Een onvervalste etnische zuivering.

Zo is er een Israëlische wet die Joodse Israëliërs toegang verleent tot het opeisen van hun bezit, dat ze in de oorlog van 1948 hebben verloren. Maar Palestijnen die in 1948 hun bezittingen verloren, hebben die rechten natuurlijk niet.

De VS, EU en de VN maanden Israël tot kalmte, en riepen Israël op de Palestijnse gezinnen niet uit hun huizen te zetten. Dat zal vast helpen. Israël heeft zich nooit iets van de internationale wetgeving aangehouden. Premier Netanyahu beschouwt Jeruzalem als Israëlisch. Israël heeft volgens hem het recht om in 'zijn eigen hoofdstad' te bouwen.

Er is meer nodig om Israël te stoppen. Sancties, het opzeggen van militaire samenwerking, een exportverbod op materieel dat wordt gebruikt om Palestijnen te onderdrukken. Maar ook het annuleren van stedenbanden.

Ten slotte: dit is geen antisemitische column. In Nederland heb je namelijk de vrijheid, althans in theorie, om kritiek te uiten op Israël. Maar vind je Israël boven alle kritiek verheven, dan kan je nog altijd een Max Pammetje doen en aangifte tegen mij doen. We wachten in de tussentijd - nadat luchtbombardementen van Israël vooral burgerslachtoffers maakten, waaronder vele kinderen - nog altijd op Mark Rutte die de Israëlische misdaden tegen de menselijkheid onvoorwaardelijk veroordeelt. •

CHRIS AALBERTS

Journalist en auteur van o.a. 'De puinhopen van rechts'. Doceert Media & Journalistiek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Zelfs Israël-PR kan niet verhullen dat de Palestijnen geen perspectief hebben

De oproep gaat jaarlijks rond: journalisten kunnen mee met de persreis van het CIDI, het Centrum Informatie en Documentatie Israël, onder critici bekend als de Israël-lobby. Van het CIDI zult u niet snel Israël-kritische informatie krijgen: natuurlijk is de organisatie wel voor vrede met de Palestijnen, maar wel in lijn met hoe Israël die grosso modo voor zich ziet. Jaarlijks neemt het CIDI twintig journalisten mee naar het Beloofde Land, in de hoop hen te overtuigen dat Israël aan de juiste kant van de streep staat. Ik ging vier jaar geleden mee.

Er zijn nogal wat mensen die vinden dat journalisten niet aan zo'n reis deel moeten nemen. Deze is immers eenzijdig: het CIDI bepaalt wie je wel en niet te spreken krijgt. Eenzijdigheid troef: de meeste sprekers kwamen uit Israël en niet van de Palestijnen en zes van de zeven nachten waren we in Israël, eentje in Ramallah. Het komt over als journalisten die meegaan op reis naar een kantoor van Google in Silicon Valley en daar dagenlang worden bijgepraat over het bedrijf, om ook nog een ochtendje naar Microsoft te mogen.

Ik wilde me verdiepen in het conflict met de Palestijnen. Je hoort

Israël wil simpelweg niet tot een levensvatbare Palestijnse staat komen waar men in relatieve rust in enige welvaart kan leven

er steeds nieuwtjes of uitspraken over, maar dan heb je geen volledig beeld. Bij discussies over de multi-culturele samenleving komt het conflict steeds terug, maar echt wijzer word je er niet van. Dat geldt ook voor debatten, zoals die destijds in Amsterdam of men een stedenband met Tel Aviv moest sluiten. Hoewel de CIDI-persreis ook geen volledig beeld geeft zou deze in ieder geval één kant van het verhaal volledig vertellen, vermoedde ik. En dus ging ik mee.

Nu de spanningen tussen Israël en de Palestijnen weer zijn opgelopen is het verleidelijk aan deze reis terug te denken. In rechts en christelijk Nederland staat men pal voor Israël. Het land wordt existentieel bedreigd en kan niet anders dan

zichzelf verdedigen tegen de raketten uit Gaza. We stonden destijds met de groep aan die grens. Aan de horizon zagen we Gaza Stad liggen en de rondleider vertelde ons hoe we bij een aanval in vijftien seconden in een betonnen keet moesten gaan staan. Het bleef rustig.

Israël wordt in potentie van alle kanten aangevallen, leerden we. Aan de grens met Libanon hingen de vlaggen van Hezbollah en op de Golan-hoogte vertelde de gids hoe Syrische rebellen vroeger vanaf deze plek de Kibbutz aan de overkant van het Meer van Galilea beschoten. Het zijn deze verhalen waar rechts en christelijk Nederland dezer dagen uit put om uit te leggen dat de huidige situatie heel naar is, maar dat Israël geen keuze

heeft. Immers: het land wordt existentieel bedreigd.

Misschien ben ik geïndoctrineerd door deze reis, maar ik kan dit argument voor de korte termijn wel volgen. Niet terugschieten is geen optie. Toch is er als je naar de langere termijn kijkt weinig begrip op te brengen: Israël wil simpelweg niet tot een levensvatbare Palestijnse staat komen waar men in relatieve rust in enige welvaart kan leven. We spraken ondernemers die geen mobiel internet mogen aanleggen, hoorden over grondstoffen op de Westbank waar alleen Israël van profiteert en kolonisten waren niet van plan één centimeter voor de Palestijnen op te schuiven.

Hoe Israël de Palestijnen hindert zagen we het beste in Rawabi, een nieuwe stad op de Westoever die is gebouwd door een Palestijnse miljardair. Essentieel om een middenklasse te ontwikkelen die het conflict achter zich wil laten en een goede toekomst voor de eigen kinderen wil. Wat leerden we? Water komt hier nauwelijks uit de kraan omdat Israël het aftapt en de toegangsweg is wekelijks geblokkeerd, zodat men Rawabi niet in of uit kan. Uit niets bleek dat Israël wil dat de Palestijnen uit hun misereabele omstandigheden komen.

Dan moet je natuurlijk niet vreemd opkijken als de vlam steeds weer in de pan slaat. •

LODDY VAN DE KAMP

Rabbi en publicist.

Wij, moslims en Joden, moeten ons nu niet laten verdelen

De schermen staan op zwart. Zowel aan de Gaza-kant van de grens als aan Israëlische zijde. De elfjarige Mounisha in Deir al Balah in Gaza krijgt geen berichtjes meer door van de twaalfjarige Tamara uit Nir Oz in Israël. Het hoopgevende programma van *Windows for Peace*, waarin Palestijnse en Israëlische kinderen dwars over de grens heen online hun lotgevallen delen, ligt plat. Kinderverhalen moeten plaats maken voor grote mensen met bommen en raketten. Zo ging het tijdens de laatste Gaza-oorlogen. En zo ging het vorige maand ook.

De beelden van de vernietiging en van de haat, van de paniek en de uitzichtloosheid, worden ook over ons in het verre Nederland uitgestort. Met eigen ogen en oren zien en horen we opnieuw wat oorlogsverdriet inhoudt. Heeft het zin dat wij dit allemaal langs moeten zien komen? Wij kunnen het niet helpen dat ze daar niet in staat zijn om vreedzaam met elkaar te leven. Trouwens 'wij'? Wie zijn 'wij' in het conflict?

'Wij', dat kunnen de in Nederland wonende Palestijnen en Israëliërs zijn. Maar 'wij' kan ook slaan op moslims of Joden. Of andere burgers die zich om allerlei redenen verbonden voelen met partijen in

Demonstreren mag. Maar kies ervoor om sámen de straat op te gaan

het strijdgewoel. Voor veel mensen is het wij-gevoel lastig. Niet iedereen wil geassocieerd worden met een conflict dat al inmiddels al langer duurt dan onze eigen Nederlandse Tachtigjarige Oorlog. En al helemaal willen mensen niet in of de ene of het andere kamp worden geduwd. En toch gebeurt dat.

'Jij Jood, jij bent verantwoordelijk voor de bommen.'

'En jij dan? Het zijn jullie raketten.'

Ook onder het geloei van het luchtalarm en het geweld van instortende gebouwen, geluiden en beelden die via de NOS onze woonkamers binnendringen, moeten wij ons niet tussen de verschillende kampen laten verdelen. Juist omdat wij moslims en Joden in vreedstijd stevige contacten hebben in dit land, hebben wij in oorlogstijd de uitdaging om samen die banden te bestendigen en te verdiepen. De vraag is natuurlijk of dit, in alweer een volgend hoofdstuk van het

onoplosbare drama, nog steeds mogelijk is. Wat mij betreft wel. Niet alleen mogelijk. Ook noodzakelijk.

Wat de premiers Netanyahu en Abbas in Palestina en Israël niet kunnen oplossen, gaat ons hier in Holland ook niet lukken. Maar dat betekent niet dat er voor ons geen taak is weggelegd.

Dwars door onze Nederlandse diverse samenleving heen hebben wij die vriendschapsbanden. Het lijkt er vaak op dat vrede alleen kan worden geschapen door het voeren van oorlog. Wij zijn hier echter gezegend, omdat wij vrede kunnen scheppen door vriendschap en verbondenheid. Ook onder druk van al het nieuws uit het Midden Oosten. En dat is niet zomaar. Is het niet een opdracht, juist met al het voorbijkomende geweld, dat we ons niet weer laten afbeelden als historische vijanden? Het is onze taak gebruik te maken van de vrijheden die wij kennen om elkaar

stevig vast te houden. En wij doen dat, als dwingend voorbeeld, door te tonen dat er een overtreffend alternatief bestaat voor oorlog. En dat is vrede.

Moslims en Joden, Palestijnen en Israëliërs, voor- en tegenstanders van partijen daar: blijf hier in Nederland in gesprek, houdt elkaar vast, zoek elkaar op, deel elkaars verdriet. Demonstreren mag. Maar kies ervoor om sámen de straat op te gaan. Alleen dat dient de vrede. Alleen sámen is een voorbeeld en een stimulans voor die bewonderenswaardige vredesinitiatieven die ook nu daarginds in stand worden gehouden. Daar waar de bommen en de raketten neerkomen.

In Gaza staat het scherm van Mounisha op zwart. Juist nu zij zo dolgraag haar verhaal wil delen met haar hartsvriendin Tamara in Israël. Een hartsvriendin die zij door die grens alleen nog maar kent van de computer. Kon Mounisha maar zien dat Tamara ook al met betraande ogen verlangend staart naar haar laptop.

'Mounisha, ik wil je zien. Ik moet weten dat alles goed met je is!'

Voor Mounisha en Tamara, voor de kinderen van Gaza en Israël, zullen wij ons samen hier in Nederland moeten blijven inspannen. En dat doen wij door oorlog in te ruilen voor vrede. •

KIZA MAGENDANE

Schrijver. Publicist.
 Politicoloog.
 Beleidsondernemer.

Het nut van bruggenbouwers

Onze samenleving kent talloze bruggenbouwers. Maar zetten wij hen voldoende in bij het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken? Het is een vraag die ik mijzelf stelde na het lezen van de tweet van Mark Rutte. Daarin stelde de demissionaire minister-president namens de Rijksoverheid dat hij 'zeer bezorgd was over het aanhoudende geweld in Israël en Gaza' en dat Nederland het recht van Israël steunt op zelfverdediging, binnen de grenzen van het internationaal recht en proportionaliteit. In mijn vriendenkring werd de vraag opgeworpen of de premier niet doorhad dat hij met deze bewoordingen een deel van de Nederlanders in de steek liet.

Je kunt een Nederlander op papier zijn en je toch verbonden voelen met een grotere gemeenschap buiten Nederland. Denk aan Afro-Nederlanders, Turkse Nederlanders, en Joodse Nederlanders. Hun identiteit wordt door meer-
 voudigheid gekenmerkt, waardoor ze zich solidair voelen met andere Afro-, Turkse en Joodse mensen over de hele wereld. Grote wereldgodsdiensten zoals het christendom en de islam zijn grote verbinders van mensen, voorbij etnische en culturele grenzen. De premisse van een monotheïstische

Ze herinneren elkaar aan het feit dat ze in de eerste plaats onderdeel zijn van dezelfde menselijke familie

religie is dat wij allen gelijk zijn in de ogen van de Schepper. Wij horen bij een groter collectief, een grote gemeenschap. Het behoeft dan ook geen uitleg dat diverse islamitische gemeenschappen in Nederland zich aangetast voelen in hun identiteit vanwege de onderdrukking van de Palestijnen door de staat Israël.

Islamitische Nederlanders wonen in Nederland, maar met hun hart en hoofd zijn ze verbonden met meer dan een miljard gelovigen over de gehele wereld. Vooral tijdens de heilige maand ramadan is dat gevoel van verbondenheid en broederschap sterk. De Israëlische aanvallen op de Pales-

tijnen konden dan ook niet slechter getimed zijn.

Het vermogen om verbonden te zijn tussen de fysieke, mentale en geestelijke wereld maakt een persoon een bruggenbouwer. Religie, maar ook literatuur, poëzie, wetenschap, en muziek zijn fenomenen die ons in staat stellen om bewust te zijn van het feit dat er een wereld bestaat die onze dagelijkse beslommeringen overstijgt. Er zijn miljoenen mensen in Nederland en elders in de wereld die beseffen dat ze, naast hun dagelijkse behoefte aan geld en status, ook verbonden zijn met de rest van de wereld.

Hetzelfde geldt voor vriend-

schap en liefde. Die overstijgt ook etnische en nationale grenzen. Want bij vriendschap en liefde sta je zelf niet centraal, maar gaat het er juist om naar de ander om te kijken. Vrienden en geliefden creëren een ontmoetingsplek, die ons in staat stelt om te leren dat de abstracte 'ander' een mens van vlees en bloed is, die ook dromen en verlangens heeft. Een recent tweegesprek tussen de Joods-Nederlandse schrijfster Natascha van Weezel (34) en de Palestijns-Nederlandse student Yazan Hasiba (24) in *de Volkskrant* en bij *Op1* herinnert ons aan deze les. Ondanks de geopolitieke spanningen tussen Israël en Gaza en tussen 'moslims' en 'Joden', lukt het deze twee jonge mensen om vrienden te zijn. Ze herinneren elkaar aan het feit dat ze in de eerste plaats onderdeel zijn van dezelfde menselijke familie.

Bij grote maatschappelijke vraagstukken en mondiale conflicten zouden wij onszelf een dienst doen als wij bruggenbouwers als Natascha en Yazan aan het werk zetten - opdat we tussen haat en liefde kunnen verbinden. Opdat hoop het wint van angst.

Het is onze taak om bruggenbouwers uit te nodigen een gesprek te faciliteren tussen rivaliserende groepen. Hoe meer bruggenbouwers we op de juiste plek zetten, hoe menselijker en duurzamer ons beleid wordt. •

‘Belachelijk’, ‘hopeloos’, ‘trash’: ons

Toen het Israëlisch-Palestijnse conflict nog in volle gang was, tweette minister-president Mark Rutte te staan voor ‘het recht van Israël op zelfverdediging, binnen de grenzen van het internationaal recht en proportionaliteit’, terwijl hij de raketbeschietingen door Hamas veroordeelde. Wat vindt dK-panel van zijn opstelling?

● JAIME DONATA

Pritam Sockhradj (18), student

‘Zelfverdediging van Israël is helemaal niet aan de orde’

‘Eigenlijk doet Mark Rutte wat hij altijd doet. Hij zegt, met een heleboel woorden, helemaal niks. Hij tweet dat Israël zichzelf mag verdedigen. Ja, prima - dat vind ik ook. Maar zelfverdediging van Israël is helemaal niet aan de orde. Het is niet waar de agressie is begonnen. Niet waar de escalatie is begonnen.

‘De escalatie van de situatie begon eind april met het beperken van de toegang tot de Tempelberg door het Joodse leger, terwijl moslims er wilden bidden voor de ramadan, maar vooral ook met de gedwongen huisuitzettingen van Palestijnse gezinnen in Oost-Jeruzalem. Over dit laatste spreekt Rutte zich helemaal niet uit. Dat doet hij niet omdat hij denkt dat dat het beste is voor Nederland. Hij wil geen ruzie met Israël, maar hij wil ook niet de huidige Israëlische politiek expliciet goedkeuren. Dus praat hij niet over wat er echt aan de hand is.

‘Of ik daar teleurgesteld in ben? Nee. Dit zijn we namelijk gewend van Rutte. Hij vult altijd lucht zonder iets te zeggen. Dat weet iedereen inmiddels, behalve misschien de mensen die nog altijd vol goede moed op de VVD blijven stemmen.’ ●

Ibrahim Özgül (35), finance en project professional

‘Als onze bondgenoten misdaden plegen is het zelfverdediging’

‘Ja, ik ben teleurgesteld in Rutte. Voor mij is het conflict in Israël geen land- of religiekwestie. Het is oorlog. Er gaan mensen en kinderen dood. En niemand durft iets te zeggen. Je hoeft geen moslim of Palestijn te zijn om tegen deze gruwelijke daden te protesteren, mens zijn is voldoende. Dat Rutte zegt: ‘Het is zelfverdediging’... Tja, het is zijn mening - maar als minister-president mag je jezelf wel iets beter informeren over de situatie aldaar.

‘Het is een politiek van cynisme. Israël is een bondgenoot

van Nederland - en als onze bondgenoten misdaden plegen is het zelfverdediging. Als andere landen hetzelfde doen moeten ze voor het Internationaal Gerechtshof worden gedaagd. In een Tweede Kamerdebat liet Rutte zich wel ontvallen dat Israël het internationale recht schendt, maar dat we het conflict wel ‘moeten sussen’.

‘Ik mis een krachtige veroordeling. Ik vind dat typisch Rutte - en in die zin geen verrassing - maar er gaan wat mij betreft teveel mensen dood om er lichtzinnig over te doen.’ ●

panel fileert Ruttes Israël-steun

Lourdes Boasman (69),
gepensioneerd en taalvrijwilliger

“Het is evident dat Israël zelfbeschikkingsrecht heeft, en het recht heeft om zichzelf te beschermen tegen dreigingen van buitenaf. Het geweld dient te stoppen, daar zal een ieder het mee eens kunnen zijn. Maar de reactie van Rutte is absoluut niet voldoende.

‘Nederland, als staat, heeft altijd een pro-Israëlstandpunt ingenomen. Daar is op zich begrip voor op te brengen. Maar dan doel ik op de conflicten die het land had in het verleden, toen zijn Arabische bureaus de staat Israël van de kaart probeerden te vegen. Sindsdien is er veel veranderd. Israël is een *powerhouse* in het Midden-Oosten, en het had allang stappen richting vrede kunnen maken. Ook Israël’s belangrijkste bondgenoot, de Ver-

‘De ogen gesloten voor de rechten van het Palestijnse volk’

enigde Staten, schiet enorm tekort. Het vredesproces van de vorige Amerikaanse regering was ronduit belachelijk. De zogenaamde nederzettingenpolitiek had natuurlijk

allang een halt moeten worden toegeroepen.

‘Het niet benoemen van de bezettingspolitiek van Israël is meten met twee maten: als Rusland bepaalde gebieden van Oekraïne annexeert dan is het Westen verantwoordigd. Maar als Israël hetzelfde doet op de Westbank wordt het land niet teruggefloten, maar beloond met de verhuizing van de Amerikaanse ambassade naar Jeruzalem. Het is een vredesproces waar alle voordelen voor Israël zijn, en geen enkele concessie aan de Palestijnen wordt gedaan. Door zijn reactie doet Rutte het voorkomen alsof de Nederlandse staat de ogen sluit voor de rechten van het Palestijnse volk.’ •

Salma Karim (25), CEO en
graphic designer

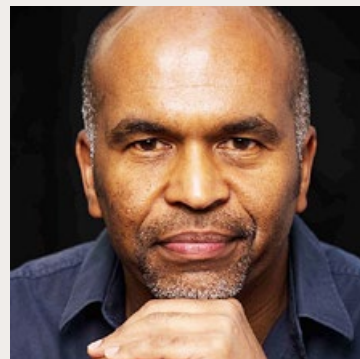
‘Nederland is het schoothondje van de VS en Israël’

‘Rutte is *trash*. Dat wisten we al. Eerst met zijn bullshit over Zwarte Piet en het jezelf invlechten tegen racisme, daarna met de toeslagen-affaire. Nu, met zijn tweet over het conflict tussen Israël en Palestina,

heeft hij alleen maar duidelijker gemaakt waar hij voor staat. Die tweet waarin hij aangeeft dat hij achter Israël staat, terwijl iedereen kan zien waar de echte schade wordt geleden en wie schade toebrengt - het is voor mij gewoon echt niet te doen.

‘De Palestijnen hebben niks: geen leger, geen bunkers, hun land is afgenomen, en niemand doet iets voor hen. Ruttes houding in het conflict is geen teleurstelling, maar meer een bevestiging van wat ik al dacht. Nederland is het schoothondje van de VS en Israël - en buiten Sylvana Simons en Denk durft niemand er iets van te zeggen.

‘Een oplossing voor de situatie? Het is een conflict dat is ontstaan omdat Israël onevenredig veel en vruchtbaar land heeft ingepikt en toegewezen gekregen in wat ooit Palestina was - en daar eigenlijk gewoon nog steeds mee doorgaat tot op de dag van vandaag. Israël moet gewoon geen Palestijnen meer uit hun huizen zetten en illegaal land afpakken. Dat kan gewoon niet. Zolang Israël dat ongestraft kan doen - en dat doet het - blijft het conflict bestaan.’ •

Chris Polanen (56), schrijver,
dierenarts

‘Rutte leeft in zijn eigen realiteit’

‘Ja, volkomen belachelijk die tweet. Rutte spreekt namens Nederland alsof ons land volkomen voor Israël is. Het maakt duidelijk dat hij in zijn eigen realiteit leeft. Nou ja, dat hebben we al vaker gezien, maar nu dus ook met betrekking tot dit conflict. Israël als het slachtoffer neerzetten en Palestijnen als de dader - zo zonder enige nuancering - dat is echt hopeloos. Dat is eigenlijk het enige woord ervoor. Als je niet al helemaal teleurgesteld was in Rutte, dan was dit wel de druppel.

‘Een oplossing voor het conflict

vergt bereidheid van Israël om in te binden. Daar is echter nieuw leiderschap voor nodig in Israël, en daarnaast ook druk en bemiddeling van buitenaf. Het vredesproces heeft een lange adem nodig. De buitenwereld heeft veel te lang weggekeken van de situatie en het onrecht wat de Palestijnen wordt aangedaan.

‘Gelukkig begint dat nu eindelijk te veranderen - al kan de staat Israël natuurlijk ongestraft nederzettingen bouwen, Palestijnen uit hun huizen zetten en bommen gooien op Gaza. Dit moet ook veranderen natuurlijk, maar de vraag is wanneer dit verandert, en hoe.’ •

GERT JAN GELING

Publicist. Kernlid van de denktank Liberales. Onderzoeker aan het Leids Universitair Centrum voor de Studie van Islam en Samenleving dat verbonden is aan de Universiteit Leiden.

Erken het leed van de Palestijnen, maar dan zonder dubbele standaarden

Heftige beelden uit Israël. Rellen in Jeruzalem. Raketten op Tel Aviv. Bommen op Gaza. De moeder van alle conflicten in het Midden-Oosten, het Israëlisch-Palestijnse conflict, leefde weer op. Al decennialang ondervinden mensen de dodelijke en traumatische gevolgen van dit conflict. En er lijkt nooit een einde aan te komen.

Het is om wanhopig van te worden. De vrede lijkt steeds verder weg. En het lot van het Palestijnse volk is een van de meest tragische in de recente wereldgeschiedenis.

De geschiedenis lijkt zich te herhalen. Ik moet weer denken aan mijn studententijd. In zowel de Verenigde Staten als in Londen was ik actief binnen pro-Palestijnse actiegroepen. Tijdens mijn studie Midden-Oostenstudies nam ik regelmatig deel aan demonstraties en voerde ik felle discussies met mijn pro-Israëlische medestudenten. Uiteraard was je in hun ogen een antisemiet wanneer je op kwam voor de rechten van de Palestijnen. Ook in dat opzicht is er helaas geen vooruitgang geboekt.

Op een zeker moment had ik de mogelijkheid om stage te lopen bij een mensenrechtenorganisatie in de Gazastrook. De moord op een Italiaanse activist, kort daarop in

De harde realiteit is dat de staat Israël niet verdwijnt, ook al willen linkse demonstranten overal in Europa dat zo graag

Gaza, zorgde er echter voor dat dat deze stage werd geannuleerd. Maar op dat moment had ik niets liever gedaan dan mij daar ter plekke inzetten voor de rechten van de Palestijnen. Het systematische onrecht wat hen is aangedaan en nog steeds wordt aangedaan raakt mij. Tegelijkertijd beseft ik dat er geen perspectief is op verbetering van hun situatie.

Nu bekijk ik het conflict meer van een afstandje, niet meer vanuit de emotie. Daardoor ben ik steeds meer gaan beseffen wat ik eerst niet wilde accepteren, namelijk dat dit conflict eigenlijk uitzichtloos is. Bovendien lijkt Israël simpelweg te hebben gewonnen. Zal er ooit recht komen voor de Palestijnen?

Veel activisten in het Westen geloven dat we recht voor de Palestijnen kunnen afdwingen door demonstraties en het boycotten van Israël, iets wat de BDS-beweging nastreeft. Maar de harde realiteit is dat de staat Israël niet verdwijnt, ook al willen linkse demonstranten overal in Europa dat zo graag. En

een tweestatenoplossing is een illusie. Israël en Palestina claimen hetzelfde land en dezelfde heilige plaatsen. En er is geen enkel uitzicht op vreedzame co-existentie.

De Palestijnen hebben mijn sympathie. Ze zijn slachtoffer van een ongekend onrecht. Eenieder die zich voor vrede en mensenrechten wereldwijd hard maakt moet zich het lot van de Palestijnen aantrekken. Maar tegenwoordig snap ik de positie van Israël beter. Een land opgebouwd door vluchtelingen uit de hele wereld, een baken van democratie en vrijheid in het Midden-Oosten, met hoogstaande prestaties op onder andere technologisch en medisch gebied en een veilige haven voor Joden wereldwijd. Een dergelijk land heeft in het heden meer dan ooit bestaansrecht en zou daarin nooit bedreigd mogen worden. Het waren juist mijn ervaringen in het actiewereldje die mij dit deden inzien.

Veel pro-Palestijnse activisten zien Israël graag van de kaart verdwijnen. Ze laten zich leiden door

blinde Israëlhaat, die radicaal-links of sektarisch-islamitisch geïnspireerd is. De verontwaardiging over wat Israël allemaal doet is selectief. Er worden dubbele standaarden gehanteerd. Over de onderdrukking van de Koerden in Turkije en de Rifijnen in Marokko hoor je pro-Palestijnse activisten zelden of nooit, ook niet over het feit dat Turkije Noord-Cyprus feitelijk heeft bezet en Marokko de Westelijke Sahara heeft geannexeerd. Die dubbele maat heeft ervoor gezorgd dat ik me niet langer in deze kringen thuis voel. Ik demonstreer niet meer. En antisemitische incidenten die plaatsvonden tijdens deze demonstraties bevestigden mij in mijn overtuiging dat ik de juiste keuze heb gemaakt.

Toch moeten we ons het lot van de Palestijnen aantrekken. Er moet een einde komen aan het onrecht, het geweld, de huisuitzettingen in Jeruzalem, de bommen op Gaza. Het beleg van Gaza. Al sinds de Nakba van 1948 lijdt het Palestijnse volk.

De leiders van zowel Israël als Hamas lijken er baat bij te hebben dat dit schijnbare uitzichtloze conflict uitzichtloos blijft. De gewelddadigheden lijken voor nu - mede dankzij druk van de VS - opgehouden te zijn. Maar dit betekent niet dat de moeder van alle conflicten in het Midden-Oosten is opgelost. Helaas. •

Friswerkt voor een nieuwe frisse start!

Opleiding en Training

- Cursus Nederlands privés
- Inburgeringcursus (A1 / A2)
- NT2 Staatsexamen 1
- NT2 Staatsexamen 2

- ✓ Kleine groepen
- ✓ Extra arbeidsmarkt begeleiding

Re-integratiediensten

Onze trajecten van het UWV zijn:

- Job coaching
- Werkfit maken
- Naar werk

Of modulaire diensten:

- Participatie interventie
- Bevorderen maatschappelijke deelname
- Begeleiding bij scholing

Arbeidsbemiddeling

Ben je opzoek naar een baan?

Wij re-integreren en bemiddelen mensen naar een nieuwe baan.

LYDIA DE LEEUW

Bestuurslid Stichting Kifaia, die zich inzet voor de rechten van de inwoners van de Gazastrook, waaronder toegang tot gezondheidszorg.

Israëlische geweldsescalaties volgen altijd hetzelfde patroon

Weer horen en zien we in het nieuws de maar al te bekende berichten: de raketten vanuit Gaza en de reactie daarop vanuit Israël. Daaruit kun je als gemiddelde krantenlezer opmaken dat de boze Palestijn het niet kan laten om Israël aan te vallen en Israël zich daartegen keer op keer moet verdedigen. Maar als je kijkt naar de aanloop naar en het verloop van Israël's verschillende militaire offensieven tegen de Gazastrook, dan ontstaat een heel ander beeld.

Onder de Israëlische bezetting is stelselmatig sprake van onderdrukking, geweld en apartheid jegens de Palestijnen. En dat geweld is instrumenteel bij het in stand houden van de bezetting. Maar zo nu en dan wordt het geweld verder opgevoerd.

Wanneer dat gebeurt zien we steeds hetzelfde patroon: de bezettingsmacht voert geweld en/of onderdrukkende maatregelen in de Palestijnse gebieden op; de Palestijnse bevolking demonstreert hier tegen; Israëlische troepen reageren met geweld; er ontstaan rellen op de Westelijke Jordaanoever inclusief Oost-Jeruzalem; Palestijnse gewapende groepen in de Gazastrook dreigen met reactie,

waarop media beginnen met verslag doen; Israëlisch geweld escaleert verder; Palestijnse groeperingen in de Gazastrook vuren raketten af op Israël; vervolgens doen de media verslag en laten de voorgaande vijf fasen grotendeels weg uit het verhaal; Israël voert luchtaanvallen uit op de dichtbevolkte Gazastrook, waarbij vele burgers worden gedood.

Deze keer begon dit patroon zich af te tekenen in Oost-Jeruzalem, in de wijk Sheikh Jarrah. De Palestijnse bewoners bieden al decennialang weerstand tegen Israël's plan om hen te verdrijven uit Oost-Jeruzalem. Sinds 2002 worden gezinnen er met geweld uit hun huizen gezet om plaats te maken voor joodse kolonisten. Begin deze maand dreigden nieuwe huisuitzettingen. Zowel in de bezette Palestijnse gebieden als daarbuiten demonstreerden Palestijnen en sympathisanten tegen de dreigende huisuitzettingen.

Vorige maand werden vreedzame demonstraties, waaronder in Sheikh Jarrah en rondom de Al Aqsa-moskee, aangevallen en verschillende demonstranten werden gearresteerd. In reactie daarop stelde Hamas Israël maandag een ultimatum; uiterlijk om vijf uur 's middags moest Israël haar troepen hebben teruggetrokken uit Al Aqsa en Sheikh Jarrah of er zou een esca-

latie volgen. Diezelfde dag nog voerde Israël het geweld verder op: nog eens honderden Palestijnen raakten gewond wanneer Israëlische troepen de Al Aqsa-moskee bestormden. Later die dag vuurden gewapende groepen in Gaza raketten af op Israël. Daarbij viel een gewonde. Bij de Israëlische luchtaanvallen op de Gazastrook zijn inmiddels 113 Palestijnen gedood, waaronder 28 kinderen. In Israël zijn vijf mensen omgekomen door de raketaanvallen.

Dat Israël de druk tegen de Palestijnen opvoerde heeft politieke redenen. De Israëlische premier Benjamin Netanyahu wil namelijk graag zijn macht vasthouden, Israël wil de politieke tweedeling tussen de Gazastrook (Hamas) en Westelijke Jordaanoever (Fatah) vergroten en heeft bovendien de intentie om Oost-Jeruzalem te ontdoen van alles wat Palestijns is.

De burgers in de Gazastrook betalen altijd weer de hoogste prijs. Zij kunnen nergens heen; ze worden door Israël al veertien jaar opgesloten in deze strook, met zo'n twee miljoen mensen op twee keer de oppervlakte Texel. Zoals bij alle voorgaande offensieven tegen Gaza is alles en iedereen doelwit: kinderen die buiten spelen, appartementencomplexen en mensen op straat.

Je weet dat het echt helemaal

mis is wanneer Israël de militaire aanvallen op de Gazastrook een naam geeft. Dat is ook deze keer gebeurd; deze operatie heet 'Guardian of the Walls'. Dit is wellicht een verwijzing naar de heilige plekken in de bezette oude stad van Jeruzalem.

Eerdere militaire campagnes tegen de Gazastrook, met namen als Cast Lead (2008-2009), Pillar of Defense (2012) en Operation Protective Edge (2014) lieten hetzelfde patroon zien. De operatie uit 2014, waarbij ruim 2.100 Palestijnen werden gedood, werd voorafgegaan door het verder afknijpen van goederentoevoer naar de Gazastrook en enkele Israëlische luchtaanvallen op de Gazastrook. Israël's politieke motivatie voor de escalatie was toen het ontwrichten van de succesvolle toenadering tussen Fatah en Hamas.

Terwijl de burgers in Gaza overgeleverd waren aan de nietsontziende luchtaanvallen, kwam de internationale gemeenschap, waaronder Nederland, niet verder dan laffe statements. Maar de oplossing is simpel. Een einde aan de militaire bezetting en alles wat daarbij hoort: kolonisatie, apartheid, etnische zuivering.

Maar alle geweldsescalaties en oorlogen zijn symptomen van een structurele apartheid. Wanneer kunnen Nederland en Europa zich er eens toe zetten om aan de goede kant van de geschiedenis te staan? Wanneer gaan ze er alles aan doen om internationaal recht te handhaven? Een andere oplossing is er niet. En tijd is er ook allang niet meer. ●

TINEKE BENNEMA

Journalist en historicus.

73 jaar na de Nakba: Palestijnen willen hun toekomst terug

Wat is je droom, Israël? De jonge vrouw met de hoofddoek zit op de grond, de handen vastgebonden, ingeklemd tussen de muur en een politiejeep, waartegen een soldaat of agent leunt. Van hem zien we alleen de benen. Het filmpje, dat laag perspectief toont, moet wel gemaakt zijn door een mede-arrestant. Het meisje kijkt omhoog, recht in het gezicht van de gezagsdrager, die zwijgt.

In het Engels vraagt ze: 'Waarom arresteer je mij? Omdat ik een meisje ben dat geslagen werd? Omdat ik families bescherm die uit hun huizen worden geschopt? Hoe voel jij je? Misschien heb je een gezin en kinderen? Is dit wat je wilde worden toen je een kind was? Toen je een kind was en opgroeide en grote dromen had, om aan de kant van de onderdrukkers te staan?'

Ja, is dat je droom, Israël?

De moedige vragen van het meisje, die pijn doen, en de man die quasi niet luistert, omdat hij weet dat hij oppermachtig is. Palestina en Israël. Zo gaat het al decennia lang. Vorige maand vierden Israël's Jeruzalem Dag (10 mei 1967). De Palestijnen herdachten vlak daarna al Nakba (15 mei 1948), oftewel de

ramp, de vernietiging van hun land en hun hele gemeenschap, waardoor hun grootouders uit hun huizen verdreven werden.

Het volk ging voor een deel in ballingschap. De handgrote, verroeste sleutels die ze behielden, en veelal nog met eigendomspapieren stammend uit het Ottomaanse tijdperk, hebben ze na vijftig jaar, in 1998, in een gemeenschappelijke ceremonie overgedragen aan hun kinderen en kleinkinderen. Reken er dus maar niet te veel op dat die zich weg laten sturen zonder protest. Al helemaal niet uit de lommerrijke wijk Sjeikh Jarrah in Jeruzalem, met zijn stokoude paleizen.

De Palestijnen weten dat ze het tij mee hebben. Ze weten dat Netanyahu's positie internationaal verzwakt is na het vertrek van Donald Trump. Daarnaast slaagt de Israëlische premier er verkiezing na verkiezing maar niet in een regering te formeren en heeft hij bovendien een corruptieproces aan zijn broek hangen. De Palestijnen voelen zich ook gehoord door het rapport van Human Rights Watch, met als toponderzoekers twee Joden, waarin Israël wordt beschreven als apartheidstaat. De oorverdovende recente steun op de social media en van regeringen - ja, zelfs inclusief de Arabische, waarmee Israël onlangs akkoorden sloot - heeft

Een bezetting heeft geen toekomst

ervoor gezorgd dat de Israëlische bezettingsmacht de Palestijnen niet meer afschrikt. Het betekent ook dat Israël - ondanks het feit dat de IDF tot de sterkste legers van de wereld behoort - zijn blik niet langer kan afwenden van de Palestijnse hunkering naar vrijheid.

Wat is je droom, Israël? Was dat wat je wilde toen je je huis inrichtte in 1948?

De man en het meisje. De wereld is zo moe van jullie geëtt. Jort Kelder verwoordde de tijdgeest zo: 'Ik denk dat het Midden-Oosten moet affikken voordat we een oplossing hebben.' Hij had blijkbaar niet gezien dat de regio al sinds 1948 brandt, maar dat door het vuur geen enkele vooruitgang is geboekt.

Uit zijn methodiek bleek ook dat hij er niemand kent, - je gunt je familieleden geen *autodafe*, lijkt me - en er vast ook nog nooit is geweest. Hij heeft de heuvels van

de Westelijke Jordaanoever nooit langzaam roze zien kleuren, met uitzicht op de zilveren schittering van de Dode Zee vanaf Ramallah, ja, de hoogte van Allah. Zeker heeft hij nooit met de bretels op de boot *Het verhaal van Liefde en Duisternis* van Amos Oz gelezen of *Weerzien met Ramallah* van Murid Barghouti, boeken die het conflict zo doen oplichten dat je echt zielevuur ziet. En voelt.

Jort en het Westen zijn bovendien even 'vergeten' dat zij medeverantwoordelijk zijn voor dit conflict, met hun gebroken belofte aan de Palestijnen van een eigen land. Doe daar dus wat aan, jongens. Want er zullen nog veel meer jonge vrouwen komen die de rechten van hun vriendinnen en families beschermen.

Een bezetting heeft geen toekomst. De gemeenschappen die het langst de heilige stad Jeruzalem en het land bestuurden, waren zij die tolerantie en vreedzame co-existentie tot stand brachten, in plaats van een dodelijk omhelzing van macht en soevereiniteitsdrift, stelt theologe Karen Armstrong in haar boek *Jerusalem*.

Wat was jouw droom, Israël?

Begrijp je dan, na 73 jaar existentie en 54 jaar bezetting, nog steeds niet wat Barghouti, de banneling, schrijft? 'We willen niet het verleden, maar de toekomst terug.' •

‘Te negatief’, of juist ‘te Nederlandse’ diepe wonden

BEELD: YOUTUBE / AMAZON PRIME

Vanaf 13 mei is *De Oost* te zien op streamingdienst Amazon Prime. De veelbesproken speelfilm werpt een blik op een voor het grote Nederlandse publiek weinig besproken geschiedenis: de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd van 1945-1949. Een eerste aanzet om het Indonesische perspectief te belichten op een zwarte bladzijde in de Nederlandse geschiedenis?

● FITRIA JELYTA

De *Oost* vertelt het verhaal van de jonge Nederlandse soldaat Johan de Vries - een rol van Martijn Lakemeier -, die zich vrijwillig heeft aangemeld voor het Koninklijk Nederlands Indische Leger (KNIL). In 1946 komt hij aan in Indonesië, nadat Soekarno op 17 augustus 1945 de Indonesische onafhankelijkheid had uitgeroepen. Terwijl Nederland nog herstellende was van de diepe wonden van vijf jaar

Duitse bezetting, werden 100.000 soldaten naar Indonesië gestuurd om 'de orde te herstellen'.

Al snel ontmoet Johan Raymond Westerling, bijgenaamd 'de Turk'. In de film wordt hij gespeeld door de Marokkaans-Nederlandse acteur Marwan Kenzari. De Vries raakte gecharmeerd van de beruchte kapitein, die 'terroristische elementen' onder de Indonesische bevolking met harde hand wist neer te slaan. Westerling en zijn 'Depot Speciale Troepen' (DST) zouden uiteindelijk verantwoordelijk zijn

voor de massa-executies van honderden Indonesische burgers op Zuid-Sulawesi.

Voor het eerst in beeld

De film vertoont een harde realiteit, vindt Jeffry Pondaag, voorzitter van de Stichting Comité Nederlandse Ereschulden (K.U.K.B). Met zijn stichting ondersteunt hij Indonesische nabestaanden in rechtszaken tegen de Nederlandse staat voor de misdaden die Nederlandse militairen hebben gepleegd tijdens de Indonesische

ds': film *De Oost* raakt aan

'Ik heb met veel oud veteranen gesproken. Zij hadden totaal geen gewetenswroeging voor hun daden'

onafhankelijkheidsstrijd in de jaren 1945-1949. In Nederlandse geschiedenisboeken staat deze strijd officieel nog bekend als de 'politioele acties'. Veel van de nabestaanden en slachtoffers die Pondaag bijstaat, hebben tijdens deze periode dierbaren verloren door toedoen van Westerlingshardhandige optreden op Zuid-Sulawesi.

'Tijdens de rechtszaken vertelden Indonesische nabestaanden wat hun familieleden is overkomen en waar zij getuige van moesten zijn.' De nabestaanden klagen de Nederlandse staat aan voor onder meer standrechtelijke executies, menselijke tweegevechten en onthoofdingen. 'Nu zijn die verhalen voor het eerst in beeld gebracht. Dat laat wel een indruk achter', zegt Pondaag na afloop van een voorvertoning van de film, waar hij door filmproducent Sander Verdonk voor werd uitgenodigd.

'We hebben een eigen vertelling gemaakt op basis van historische feiten', legt Verdonk uit. 'Het laatste deel van de film is minder ernstig in beeld gebracht dan het werkelijk is geweest. In het derde dorp zijn meer dan driehonderd mensen geëxecuteerd.'

Hij wijst op de grafische scènes waarin Westerling zijn troepen beval om kampongs binnen te vallen, plat te branden en de inwoners in het gareel te houden. Met behulp van militaire inlichtingen had hij lijsten met namen samengesteld van Indonesische burgers die van terreurdaden verdacht werden. Hij riep die namen een voor een op. De opgeroepen verdachte verscheen voor Westerling, er werd naar zijn naam gevraagd, waarna hij dit bevestigde en van Westerling een kogel door het hoofd kreeg.

'In de film zagen we dat de Nederlandse soldaten de massagraven van deze standrechtelijke executies moesten graven. Dat klopt niet', zegt Pondaag, die bij de totstandkoming van *De Oost* werd benaderd door de filmcrew ter inzage van de historische feiten. Volgens Pondaag moesten de inwoners op de lijst van Westerling hun eigen graf graven voordat zij werden doodgeschoten, waarna Indonesische ooggetuigen de massagraven moesten dichten.

Multi perspectiviteit

'Los van de vraag of je wel of geen voorkennis hebt van de koloniale geschiedenis vind ik dit een goede film', zegt Henry Timisela, directeur van het Moluks Historisch Museum. 'Het laat vooral de multi-perspectiviteit van de koloniale geschiedenis zien. Dat ondersteunen wij als museum van harte.'

Westerlings DST bestond naast Nederlandse soldaten ook uit Molukse KNIL-militairen. In *De Oost* werd de Molukse trouw aan de Nederlandse vlag belichaamd door het personage Samuel Manuhio, een Molukse KNIL-soldaat die werd gespeeld door de Moluks Nederlandse acteur Joenoes Polnaija. Toen Samuel werd gevraagd of hij het niet vreemd vond dat hij zijn eigen mensen moest doden, antwoordde hij dat hij de Indonesische bevolking niet als zijn gelijke ziet.

'Destijds waren er Molukse mannen die ervoor hadden gekozen om onder de Nederlandse vlag te vechten. Maar er zijn ook Molukkers die voor de Indonesische republiek hebben gevochten tegen de Nederlanders', zegt Timisela. 'Dat zijn verhalen die wij als instituut ook willen uitbrengen. Wat dat betreft staan wij er neutraal in.'

Hij begrijpt wel dat de film confronterend kan zijn voor met name Molukse Nederlanders, met grootouders die voor het KNIL hebben gevochten. Zo maakte de jongere broer van Timisela's grootmoeder deel uit van Westerlings DST. 'Dat neemt niet weg dat, naar mijn weten, de film op historische feiten is gebaseerd. Feiten en fictie lopen door elkaar heen, maar de executies hebben daadwerkelijk op die manier plaatsgevonden. Ook daarom is het belangrijk om de verschillende perspectieven in deze geschiedenis te belichten. Dit is de juiste stap richting collectieve traumagenezing', aldus Timisela.

Confronterend

'Wat ik in de film zag, dat is wat mijn opa heeft gedaan', zegt historica en auteur Marjolein van Pagee, die de dezelfde voorvertoning bijwoonde

als Jeffry Pondaag. Ook voor haar was de film confronterend. 'Ik had de film alleen veel sterker gevonden als de hoofdpersoon een soldaat was die geen gewetenswroeging kreeg', zegt Van Pagee. Zij wijst op het feit dat de jonge soldaat in de film aan de methodes van Westerling begon te twijfelen. Dat liet hij ook blijken door het op te nemen voor een Indonesische burger, wat hem door Westerling niet in dank werd afgenomen.

'Ik heb met veel oud-veteranen gesproken die daar waren. Zij hadden totaal geen gewetenswroeging voor hun daden', vervolgt Van Pagee. 'Het valt mij op dat in vertellingen van de Nederlandse geschiedenis het altijd gaat om een hoofdpersoon die spijt krijgt - en dus heel menselijk is.'

Volgens filmproducent Sander Verdonk heeft regisseur Jim Taihuttu voor een hoofdpersoon gekozen die een zo groot mogelijk publiek moet aanspreken. 'Een blanke soldaat zou makkelijker gevolgd worden door het Nederlandse publiek met weinig voorkennis van deze

'Een blanke soldaat zou makkelijker gevolgd worden door het Nederlandse publiek met weinig voorkennis van deze geschiedenis'

geschiedenis', reageert hij op Van Pagee. Het perspectief van de hoofdpersoon moet de kijker daarnaast langzaam maar zeker meenemen in de banaliteit en de zinloosheid van deze oorlog, aldus Verdonk.

'Stel nu dat we voor een hoofdpersoon hadden gekozen zonder gewetenswroeging. Wat voor film zouden we dan zien?', vraagt hij aan de historica. Van Pagee: 'Dan zou het gaan over hoe het kan dat iemand geen gewetenswroeging krijgt over zulke verschrikkelijke daden. Dat is

dus wat in de werkelijkheid is gebeurd. En waarom kan dat? Vanwege de ideologie waarmee iemand op oorlogspad wordt gestuurd.’

Kort geding

Nog voor de lancering van *De Oost* was er veel kritiek op de keuzes die Taihuttu heeft gemaakt voor zijn vertelling van deze geschiedenis. In de trailer, die vorig jaar in september verscheen, was te zien dat de Nederlandse soldaten in Westerlings DST zwarte uniformen droegen. In de film draagt de omstreden kapitein een snor, die volgens de Federatie Indische Nederlanders (FIN) teveel doet denken aan die van Adolf Hitler. FIN-voorzitter Hans Moll noemde *De Oost* na het zien van de trailer een ‘puur anti-Nederlandse propaganda-film’.

De Indische organisatie spande tevergeefs een kort geding aan tegen de filmmakers. Er moet een disclaimer worden geplaatst, die het fictieve karakter van de film benadrukt. Er moest al een disclaimer vertoond, maar die krijgen we pas te zien na de aftiteling. FIN is van mening

**‘De film toont
hoofdzakelijk negatieve
punten van de
Nederlandse soldaten:
hoerenloperij, drank
en vechtpartijen.
Alleen dat belichten is
ongenuanceerd’**

dat deze disclaimer veel eerder en veel prominenter in beeld moet komen, al besloot de rechter dat dit niet hoefde. De uitspraak van het kort geding volgt vandaag.

De federatie stelt bovendien dat Nederlandse militairen niet naar de voormalige kolonie werden gestuurd ‘om de Indonesische vrijheidstrijd neer te slaan’, zoals de film doet beweren, maar om een eind te maken aan de Bersiap. Tijdens deze gewelddadige periode tussen 1945 en 1946 hebben Indonesische verzetsstrijders duizenden (Indische) Nederlanders gemarteld en vermoord vanwege hun Nederlandse en Europese etniciteit. Ook Chinezen, Molukkers en Japanners werden vermoord.

‘Als wij die disclaimer zouden moeten plaatsen zou dat een aantasting zijn van de vrijheid van meningsuiting’, zegt Verdonk tegen *NU.nl*.

Bovendien zou Nederland hebben besloten om militair in te grijpen vanwege het uitroepen van de Indonesische onafhankelijkheid door Soekarno en Hatta, en niet vanwege Bersiap. ‘De disclaimer die zij willen is daarmee historisch incorrect’, aldus de filmproducent.

Ongenuanceerd

‘Ik ben het volledig eens met FIN’, zegt Hein Scheffer, voorzitter van het Veteranen Platform. Naar aanleiding van een voorvertoning van de film hebben de oud-strijders een statement uitgebracht waarin staat dat *De Oost* een ‘eenzijdig en ongenueanceerde benadering hanteert van het militaire optreden in de voormalige kolonie.’

‘In de film worden hoofdzakelijk negatieve punten van de Nederlandse soldaten naar voren gebracht. Dan heb ik het over hoerenloperij, drank en vechtpartijen. Alleen dat belichten is ongenueanceerd’, zegt Scheffer.

Volgens hem zouden de Nederlandse soldaten ook de Indonesische bevolking hebben geholpen, en was het hardhandige optreden van Westerling er ook om Indonesische opstandelingen te bestraffen die buitensporig geweld gebruikten en misbruik maakten van hun eigen bevolking. Daarnaast werden de geweldplegingen die de opstandelingen toepasten weinig in beeld gebracht, stelt hij. Zo werden aan het begin van de film een dorpsleider en zijn echtgenote vertoond, die zouden zijn onthoofd door Indonesische rebellen. De onthoofding zelf werd niet in beeld gebracht, in tegenstelling tot het geweld van de Nederlandse troepen tegen de Indonesische bevolking.

Het Veteranen Platform heeft met name kritiek op het lespakket *‘De wereld van De Oost’*, dat de makers op basis van de film ontwikkelen voor (middelbare) scholen. ‘Filmmakers hebben de artistieke vrijheid om een eigen interpretatie op de geschiedenis los te laten, en als die disclaimer er prominenter aan het begin van de film komt, dan is de film voor ons meer acceptabel. Maar de film vormt de basis van het lesmateriaal dat ze ontwikkelen’, zegt Scheffer. ‘Er zijn een heleboel elementen die je kunt gebruiken uit ons koloniaal verleden om onze jeugd bewustwording bij te brengen.’

Als voorbeeld noemt Scheffer de plantages waar handelsgewassen werden verbouwd. Dit zorgde volgens hem voor voorspoed en welzijn voor de Nederlands-Indische bevolking. ‘Om onze schooljeugd bewustzijn bij te brengen over het koloniale verleden door de politieke acties uit te lichten en wat Westerling had gedaan, dat vind ik niet gepast.’

Misdaden

Ondanks de commotie rondom de film is producent Sander Verdonk ervan overtuigd dat het een goede eerste aanzet is om verschillende perspectieven op het koloniale verleden te belichten. ‘Een goede oorlogsfilm is altijd een anti-oorlogsfilm. Ik ben altijd verslaafd geweest aan geschiedenis. Het verbaasde mij zeer toen ik

**‘Het is Nederland
dat de misdaden
pleegde tegenover de
Indonesische bevolking,
niet de soldaten’**

dankzij regisseur Jim Taihuttu beseftte hoeveel er verzwegen is.’

Verdonk wijst ook op de vele boeken en documentaires, die het grote publiek maar niet weten te bereiken. ‘Daardoor was er behoefte om een - wat korter door de bocht - populair-culturele uiting te maken over deze koloniale geschiedenis. Wij willen laten zien dat daar heftige dingen zijn gebeurd. Tegelijkertijd willen we een manier vinden om het publiek daarin mee te krijgen met een hoofdpersonage die niets heroïsch doet. Maar hopelijk wel iets heeft gedaan wat we nu allemaal zouden doen.’

‘Dat vraag ik mij dus af’, reageert Francisca Pattipilohy op Verdonk tijdens een nabespreking van de film. De 95-jarige Pattipilohy is jaren actief geweest in de zwarte- migranten-, en vluchtelingenvrouwenbeweging, en heeft de voormalige kolonie doorleefd. Volgens Pattipilohy zou het Nederlandse leger in Indonesië vijfduizend militairen hebben verloren tussen 1945-1949. Het Indonesische leger verloor naar schatting tussen de vijftig- en honderdduizend mannen.

‘Er wordt niets gezegd over de honderdduizenden Indonesische burgers wiens levens zijn beroofd. Dit weet het Nederlandse volk ook niet. Wat kan deze film hieraan bijdragen?’, vraagt zij zich hardop af. ‘Waar ik nu zo bang voor ben, is dat na het zien van deze film de soldaten worden beschuldigd van de misdaden die zij hebben gepleegd. Het is Nederland dat de misdaden pleegde tegenover de Indonesische bevolking, niet de soldaten. Zij hebben van Nederland het foute beeld gekregen dat ze iets goeds deden voor hun land. Het is zo jammer dat dat niet meer naar voren werd gebracht in de film.’

‘Je zou toch de koning moeten uitnodigen om *De Oost* te zien’, zegt Jeffry Pondaag tegen Sander Verdonk. ‘Dan ziet hij waar hij zich voor heeft verontschuldigd tegenover Indonesië. En als hij de film niet wilt zien, kun je daarover berichten.’ ●

SÜHEYLA YALCIN

Redacteur de
Correspondent
en podcast
Fufu & Dadels.

De-oriëntaliseer de Turkse vrouw

Vrouwen worden in film en theater nog te vaak geportretteerd als aanvulling op de mannelijke rollen.

Al in 1985 ontwikkelde stripteekenaar Alison Bechdel de 'Bechdel-test', waarmee films getest worden op seksisme. In 2020 slaagde slechts de helft van de Oscarwinnende films voor deze test.

Hoe zit dat met de beeldvorming van de Turkse vrouw? In een land waar de rechten van vrouwen en non-binaire femmes dagelijks onder druk staan, een land dat zich onlangs terugtrok uit de Istanbul Conventie, waar men zelf nota bene enkele jaren geleden het voortouw in nam, doet de beeldvorming die dagelijks miljoenen woonkamers binnenstroomt er ontzettend toe.

Turkse televisieseries staan wereldwijd op nummer twee in de filmdistributie. De sector heeft hiermee de potentie om sociale structuren internationaal aan de kaak te stellen. Het publiek mag dan smullen van de intieme affaires en twee uur durende afleveringen, maar de series houden ons ook een spiegel voor van wat er mis is in de maatschappij. Giftige mannelijkheid, stereotypering van vrouwen en de romantisering van geweld en genderongelijkheid zijn van grote invloed op het collectieve beeld dat er bestaat over deze materie.

Deze beeldvorming is tweele-

Ook in Nederland wordt de Turkse vrouw, als ze al te zien is in de reguliere media, eenzijdig afgebeeld

dig, want ook in Nederland wordt de Turkse vrouw, als ze al te zien is in de reguliere media, eenzijdig afgebeeld. We aanschouwen haar louter als de 'progressieve vrouw' of de nauwelijks Nederlands sprekende vrouw. Wat mist in beide gevallen is een inclusief portret van deze vrouwen.

Hoog tijd om hierover in gesprek te gaan met Nederlands Turkse regisseurs en actrices, vond ik. Vrijdag 21 mei was het zo ver. Ik organiseerde de talkshow 'Waarachtige portretten van de Turkse vrouw in film en theater' in Pakhuis de Zwijger in Amsterdam.

Het oriëntalistische Nederlandse beeld van 'de Turkse vrouw' is al meer dan honderd jaar oud. Historicus en journalist Sueda Isik, een van mij gasten, deed recentelijk onderzoek naar notities uit reisverslagen van Nederlandse mannen die tussen 1877 en 1909 afreisden naar Turkije. Wat zij vond, noem ik 'oriëntalisme van het eerste uur'.

Zo stelde kunstschilder Marius Bauer het volgende: 'In de wijk

Fenerbahce kun je de mooiste vrouwen zien, de vrouwen die wij ons verbeelden als we denken aan duizend en een nacht. Deze vrouwen hebben dunne sluiers op. Laat hun sluiers zo dun mogelijk zijn, en laat de lelijke vrouwen sluiers dragen die heel dik zijn.'

Ook voormalig premier Abraham Kuypers zei over de vrouwen in Turkije: 'De vrouwen hier zijn onderdrukt. Ze hebben geen eigen leven.' Volgens Isik concludeerde Kuypers dat na enkele dagen in Istanbul te zijn geweest. Het enge is: zijn idee over de Turkse vrouw is meer dan honderd jaar later in veel kringen nog onveranderd.

Vrouwen kunnen dit beeld veranderen door betere representatie. In de korte film BES van de Turks-Nederlandse regisseur Ayla Cekin Satijn staat een Turks-Nederlandse queervrouw centraal. Haar verhaal is geïnspireerd op Ayla's eigen leven. Zij is Turks en queer, maar dacht jarenlang dat deze identiteiten niet naast elkaar konden bestaan.

Als ze voor haar queerkant

koos, dan betekende dit lange tijd dat ze zich in voornamelijk witte omgevingen manoeuvreerde. Haar Turkse identiteit raakte ze daardoor voor haar gevoel kwijt. 'Het is belangrijk voor de generaties na ons, dat zij zien dat je in je volledigheid mag bestaan', zei ze die avond in de Zwijger.

Ook Yeliz Dogan is bezig met het inclusief maken van het vrouwelijke perspectief. In haar nieuwste theatervoorstelling Gouden Bergen - die zij samen met theatermakers Ferhat Kaplan en Nina-Elisa Euson maakt - wordt het leven van de eerste generatie contractarbeidersvrouwen geschetst. Hiervoor dook Yeliz haar eigen familiegeschiedenis in.

'Het was wel gek om naar die verhalen te vragen', zei ze tegen mij. 'Ik interviewde mijn ooms en tantes over mijn oma. Ik stond voor het eerst stil bij hoe het voor haar geweest moet zijn: zomaar naar Nederland reizen, omdat je man daar gaat werken en dan jezelf sterk houden in een land dat je niet kent. Ga het maar eens doen.' Ze vindt het heel belangrijk om het verhaal van haar oma te vertellen: 'Als ik het nu niet doe, dan gaat dit verhaal verloren. Dat zou ik heel erg vinden.'

De producties van deze jonge makers geven mij hoop. Een inclusief beeld over de Turkse vrouw in de Nederlandse film en theaterwereld komt eraan. En dat werd hoog tijd. ●

dK.Academie

voor **€29,95** p.m.

Maandelijks
opzegbaar

dK.Academie is de community van lezers van het crossmedia-platform de Kanttekening.

Als actieve members staan we maandelijks stil bij een actueel of relevant thema, zoals terrorisme, geld, modern China of de Nederlandse rechtsstaat. Het gekozen thema ondersteunen we met het volgende:

- Maandelijks een boek (Elementaire Deeltjes van Amsterdam University Press, waarover bijvoorbeeld Nederlands Dagblad recenseert: "beter dan Google en Wikipedia samen") ter waarde van €9,99 per titel.
- Toegang tot de luistercolleges van Home Academy ter waarde van €12,50 per maand.
- Abonnement op de zaterdagkrant of het maandblad van de Kanttekening (naar keuze maandelijks te switchen) inclusief digitale toegang ter waarde van €12,95
- Toegang tot maandelijkse meet-ups met boeiende sprekers en schrijvers, inclusief één introductie per keer.
- Interessante kortingen op culturele evenementen, films, theaters, musea, concerten, optredens en exposities.

Bovendien besteden we in de Kanttekening uitgebreid aandacht aan het thema van die maand. Je leest dan stukken van bekende en minder bekende schrijvers, allen experts in het desbetreffende vakgebied.

Word nu onderdeel van dK.Academie voor slechts €29,95 per maand.

In samenwerking met:

